

מכתבים מבעל הלשם שבו ואחלמה זצ"ל

מכתב א'

בעה"י היום ד' לשבת סדר וירא תרמ"ד¹ פה שאוויל

החזה"ש [החיים והשלום] לידד עליון ה"ה הרב הגדול מעוז ומגדול חכם הרזים ונבון לחשים כקש"ת מהור"ר נפתלי הירץ הלוי נ"י ויזרח אורו לעד.

גיה"ק [גליון הקדושים] הגיעני לנכון בתחילת השבוע שעבר ושמוח שמחתי כעל כל הון, אם בדבריו הקדושים ואם בחברתו הנאות לי מאד מאד. ויאמין לי ידיד ה', שמדי פתחי האיגרת וראיתי שמו הטהור חתום תחתיו, היה לי גיל ורעדה יחד, כי כמו שתגל נפשי בחברתו, כן פחד לבי עלי מגודל מעלתו, כי כבר ראיתי מקצת מחכמתו בליקוטיו המהורות לספר יהל אור, והגהותיו היקרות לספר קרני אור. וראיתי שעינו סקר את הכל ומבין את כל. ונוסף ע"ז מ"ש לי עתה דבריו החמודים ומתוקים מדבש ונופת צופים, ומה אני נגדו אשר בא אלי לקרוא לי מרחוק להידבק אותי אליו להתיישב עמו בענייניו. כה יתן ה' וכה יוסיף חסדו עמי שלא איבוש ולא אכלם, גם אני במענה לשוני ויהיה חברתינו נעימה לנצח בעסק סתרי פליאות מצפוניו ית"ש, ויעלו דברינו תמיד לפניו ית"ש לרצון ולניחוח סלה.

ובן אבקש מכת"ר לשמחיני בתשלום דבריו הקדושים, וכן יגדל ענוותנותו תמיד להציע לפני כל ענייניו המצטרך בעניינים הללו, כי כבר גלה לנו הגאון זללה"ה גדול מעלת שנים העוסקים במאמר פיו ית', כמ"ש בהליקוט שבסוף ספד"צ (ליקוט א')² (וביה"א הוא בפי' פקודי דף טו ע"ג)

הערות

1. תרמ"ד היה בן ל"א שנה, ובשנת תרמ"ו (בגיל ל"ג) הוכתר לרבה של יפו. 2. ז"ל הנוגע לעניינינו: כל משפיע הוא מ"ד, ולהגון הוא מצוה גדולה עד מאד, וכן למסור ד"ת לכותי, וכן כל משפיע יראה למקבל טוב, והמשכה ראשונה היה במ"ס, ואח"כ כשנאצלו או"א ה"ה קרובין לביורר המלכים, לכן המשיכו או"א ועלו במחשבתם למ"ס, וכו' אבל א"י להמשיך אותן עד שמעלין את עצמן מקודם אליה, ובעלייתן אליה המשיכו הן מ"ן מבוחר הביורין שנשאר וכו' והלימוד לאחרים גדול המעלה מאד, שלימודו הוא מ"ד

1. ע"י בהקדמה לספר הביאורים בתולדות רבינו שכתב רבי אריה לוי זצ"ל, שרבינו נולד בשנת תר"א, והספרים הקדו"ש והדע"ה יצאו לאור בשנת תרס"ט, ועיי"ש מש"כ עוד, ז"ל, כל חידושי ודרושי אשר חידש ודרש בספריו הק' המה רק עד היותו בן חמשים [שנת תרנ"ב], אח"ז נעשה למעין המתגבר, ולרוב גבורתו והתפשטותו לא יכול לצמצם מחשבותיו ועסק רק בתיקונם ועשה להם מהדורות שונות, ע"כ. וזאת למודעי: הנמען הוא הרב נפתלי הירץ הלוי (וידנבוים) נולד בשנת תרי"ג, וממילא בע"כ ששנת

ובתיקו"ז סוף תיקון ע' דף קסג ע"ב בד"ה זה ספר ודאי, ועתה שבעו"ה שנמעטו וכמעט כלו רח"ל הלומדים בעניינים הללו לכן אבקשהו מאד להדביק אותי אליו לדבר עמי את כל לבבו בעניינים הקדושים הללו תמיד, כי לא מן הנמנעות הוא שימצא לפעמים איזה תועלת על ידי בעה"י.

ובמה שכתבתי עתה לפניו מסתמא יבין כת"ר מאליו בחכמתו הרמה, שלא באתי חלילה לחלוק עליו, רק להוסיף איזה הרהורי דברים בעניין כללות השתלשלות הפרצופים וכללות החו"ג על איזה אופן שהם בגילוי³ עצמותם. ודברי כת"ר הם מאומת וקדוש באור הנהגתם המתפשט אחר התלבשות והתחלפות באלפי רבבות מדרגות בעולמות ב"ע. וכן בעניין חזרת כל העניינים בשרשם, בזה הם דברי כת"ר לריח ניחות. אך עכ"ז באיזה אופן שיתקשר ונמשך אור ההנהגה דלתתא, שהוא יסודן של דברי כת"ר, עם גילוי עצמותם, אשר לפי דברי הוא עמוק עמוק מאד, ואם יהיה ה' ית' עמנו, ויעריך טובו עלינו להראינו נפלאות מתורתו, אז נרווה דודים בעניינים הללו הרבה בעה"י.

ומחמת שמלתא אלבשיהו יקרא אעתיק לכת"ר מביאור הרע"מ להגאון מהעתקת כת"י אשר תחת ידי, מאמר אחד הנדפס ביהל אור בסוף הספר (ח"ג לו ע"ד), והנדפס הוא בטעות הרבה, והוא כמאמר קטוע אשר לא תואר לו ולא הדר לו.

וז"ל בכ"י: מהדורא בתרא, ביומו תיתן שכרו, דא צלותא דשחרית כו'⁴. והעניין כי מט"ט נקרא עבר (זהר ח"א קפא ע"ג), שש שנים יעבוד (שמות כא 3) הם תלת ראשונות ותלת בתראין,

הערות

הפורענות לעני ולגר תעזוב אותם דעמודא דאמצעיתא בר מאתריה גר אתקרי ובגין דא אנא דדרגא דילי עמוד דאמצעיתא קרינא גרמאי גר בגלותא קדמאי הה"ד גר הייתי בארץ נכריה דאיהו בגלותא רביעא בגינייהו. תרגום: ביומו תתן שכרו וגו' פתח רועה הנאמן ואמר מצוה אחר זו לתת שכר שכיר בזמנו זהו שכתוב ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש בעלי הישיבות עליונים ותחתונים שמעו מטטרון הוא שכר שכיר מח"י העולמים שליח שלו כנגד ח"י ברכות התפלה ככל יום שלש פעמים ולכן ביומו תתן שכרו זו תפלת שחרית ולא תבא עליו השמש זו תפלת מנחה שאם עבר יומו בטל קרבנו כי עני הוא (של צדיק) ודאי עני הוא בגלות אין לו משלו אלא מה שנותנים לו בתפלה משום זה תפלה היא תפלה שלו תפלה לעני כי יעטוף בעטיפת ציצית תפלה של יד היא. ואליו הוא נשא את נפשו זו תפלת ערבית שהיא אמורים ופדרים שירי קרבנות היום והם כמו פרט הכרם ופאת שדך שעליהם נאמר שירי מצוה מעכבים את הפרענות לעני ולגר תעזוב אותם שהעמוד האמצעי מחוץ למקומו נקרא גר ומשום זה אני שדרגתי עמוד האמצעי קורא לעצמי גר בגלות הראשונים זהו שכתוב גר הייתי בארץ נכריה שהוא בגלות רביעית בגללם.

לפי שמשים מחשבתו במי שלמטה ממדרגתו, והתלמיד מעלה מ"ג, אבל כשלומד מעצמו הוא נקבה לבד מקבל מהספר ולא מאדם, והוא כמו הגשמים שאינם באים מלמעלה שנדמין לספיחים, וזהו מעלת החבורה, וז"ש הרבה קבלתי כו' ומתלמידי כו' (תענית ז ע"א) [אמר רבי חנינא הרבה למדתי מרבתי ומחבירי יותר מרבתי ומתלמידי יותר מכולן] שאז הוא מקבל מאוירא כו'. 3. נדצ"ל גילו בעצמותם. 4. ז"ל הזהר ח"ג רעח ע"א: (פקודא יו למיהך ב"ג באורחוי דקב"ה פקודא יז לאוכחא וכו' פה ב) ביומו תתן שכרו וגו' פתח רעיא מהימנא ואמר פקודא בתר דא לתת שכר שכיר בזמנו הדא הוא דכתיב ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש מארי מתיבתאן עלאי ותתאי שמעו מטטרון איהו שכר שכיר מח"י עלמין שליח דיליה לקבלא ח"י ברכאן דצלותא בכל יומא תלת זמנין ובגין דא ביומו תתן שכרו דא צלותא דשחרית ולא תבא עליו השמש דא צלותא דמנחה דאי עבר יומו בטל קרבנו כי עני הוא (דצדיק) ודאי עני הוא בגלותא לית ליה מדיליה אלא מאי דיהיבין ליה בצלותא בגין דא צלותא תפלה דיליה תפלה לעני כי יעטוף בעטיפת ציצית תפלה דיד איהו ואליו הוא נושא את נפשו דא תפלת ערבית דאיהו אמורים ופדרים שיווין דקרבנין דיומא ואינון כגון פרט הכרם ופאת שדך דעלייהו אתמר שירי מצוה מעכבין את

כמ"ש בר"מ פ' משפטים (קטו ע"ג) ע"ש⁵. והענין כי מט"מ הוא נתקן ומתבנה מתפילותינו, ומוזכר הכתוב אותנו שלא נגרע כלום מאותם התפילות, שלא נהיה בעושי שקר שכיר, רק ביומו תיתן שכרו זו תפילת שחרית, שהוא ביום, ולא תבוא עליו השמש, זו תפילת מנחה שהוא קודם ביאת השמש. ועל תפילת ערבית הוא אומר, כי עני כו', כמו שהעני מלקט לקט, שהוא שיריים, כן ערבית הוא נגד אימורים ופדרים, שהם שיירי הקרבנות. וזה יובן פסוק (דברים עו יד) העניק תעניק לו, פי' כיון שמט"מ נקרא עבד, וצריך ליתן לו הענקה מגרונותים היא התפילה. והנה תפילת שחרית נחלקת לג': סדר הקרבנות שהיא פרשת התמיד, את הכבש כו' (שמות כט לט), זהו "מצאנך". ואח"כ פסד"ו, לכבד את ה' מהונך אל תקראי מהונך אלא מגונך. ואח"כ יוצר, זהו מיקבך, שהוא ר"ת יחוד קדושה ברכה⁶. ברכו היינו ברכה, קדושה היינו קק"ק, יחוד היינו ק"ש (כ"ז שמעתי מפה"ק החסיד הגר"א ז"ל), עכ"ל.

גם מה שהעיר הרב ש"ל [שמואל לוריא] נ"י על רע"מ פ' עקב (רעג סע"ב) ואישוני, יעויין דברי הגאון בתיקו"ז סוף תיקון מ"ו (פ"ג ע"ג ד"ה ובינייהו ז"א⁷) יעויין שם הטיב שהגיה שם הגאון על נכון. גם ברע"מ פ' בא מ"ב ע"ב (ג ע"ה) בר"ה ולית לעילא מההוא מדה⁸ כ"ד כו' כו' כד אסתלק אל מדה ותמונה לגרמיה⁹, עכ"ל. נראה לי לברור שיש שם ט"ם, וצ"ל כד אסתלק לית ליה

הערות

5. ז"ל: דמאן דפדין דיליה תלויה בקריאת שמע דאיהו רזא דחמשין לית ליה פדין על יד אחרא בגלגולא דמרוצע הוא למאריה והכא לא אתמר (ויקרא כה מט) או דודו או בן דודו יגאלנו דבצלוחתא דבר נש איהו כעבד דאתמר ביה שש שנים יעבד ואין עבודה אלא תפלה שש שנים יעבד שלש ראשונות ושלש אחרונות דשליח צבור אפיק ליה לבר נש ידי חובתו למאן דלא ידע לצלאה בהו דצדיק חי עלמין אתקרי בהו על שמיה בעז צדיק גואל קרוב ונאמן (נ"א ותמן). תרגום: שמי שפדינו תלוי בוקריאת שמע שהוא סוד של חמשים אין לו פדין על ידי אחר בגלגול שרצוע הוא לרבנו כאן לא נאמר או דודו או בן דודו יגאלנו שבתפלת האדם הוא כמו עבד שנאמר בו שש שנים יעבד ואין עבודה אלא תפלה שש שנים יעבד ג' ראשונות וג' אחרונות של שליח צבור מוציא את האדם ידי חובתו למי שלא יודע להתפלל בהם שצדיק חי העולם נקרא בהם על שמו בעז צדיק גואל קרוב ונאמן (ושם). 6. עי' זהר ח"ב קטז ע"א ופע"ח שער התפילה ז, וגר"א תיקו"ז סוף לא ע"ד. 7. ז"ל: ומ"ש י' בבת עין צ"ל ב' שני בת עין דעין אחת כמ"ש בתו"ח ע"ג ד' בת דקיקא זעירא אית מלגאו תחות בת עינא עלאה כו' וחשיב כרוב העין לא' ועפעפי לשנים וכן בתו"ח שם בתרי גרפי עינא דיליה פתחין וסגרין תרי סמכי קשוט כרוב דעינא דאחיד בתרי גרפי עינא דיליה דא צדיק והענין שתרי כרובי עינא הם מחוברים משא"כ בעפעפי שאינן

מחברים אלא ע"י כרובי והוא צדיק דכולל שניהם וט"ס הרבה שם בר"מ וצ"ל כמ"ש למעלה ובין כאן ובין שם האריך להורות כי שניהם נחשבין לאחד והוא מסט' דכתר דמשם אתגורת דשם ב' עיינין ואתחזרו לחד כמ"ש בא"ר (קכט ע"ב). 8. לעילא מההוא מדה כד - ר"ל למעלה מהמדה שמדמה בה כד אסתלק אל מדה ותמונה לגרמיה. א"ס - ר"ל אפילו מה שאנו קרואים לו א"ס גם זה מסט' דכתר רק לפי שאין מדה גבוה מן הכתר לפיכך אני מייחדים לו א"ס כמ"ש שדרך הכתובים להמשיל במדת הגבורה אריה שאג. 9. ז"ל בשלימות: ווי ליה מאן דישוה ליה לשום מדה ואפילו מאלין מדות דיליה כל שכן לבני האדם (איוב ד יט) אשר בעפר יסודם דכלים ונפסדים אלא דמיונא דיליה כפום שלטנותיה על ההיא מדה ואפילו על כל בריין ולעילא מההיא מדה וכד אסתליק מינה לית ליה מדה ולא דמיון ולא צורה כגוונא דימא דלית במיא דימא דנפקי מיניה תפיסו כלל ולא צורה אלא באתפשטותא דימא על מאנא דאיהו ארעא אתעביד דמיון ויכילנא למעבד חושבן תמן כגון המקור דימא הא חד נפיק מיניה מעין כפום אתפשטותא דיליה בההוא מאנא כעגולא דאיהו י' הא מקור חד ומעין דנפיק מיניה הא תרין לבתר עבד מאנא רברבא כגון מאן דעבד (נ"א דחפר) חפירא רברבא ואתמלי מן מיא דנפיק מן מעיין ההיא מאנא אתקרי ים והוא מאנא תליתאה וההוא מאנא רברבא אתפליג לשבע נחלין (נ"א מאנין) וכפום מאנין

מדה ותמונה (גם בהלשון שבר"ה גופה, יש שם ג"כ מ"ם, כי ברע"מ בפנים לא כתב כן). ובביאור העתקת כ"י אשר לי חסר שם אותו הדיבור, ועדיין לא זכיתי ללמוד את ביאורו על הרע"מ, אלא מה שעיינתי בו לעת הצורך. ובוזה תמו דברי כעת עם הדרת כת"ר ותורמני' ריש' ותורמני' שעתי', ויהיה ה' עמו ויעל כברכת אהובו לנצח ושמה בחברתו למאד

שלמה בן לא"א מו"ר חיים חייקיל

גם בספר יהל אור בליקוטים שבסוף פ' פנחס (לא ע"ס) בהליקוט המתחיל מ"ש בע"ח נדפס מ"ם, וכנ"ל בדברי הגאון שם, וחסרון שם בדרוש ההוא, שכצ"ל והענין שג"כ נמשך בו¹⁰.
אדרעפס [כתובת] שלי הוא נכון כאשר כתב כת"ר שלמה עליאסאו בשאויל קאוונער דובערנא

מכתב ב'

בעה"י אור ליום ה' לשבת סדר וישלח תרמ"ד פה שאויל.

החווה"ש לידיד עליון ה"ה הרב הגדול מעוז ומגדול חכם הרשים ונבון לחשים כקש"ת מוהר"ר נפתלי הירץ סג"ל נ"י וזרח אורו לעד.

גיה"ק הגיעני ת"ל ביום א' תולדות, ומחמת סבות שונות נתאחר תשובתי אליו עד כה ועמו הסליחה.

ידידי לא בגודל ענוותנותי כתבתי אליו את דברי הקודמים, רק כפי אשר ידעתי את חלקי הקטן בתורת ה', וקלישות שכלי לא הרהבתי לדבר לפניו, כי אם על דרך תלמיד לפני רבו, ואין מדברי ראייה לייחס עלי שום ענוות, ולא ליקח על עצמו שום התנשאות, ודי בזה. אך עתה אשמור את פקודתו לדבר לפניו כמו עם אנשי ערכי וגילי, להשיבו על דבריו מהעולה על דעתי כעת.

הערות

חשבון שם כמו המקור של הים הרי אחד יוצא ממנו ומעין כפי התפשטותו באותו הכלי כמו עגול שהוא י' הרי מקור אחד ומעין שיוצא ממנו הרי שנים. אחר כך עושה כלי גדול כמו מי שעושה (שחפר) חפירה גדולה שמתמלאת ממים שיוצאים ממעין אותו כלי נקרא ים והוא כלי שלישי ואותו כלי גדול שנחלק לשבעה נחלים (כלים) וכפי כלים ארוכים כך מתפשטים המים מן הים לשבעה נחלים והרי מקור ומעין וים ושבעה נחלים הם עשרה ואם ישבר האומן את הכלים הללו שתיקן יחזרו המים למקור וישארו כלים שבורים יבשים בלי מים. 10. היינו במקום "והענין שג"כ נמשך בחי' לבוש" צ"ל

אריכין הכי אתפשט מיא מן ימא לשבעה נחלין והא מקור ומעין וימא ושבע נחלין אינון עשרה ואי יתבר אומנא אלין מאנין דתיקן יהרון מיא למקור וישתארו מאנין תבירין יבשין בלא מיא. תרגום: אוי למי שישה אותו לשום מדה ואפילו מעשר המדות הללו שלו כל שכן לבני האדם אשר בעפר יסודם שכלים ונפסדים אלא הדמיון שלו כפי שלטונו על אותה המדה ואפילו על כל הבריות ולמעלה מאותה מדה וכשמסתלק ממנה אין לו מדה ולא דמיון ולא צורה. כדוגמא שהים שאין במים של הים שיוצאים ממנו תפיסה כלל ולא צורה אלא שהתפשטות של המים של הים על כלי שהוא ארץ נעשה דמיון ויכלנו לעשות

ידיד עליון, הנה מכותלי מכתבו ראיתי שכבר עלתה בידו להעלות רעיונות נשגבות, ולטייל בארוכות וקצרות בפרדס עדן גן אשר נטע ה', כה יתן ה' וכה יוסיף לו חכמה ובינה דעת ותבונה להגדיל תורה ולהאדירה למען שם כבודו ית' לעד. אך למען האמת והצדק אשר נפשו אהב, לא אכחד מאדוני מה שיש בלבי על איזה עניין מדבריו, מה שלדעתי העניה לא ישרה בעיני כלל.

והוא במה שכתב מר בעניין הנימא דא"א, ואמר שהוא עניין מראה הנבואה, אבל פתרון המראה כו' כו', עד דהיינו שלילת כלי הו"א ושלילת פנימיותו, עכ"ל כת"ר בזה.

ובפי העולה על דעתי, שכת"ר בחכמתו תקע עצמו הרבה במושכלות כאלה. והגם שלכאורה הם דברי חכמה וטעם המתוקים לחיך, אך במיעוט בנתי וידיעתי, לא מצאתי שום יסוד ושורש למושכלות כאלה, לא בדברי הרב ולא בדברי הגאון, ולדעתי הם השערות בעלמא, ומושכלות מחשביית הנובעים ממחקרי השכל האנושי לבד¹¹, ואין קץ להשערות כאלה, ולדעתי נראה שכל השכלה אשר לא נלקחה מיסוד דברי הוהר ותיקונים ומדברי הרב [הסאז"ל] והגאון [מיו"ל] אשר רוח ה' היה מדבר בהם, והם רוח הקודש ממש כידוע, ורק שהיא נובע ממושבת השכל לבד, הנה לדעתי אסור להשתמש במושכלות כאלה בחכמת האמת כלל, כי השכל המחקרי הוא חפשי ואין קץ לרעיונותיו, ומתפשט לפעמים בדברי רוח בעלמא, וחלילה להשתמש בזה ולומר השערות בחכמת אלקות. ומזקנים נתבונן, דהיינו ממרנא ורבנא הגאון זללה"ה, שאם שהפליא הגדיל לעשות, עכ"ז הרי אנו רואין בעליל, שכל דבריו הם לקוחים מדברי הוהר ותיקונים, עד שמה ששאבו כל המקובלים מדברי האריז"ל, שאב הוא ממדרש הרשב"י¹¹. ולכן לא באו כל דבריו רק בדרך ביאור על מדרשי הרשב"י לבד. וכן היה ג"כ דרכו בקודש בדרך הנגלה, ולכך עלתה לו שתורת אמת היתה בפיהו, וזכה לכל מה שזכה.

ובן ראוי לנו ג"כ, ליקח דרכו בקודש, שלא לאמר שום השערות מעצמו, רק לדלות מים חיים מבארות עמוקים, שהוא מדברי הרב והגאון לבד, ודי בזה לחכם כמוהו.

ומי יתן והיה שכת"ר ישמע לי בזה. אמנם כל המושכלות ורעיונות שהם ע"ד הכתוב (איז יע כו) ומבשרי אחזה וכו', וכמו כל הדברים שכתב לי מר בענין נקודה קו שטח גשם¹², וכן גם מה שכתב מר בענין ה"ח וה"ג שהם למטה בעוה"ז, הב' כחות טבעיים, כה המאגנטיזם כו', הנה לפי מיעוט בינתי בהם בדרך כלל, הם דברים טהורים ונכונים מאד מאד, כי הם נלקחו ממה שאנו

הערות

האלכסון שהם בנוים כולם על היו"ד שהוא נקודה קו ושטח (ר"ל י' נקודה ו' קו ד' שטח וכן הוא יה"ו של הוי"ה) וזה שהשם כולו בנוי על היו"ד כמ"ש בפ' ויקרא והוא כי חשבונם כ"ו ועם הגשם שכוללם והוא אות הד' שבהוי"ה הם כ"ז כמנין אותיות שבתורה ונגד חושבן השם הוי"ה עם הקץ כמ"ש בס"י.

"והענין שג"כ נמשך בו לבוש". 11. דהיינו שהגר"א השכיל למצוא את מקורות דברי האריז"ל הטמונים במדרשי רשב"י וראה עניין מיוחד בלהראות דווקא את שרשי הדברים מחז"ל היכן שמצא, נגלה כנסתר. 12. ע' גר"א ס"י כה ע"ד: ליקוט בכל גשם מרובע יש ו' שטחים וי"ב עמודים (שהם) י"ב גבולי אלכסון וחי' נקודים בין גבולי

מוציאים בחכמת המציאות ובכחותיה, וכת"ר בחכמתו העלה אותם למעלה למעלה בגבחי מרומים, להראות יסודתם בהררי קודש. הנה במושכלות טהורים כאלה, ירבה דעת ויוסיף לקח, ויפוצו מעינותיו חוצה, כי כל מה שזכינו לראות במדרשי הרשב"י והרב והגאון, הם הולכים כולם רק על דרך זה, וכל חכמת האמת הוא כמעט נתיסד רק על זה, לגלות את כל שרשי המציאות כולו, איך שהם תלויים ומושרשים באור רצונו ית"ש המתגלה באצילות. וכן כל הספר יצירה הוא ג"כ נתיסד כולו רק על זה, כי האמת הוא שכל מה שנמצא בהתהוות דעולם הזה, הם ישנם במציאות ממש בכל עולם ועולם לפי בחי' המציאות המתייחס לשם. וכן הוא ג"כ אפילו בעולם האצילות, עומדים כל העינים ממש בפרטות ובפרטי פרטות בבחי' גילוי המציאות השייך לשם, שהוא גילוי רצונו ומחשבתו ית"ש, אשר נתגלה מהצמצום ולמטה.

ויותר מזה מצאנו בדברי הגאון בספר יצירה (פ"א משנה ב' אופן ג' ו ע"ג)¹³, ושם משנה ה'¹⁴, שאמר שם, שאפילו כל מה שהוא למטה במקרה, הם בשרשם בעצם. רק הכל הוא בבחי' גילוי ומציאות השייך לכל עולם ועולם, ועל דרך זה הוא ג"כ ענין הנימא דא"א, וכן כל הנימין, והארחין. וכל העינים הכל הוא בבחי' במציאות ממש לפי הגילוי השייך באותו המקום שמדבר. ומה שאמר מר שהוא ענין מראה הנבואה, הנה למראות הנבואה ודאי לא דמי, כי כל מראות הנבואה היו למטה במקרה, אבל כל העיני דחכמת האמת הם גם למטה בעצם. גם בעיקר

הערות

תכלית, ולהכל הוא במקרה, אבל בע"ס שם קדשו הוא בעצם. ע"י יהל אור ח"א ו' ע"ד וז"ל, והענין שנקרא ספירות ע"ש המספר, לא ע"ש הדברים הנספרים כי ע"ס הן במחשבה לבד שלכן נק' עשר חכמות, ונק' בלי מה, ואין דבר בעולם שיהיה במחשבה לבד רק המספר שאין ניכר בדברים עצמן, וידוע שדבר א' אינו נופל במספר שלכן א' אינו מספר ומתחיל מב', וא' הוא כלל המספר, וכשיהיו שני דברים, מונין ג"כ א' וכו', הספירות הוא לשון מספר וכוון אותם בלשון מספר כי כל דבר שבעולם מובדל א' מחבירו בגבול ותכלית, אך המספר אין הבדל ניכר אלא במחשבה כן הם (דהיינו הספירות) בעלי תכלית בשכל ובמחשבה, אבל לא בגבול ותכלית, ועוד שכל דבר שבעולם יש לו גבול ותכלית, אבל המספר אין לו קץ ותכלית לעולם, נמצא המספר אין הבדל ניכר אלא במחשבה, שלזה קרא א' ולזה קרא ב' המהות נבדל א' מחבירו דהיינו אותו דבר הנספר נבדל אחד מחבירו וז"ש עשר ספירות בלי מה פ"ה הם עשר מספרים אבל הם בלי מהות, כי המהות נבדל א' מחבירו אבל הם אינם נבדלים בעצם אלא הם מספרים בלבד שהבדלתן במחשבה ובשכל וכו', ספירות ע"ש שהמספר וכו' רק במחשבה, כי אף אם תספור אנשים וכו' כשיתפרדו אינו ניכר מי הוא א' ומי הוא ב' כי הוא אינו דבוק בעצם וכו', וא"כ

13. ע"י כללים ח"ב נג ע"ד וז"ל מרומות מעשה אלקינו ית"ש שהוא לא כמעשה בני אדם כי מעשה בני אדם בהגיעו לתכלית פעולתו הרי היו כל פעולותיו שבתחילה שהם הסיבות כולם כאלו לא היו ואינם אבל מעשה אלקינו ית"ש הנה לא יתבטל ח"ו שום פעולה ושום סיבה שהם כל המעשים כולם והפעולות כולם הנעשים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת והם כולם רק פעולות וסיכויים לתכלית העתיד הנה לא יתבטל הכח והעצמות דשום אחד מהם כי מעשיו ית"ש הם כולם נצחיים ועצמיים [ככתוב כאן בדברי רבינו], עכ"ל. וע"י הקדו"ש טו ע"ד שמוסיף וז"ל, ועומד שם בהוה תמיד כי כל האצילות הרי הוא אלקות כנו' עכ"ל. 14. ז"ל: פ"י שכל אחד כלול מעשר ועשר מעשר עד אין סוף, כמו האותיות של תורה שהן מתמלאין במלוי ומלוי המלוי עד אין סוף, וכל זה לפי שאין סוף מתייחד בהם והוא ואינון חד כמ"ש אליהו, וכך הם בכל הנבראים והיצורים והנעשים, לפי שהוא שליט בכלם ע"י שם קדשו, ותראה שאפילו בגשמיים יתחלקו לשטחים אין חקר, והשטחים לקיים אין חקר, והקיים לנקודות אין חקר, ואין יכולת באדם לשום תכלית למספרם, וכן במספר, שתכלית המספר הוא העשר, אעפ"כ אין חקר ותכלית למספר, שהעשר יתחלקו עוד לעשר, והן מאה, והמאה נעשה אחד, וחזור ומתחלק לעשר, והן אלף, והאלף נעשה אחד, וחזור ומתחלק לעשר, וכן עד אין

ענין המראה, הגם שהאמת הוא שכל המראות ותמונות והדמויונות, הם על ידי המלכות שבכל בחי', כי על ידו נתראו למטה באותו התואר שהשכל תופסו ומתדמה. אבל עכ"ו, ודאי הוא שישנם למעלה כל הענינים ממש, כמו שאומר הזוהר והרב בבחי' המציאות אשר אין המחשבה תופסת אותם כלל. ואם היה כמו שאומר מר, שכל הענינים הוא רק על דרך מראות הנבואה המורים על פתרונם, היתכן שלא השמיענו הרב הקדמה קטנה כזו. ואדרבא הוא שנמצא תמיד בדברי הרב שהם אורות רוחניים, ומשמע מכל דבריו שהם מציאות ממש. כללו של דבר, כי בדברי הרב והגאון לא מצאתי שום רמז לזה, ואם שלא נודע לנו מענין הנימא והארחין היכן הם דוגמתן בכללות המציאות, הוא משום שחסר לנו ידיעה וידיעות בפרטי הניתוח של ההתהוות. אבל ודאי הוא שישנם הם ממש למטה, גם בכללות המציאות, כמו שאנו רואים דוגמתן באדם בפרט. וכן עומדים כל הענינים כולם לודאי גם למעלה, על דרך שכתב מר בענין הנקודה קו שטח גשם, שנמצא שרשם למעלה כמו שהם במציאות למטה, כן הם כל ענינים כולם ממש.

ובן אני אומר ג"כ בענין הצמצום והחלל המוזכר בדברי הרב שהוא הכל כפשטיה ממש. והגם שכפי שעולה על זכרוני, שכבר נתחבטו כמה גאונים בזה, בעל שומר אמונים, ובעל משנת חסידים בספרו יושר לבב, ומהר"י עמדין, והחסיד רמח"ל בקל"ח פתחי חכמה. אבל הנראה לדעתי, הוא מה שכתבתי לכת"ר במכתבי הראשון, שהוא מה שגילה כח פרטי אחר מעצמותו הנעלמה ית"ש, כח מסתיר ומגביל להאור, וכל שיעור התפשטות כח הלז, הוא נקרא בשם חלל. ומשום שבו נסתתר האור עד שנראה כמו שאינו. והוא עצמו הוא בחי' המקום להעולמות¹⁵, שורש המקום אשר בהמציאות למטה. וכן הכלים הם ג"כ מבחי' הכח הלז, והארכתי בזה במקום אחר הרבה¹⁶, ולקחתי זה ממקור קדוש ונאמן, שהוא מדרושי העקודים (שער מול"מ פק 6 ו) להרב זללה"ה, במה שמבאר שם שהיה הסדר בהתפשטות והסתלקות והתפשטות ב'. ואמר שם, שהכלי הוא מהעביות הנשאר בעת ההסתלקות, ובארתי שכן היה הסדר בכל עולם ועולם, וכן היה ג"כ בעולם האצילות ומרומו הוא בשער סדר אבי"ע פרק א', וכן היה ג"כ בעולם הצמצום¹⁷, אלא שהרב אינו רוצה לדבר שם מזה משום שהוא מקום גבוה, ולא אורח ארעא לפרושי ביה כולי האי, והעביות הנשאר מההסתלקות הוא הוא עצמו בחי' הצמצום ובחי' הכלים, וכמו שכתב הגאון בס"ד (פ"ג בד"ה כתיב ויאמר כו ע"פ¹⁸) שהצמצום הוא סוד הדין ועביות הכלים, והארכתי¹⁹ בזה לבאר איך

הערות

היסוד, כמ"ש בפרשת בראשית (דף לג ע"א) ת"ח כתיב לבתר יקו עד ממש, ושם ר' ייסא אמר אל מקום א' דא איהו אתר דכתיב ביה עד אמרו צדיק כי טוב, ונשאר ת"ת מטיבורו ולמטה וניה' ומלכות שהוא עטרת היסוד בלא אור וזהו סוד הצמצום. וכר' נצמצם א"ס שבביל מלכותו, ובצמצום שהוא סוד הדין ועביות הכלים של מלכות, שעי"כ תוכל להתגלה, וז"ש (בראשית א ט) יקו המים מתחת השמים שהוא ת"ת דע"ק. 19. בספר הכללים.

כשיתפרדו איה המספר כי איננו, עכ"ל. 15. היינו בחי' מקומו של עולם עי' ב"ר בראשית רבה פ' סח פ"ט. 16. ביאורים ח"א ח ע"ג. 17. עי' ביאורים ח"א ט ע"ב שקו וצמצום המה עולם בפני עצמו. 18. ז"ל: ופ' ראשונה נתפרש בפרק ראשון, ופסוק (בראשית א ו) יהי רקיע יתפרש בפ"ה (לג ע"א), וה"פ מים וה"פ רקיע יתפרש הכל שם, והכל על סוד הפרסה, ואח"כ (בראשית א ט) יקו המים ביום שלישי הוא צמצום האור של תנהי"ם הכל אל מקום א' אל

שכל העולמות הם נסדרו כולם על סדר אחד, וכל עולם תחתון הוא מההסתלקות (ור"ל העביות הנשאר מההסתלקות) שהוא הצמצום. וההתפשטות ב' שהוא בבחי' קו דק, חוט הא"ס העולם העליון. והארכתו בזה הרבה, ואין אני רואה שום סתירה על זה מדברי הגאון בהליקוט הנדפס מחדש בסוף ספר"צ (ל"ט ע"ג) דאמר שם, ועל כן צמצם רצונו כו' והנה השגחתו ורצונו הקדוש שנקרא א"ס צימצם שסילק מכל וכו'²⁰. והנה לכאורה קשה מאד, כי אחרי שידוע הוא שהוא ורצונו חד'²¹, אם כן מאי נפ"מ אם אנו אומרים שצמצם רצונו או צמצם עצמותו.

אך הענין הוא, כי הנה אנו מבחינים בו יתברך ב' בחינות: א' ממלא וא' סובב²², והם עצמן הב' בחי' עצמותו ורצונו. כי בבחי' רצונו, הוא רק סובב הכל, כי רצה בנבראים לברוא אותם ולקיימם ולהנהיגם, אבל בחי' עצמותו ית"ש הוא ממלא הכל, והוא א"ס במקדש, ואסור לנו לדבר ולהרהר בו בחי' כלל וכלל כידוע²³. וזהו שבא הגאון ללמדנו, שכל מה שאנו מדברים בו יתברך הוא רק מרצונו לבד, ור"ל באותו האור אשר רצה להמשיך ולהתפשט בהתהוות והנהגת כל העולמות, ואותו האור אנו מכנים בשם רצון לבד, כי אין אנו מבחינים את השפעתו בהתהוות אלא רק שהוא רצונו ולא יותר, ולכך אנו קוראים את אור השפעתו בשם רצון. ובוו הבחי' לבד אנו מדברים בו, והוא כמו שנאמר, שאין אנו מדברים מבחינתו שהוא קודם התגלותו, אלא רק מאחר התגלותו למטה, כי אור התגלותו אנו קוראים בשם רצון, משום שאין לנו גילוי ממנו יותר²⁴, וזהו שאמר הגאון, שצמצם את רצונו, כי לא הותר לנו לדבר רק בבחי' רצונו לבד. אבל פשוט הדבר שבחי' הרצון שבו יתברך אינו כמו הרצון שבארם התחתון, אשר לא נמשך ממנו שום דבר בהענין

הערות

ג"כ בב"ת. 21. ע"רמ"ע מפאנו יונת אלם פרק ב. 22. ע"י תיקון ו' ע"א: ולעילא על כלא עלת על כלא דלית אלוה עליה ולא תחותיה ולא לארבע סטרי עלמא ואיהו ממלא כל עלמין. תרגום: ומעל לכל, עילת על הכל, שאין אלוה עליו ולא תחתיו ולא לארבעת צדדי העולם, והוא ממלא כל העולמות. וע"רמ"ע ח"ג רכה ע"א: עלות העולות על כלא דאתקרי יהו"ה אתמר ביה "ואל מי תדמינוי ואשוה יאמר קדוש. ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו אני יי' לא שניתיי". וכו' איהו סובב על כל עלמין ולית סובב לון לכל סטרא עילא ותתא ולארבע סטרין בר מניה ולית מאן דנפיק מרשותיה לבר איהו ממלא כל עלמין ולית (ס"א אלהא כו' לון בר מניה) אחרת ממלא לון. תרגום: הוא סובב על כל העולמות, ואין סובב אותם לכל צד למעלה ולמטה ולארבעה צדדים פרט לו. ואין מי שיוצא מרשותו החוצה, הוא ממלא כל העולמות ואין (אלוה וכו' להם חוץ ממנו) אחר שממלא אותם. 23. ע"י לקמן הערה 53. 24. ע"י יהל אור לעיל הערה 8.

20. ז"ל בשלימות: צמצם רצונו בכריאת העולמות וזהו הצמצום, והקו הוא השגחתו במעט מן המעט, ואף בזה המעט אין העולם כדאי, עד שאף זה נקרא א"ס בערך העולמות, שא"א להשיגהו. ויש ב' השגחות בכלל ובפרט, והפרט הוא באדם בזה העולם, וכן בכל עולם, והשאר הן בכללות בהשקפת האדם, וזהו עגולים ויושר, וכל ישראל יחד הן אדם א', ויש בהן ראש ושאר איברים, וגידים תרי"ג שרשים, שכאן ראשית ההשגחה כמו במרע"ה, וזהו חילוק הכלים שבא"ק ושאר העולמות, וד' אותיות הוי"ה הן כללות (ההנהגה) [ההשגת] חד"ר, והמקבל והכלים והפנימיות הן היכולת [נ"א היכולת] (והרצון), והרצון אין משתתף, והוא שם העצם, משא"כ בכלים שכל שניתן לו כח ויכולת מאת השי"ת נקרא בשם אלקים, לכן (כל) כלי האצילות מאירים לבי"ע, ואלו ב' כללים אנו משיגים מאתו ית"ש, רצונו ויכולתו, והנה השגחתו ורצונו הקדוש שנקרא א"ס, צמצם שסילק מכל והאציל השגחה פרטי דקה, ולא סילק מרצונו שישאר דקה, כי בא"ס א"א לומר שום חלק, כי החלק הוא

שרוצה, אלא שבו יתברך ממשיך רצונו, שהוא השפעתו בכל ההתהוות שרצה, והוא המציאם ומקיימם ומנהיגם לעד.

[ועומק הענין הוא כי בחי' הוא ורצונו חד הוא, הוא רק בא"ס לבר, אבל מהצמצום ולמטה, נתגלה לנו בחילוק בחינות, והם העשר ספירות, אשר כל ספירה וספירה הוא מדרגה למטה מהספירה העליונה. והיה הג' ראשונות בבחי' רצון ומחשבה והרהור באדם העליון²⁵, והז' הם הגוף דאדם העליון. ונמצא שמהצמצום ולמטה הוה הרצון והאדם ב' בחי', ועל דרך שהוא גם כן באדם התחתון].

ומן התימה אם כת"ר הבין בדברי הגאון כמה שאמר שצמצם את רצונו שהוא כפשטיה, ועל דרך צמצום הרצון באדם התחתון, שאינו רוצה בהרכבה אלא כמעט. הלא לפי זה, יקשה מאד, כי הצמצום היה ברצון א"ס ית"ש, וידוע הוא כי בא"ס הוה הוא ורצונו חד, ואין דבר בו מה שיהיה זולת עצמותו. אלא העיקר הוא כמו שכתבתי, כי כל האור אשר נתגלה מעצמותו הנעלמה, והוא מהצמצום ולמטה, הוא מכונה בשם רצון, והוא מבחי' עצמותו ממש, אלא שהוא בחי' עצמותו הנתגלה, ונצטמצם בבחי' גבול כביכול. והוא מה שנתגלה לנו בעשרה מדרגות חלוקות, שהם העשר ספירות. וגילוי הראשון אשר הוא שורש להתחלקות המדרגות, הוא הצמצום, שהוא כח מסתתר ומגביל להמציא בחי' הגבול בהאור המתפשט בו אחר כך. ואותו כח שמגביל הוא נעשה לבחי' גוף וכלים להאור המתפשט בו, והוא בחי' העביות והכלים כנ"ל. ומ"ש הגאון שם בהליקוט, שהכלים והפנימיות הם היכולת והרצון, ור"ל הרצון והכח²⁶. הנה הרצון הוא כנ"ל, שהוא האור הנתגלה ומתפשט בהתהוות, והכח הוא כח פרטי אשר גלה מעצמותו הנעלמה, כי לא נתגלה לכראיו בבחי' כח א"ס אלא רק בבחי' כח גבולי ותכליתי. והכח הגבולי הזה הוא הכלי שהסתיר ומגביל לאור עצמותו המתפשט מא"ס ית"ש. ועומדים אלו ב' הבחינות בבחי' רצון וכח לכל ההתהוות כולו, ור"ל כי אין לנו שום סברה ותפיסה באור השפעתו בהתהוות, רק כתפיסת רצון וכח לבר, שרק זה אנו מבינים ממנו יתברך ולא יותר. והגם שהם באמת אורות ממש, אך אנו לא אפשר לנו לתפוס בהם שום השגה, רק השגת רצון וכח לבר. וז"ש הגאון שהם היכולת והרצון ודי בזה.

והגם שראיתי מכותלי מכתבו שכת"ר אינו רוצה להתווכח בזה כלל, כי כבר החליט בדעתו הגדולה מה שהחליט, והיה ראוי לי לשתוק מלדבר עוד בזה כלל, עכ"ו באתי בחזקת היד לגלות

הערות

25. עי' בהגר"א בתיקון"ז כ ע"ג: בריש הורמנותא - שכתר הוא רצון, בסוד רצון ומחשבה והרהור וקול ודיבור נגד ה' פרצופים. 26. ז"ל הגר"א בשלימות עם תיקונים מכת"י: ד' אותיות הוי"ה הן כללות (ההנהגה) [ההשגת] חד"ר, והמקבל והכלים והפנימיות הן היכולת [נ"א היכולת] (והרצון), והרצון אין משתתף, והוא שם העצם, משא"כ

בכלים שכל שניתן לו כח ויכולת מאת השי"ת נקרא בשם אלקים, לכן (כל) כלי האצילות מאירים לבי"ע, ואלו ב' כללים אנו משיגים מאתו ית"ש, רצונו ויכולתו, והנה השגחתו ורצונו הקדוש שנקרא א"ס, צמצם שסילק מכל והאציל השגחה פרטי דקה, ולא סילק מרצונו שישראל דקה, כי בא"ס א"א לומר שום חלק, כי החלק הוא ג"כ בב"ת.

שנית דעתי בענין הלז, במעט מן המעט ממה שהארכתי במקום אחר בזה הרבה, יתן ה' חני בעיני כת"ר שישים לבו לדברי ובל יבליעם בעודם בכפו, ומכש"כ שלא ידחה אותם כלאחר יד.

ובן באתי עוד שנית בענין החו"ג דא"א וז"א, הנה כמה שנמשך מבחינתו בעולמות ב"ע, כבר רמזתי במכתב הא', שהאמת הוא עם כת"ר, שמגבורות דו"א נמשך דינים ממש, שהם העונשים והיסורים לשלם לכל עושי רע כרשעתם רח"ל. וכמ"ש בתיקונים (מח ע"א²⁷) וכידוע. אמנם כל זה הוא רק ע"י התלבשות במט"מ, וכמ"ש בר"ם ס'²⁸, ועוד ויורהו ה' עין כו' כגוונא דעד"א דהוה משתמש בה וכו' ואמאי אתקרי מט"מ מטה דלזמנן כו' ולזמנן כו' וקוב"ה דאיהו מלגאו אתמר ביה אני ה' לא שניתי דאיהו רחום וחנן לית ביה דינא כלל ולא שינוין. וכל בחי' הגבורות שבו הוא רק ליתן גבול ומדה לאור א"ס המתפשט באצילות, כדי שיתגלה בגילוי ההתהוות לפי כח העולמות, כי אור א"ס אינם²⁹ יכולים לקבל, ורק ע"י הגבורות דאצילות נסדרו בכחי' גבול ומדה לפי כח העולמות. אבל בכל מה שלמעלה מזו"ן, לא נתגלה שם הגבורות עדיין בגילוי הראוי להמציאות, כי אפילו בינה איהו עלמא דאתכסיא (זכר ס"א קנד ע"א), ואקרי מ', דקיימא לשאלה

הערות

מטה כלפי חובא לרשיעא ובגין דא אתהפך ממטה לנחש לרשיעא לאלקאה לון ביה ומנחש למטה לצדיקא למיהב לון ביה אגרא. דהכי איהו האי מלאכא לקדשא בריך הוא כגוונא דנשמתא דרכיב על גופא וצדיק בהאי אתר אתמר ביה צדיק מושל יראת אלהי"ם בגין דאיהו מהפך דינא לרחמי ובהאי אתר צריך שנוי מעשה בגין דיתהפך מדינא לרחמי ושנוי השם ושנוי מקום וקדשא בריך הוא דאיהו מלגאו אתמר ביה (מלאכי ג' ו) אני ה' לא שניתי דאיהו רחום וחנן לית ביה דינא כלל ולא שנויין. תרגום: ועוד ויורהו יהו"ה עין זה המטה של משה שהיה מתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה כמו להט החרב המתהפכת וזה מטטרו"ן שבו היה משתמש משה רבנו כמו שהעמוד האמצעי שהוא משתמש בו והיה מנהיג בו את התחתונים אף כך משה שהיה כמוהו היה משתמש במטה ולמה נקרא מטטרו"ן מטה שלפעמים מטה כלפי זכות לצדיקים ולפעמים מטה חובה לרשעים ולכן התהפך ממטה לנחש לרשעים להלקותם בו ומנחש למטה לצדיקים לתת להם בו שכר. שכך הוא הקדוש ברוך הוא על המלאך הזה כמו שהנשמה שרוכבת על הגוף וצדיק במקום הזה נאמר בו צדיק מושל יראת אלהי"ם משום שהוא מהפך דין לרחמים ובמקום הזה צריך שנוי מעשה כדי שיתהפך מדין לרחמים ושנוי השם ושנוי מקום והקדוש ברוך הוא שהוא מבפנים נאמר בו אני יהו"ה לא שניתי שהוא רחום וחנן אין בו דין כלל ולא שנויים. 29. אין התחתונים.

27. ז"ל: ובזמנא דיהו"ה בר משכינתיה אתמר ביה כי ה' אלקי"ן אש אכלה הוא דנטיל מגבורה לאוקרא עלמא י' אתעביד גחלת ו' שלהובא דגחלת ה"ה חד חמש גוונין תנינא חמש נהורי"ן דנהרי"ן בהון ובזמנא דה' עלאה אסתלקת מה' תתאה איהי אמרה אל תראוני שאני שחרחרת ובזמנא דאיהי נהרא כגוונאה אתמר בה וראיתיה לזכור ברית עולם (בראשית ט טז) (קמו תנאים ואמוראים דלעילא ואמרו רבי רבי כמה תקיפא קירטא דילך די סליקת לה עד אין סוף ונחיתת לה עד אין תכלית). תרגום: ובזמן שיהו"ה מחרין לשכינתו, נאמר בו "כי יהו"ה אלהי"ך אש אכלה הוא", שנטל מגבורה לשרוף את העולם, י' נעשה גחלת, ו' שלהבת הגחלת, ה' ה' האחד חמשה צבעים, השני חמשה אורות שמאירים בהם. ובזמן שה' עליונה הסתלקה מה' תחתונה, היא אומרת "אל תראוני שאני שחרחרת". ובזמן שהיא מאירה בצבעיה, נאמר בה "וראיתיה לזכור ברית עולם". (קמו תנאים ואמוראים שלמעלה ואמרו, רבי רבי, כמה תקיף הקלע שלך, שהעלית אותה עד אין סוף, והורדת אותה עד אין תכלית). 28. היינו סוף תיקון ס' והוא דף קט ע"א: ועוד ויורהו ה' עין דא מטה דמשה דהוה מתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה כגון להט החרב המתהפכת ודא מטטרו"ן דביה הוה משתמש משה רבינו כגוונא דעמודא דאמצעייתא דהוה משתמש ביה והוה מנהיג תתאין ביה אוף הכי משה דהוה כגוונא דיליה הוה משתמש במטה ואמאי אתקרי מטטרו"ן מטה דלזמנן מטה כלפי זכו לצדיקא ולזמנן

(והר מ"א ח ע"ב)³⁰, מצד הו"ו דנפקין מונה³¹, אבל היא בעצמה היא עלמא עלאה דמתקשרא וסלקא עד א"ס³², והיא רק שורש לגילוי הגבורות, דמסטרחה דינין נפקין³³ (והר מ"ג סה ע"ב). ונמצא שעיקר הגילוי לבחי' הגבול הוא רק בז"א וממנו ולמטה. ולכך נקרא בשם ו"ק שהם מדרת הגבולין, וכן הי"ב גבולי אלכסון (ס"י פ"ה מ"ז) הם רק בו, אבל לא למעלה כלל.

אמנם כל זה הוא בבחינת החיצוניות, אבל בבחי' הפנימית הו"ו גם או"א בבחי' גבול, כי הם המוחין דז"א, דעת הכללי שיש בו ג"כ בחי' י"ב³⁴ (שורש הי"ב גבולי אלכסון שבת"ת) כמו"ש הגאון בכמה מקומות. ושורש לאלו הב' בחינות גבול הנעלם וגבול הנגלה הוא חג"ת גה"י דא"א, שחג"ת דא"א הוא שורש לגבול הנעלם, שהם או"א. ונה"י דא"א, הוא שורש לגבול הנגלה, שהם זו"ג. ת"ת דא"א, שהוא כולל י"ב, הוא שורש להי"ב שבדעת הנעלם הפנימי דאצילות. יסוד דא"א שהוא כולל ג"כ י"ב, הוא שורש להי"ב שבת"ת הנגלה דאצילות. ונמצא שא"א עצמו אין בו גבול כלל, לא בנעלם ולא בנגלה, אלא הוא רק שורש הגבול לבד, והוא האמצעי בין א"ס, שהוא בלתי גבול להאצילות, שהוא התגלות הגבול, וכמו שכתב הרב בפירושו בדרושי אבי"ע פ"א, שהוא אמצעי בין א"ס לאצילות. וכן אמר גם הגאון בס"ד פ"א בענין המתקלא (שהוא תוצאות מדרת הגבולין של הו"ק, כי האמצעי שהוא המושך מעילא לתתא, ומכריע פעמים לכאן ופעמים לכאן, ממנו בא הגבולי מעלה ומטה ופנים ואחור כמובן). אמר שם (ד ע"ג) בסוף ד"ה מתקלא קאים בגופא וכ"ז שאמרנו ברדל"א כו' ובחסד דא"א מתחיל המתקלא כו'. ואף שם אינו אלא בהתלבשות או"א, שהן המתקלא וחז"ג שבא"א כו', והן שורש או"א כו', ע"ש. הרי לנו שחג"ת דא"א הוא רק שורש לבד להמתקלא ולא המתקלא עצמו, ואפילו בבחי' שורש הם רק שורש רק להמתקלא הפנימית לבד שהם או"א, אשר הם הגבול הנעלם דאצילות. ואם כן, נמצא שבא"א גופה לא נתגלה, ואין בו עדיין בחי' הגבול

הערות

לשאלה' בכינה הוא רק בז"ת שלה. 32. ע"י ע"ח שער מטי ולא מטי פרק ב, דהג"ר הם כחד חשיבן. וע"י דע"ה ח"ב קטו ע"ג שמביא ראייה לכך מתיקו"ז כד ע"ב: אימא עלאה מקננא בכרסייא בתלת ספירין עלאין. וע"י תיקו"ז (מ ע"א): תלת ספירין עלאין וכלהו כלייל בתיובתא דאיהי שכינתא עלאה. 33. לשון הזהר "מתערין". 34. ע"י בביאור הגר"א על ס"י פ"א מ"א אופן ג' וז"ל, שם י"ב היא בדעת ששרשו בכתר, ע"כ. וע"י בלש"ו ביאורים ח"א נה ע"ג, שמקשה מתפילת ר' נחוניא בן הקנה ששם י"ב הוא ביסוד, ואילו בביאור הגר"א בספד"צ ב ע"א כתוב שהוא תופס את כל הקומה. ומתרץ הלש"ו שכל העד"א אחד הוא. והנה ראייה לדבריו מבהגר"א על תיקו"ז פא ע"א ד"ה ביה איהו וז"ל, והכל אחד כשזה נפתח זה נפתח ודעת ויסוד הוא א', עכ"ל [ע"י עוד בלש"ו כללים ח"א סט ע"א וז"ל, ת"ת ויסוד אשר שניהם הם בקו האמצעי ואין יתרון ומעלה מזה על זה אלא רק מה שיצאו בב' יציאות ונבחנו לשניים שהרי הם שני

30. זהר א' ע"א וז"ל, בראשית רבי אלעזר פתח (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, שאו מרום עיניכם לאן אתר, לאתר דכל עיינין תליאן ליה, ומאן איהו, פתח עינים, ותמן תנדעון דהאי סתים עתיקא, דקיימא לשאלה, ברא אלה, ומאן איהו, מ"י, ההוא דאקרי מקצה השמים לעילא דכלא קיימא ברשותיה ועל דקיימא לשאלה, ואיהו בארז סתים ולא אתגליא אקרי מ"י, דהא לעילא לית תמן שאלה, והאי קצה השמים אקרי מ"י [תרגום: בראשית, רבי אלעזר פתח (ישעיה מ כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, שאו מרום עיניכם לאיזה מקום? למקום שכל העיניים תלויים בו, ומי הוא? פתח עיניים ושם תדעו שזה עתיקא הסתומה שעומד לשאלה ברא אלה ומי הוא? מ"י אותו שנקר אמקצה השמים למעלה שהכל עומד ברשותו ועל שעומד לשאלו, והוא באורז סתום ולא נתגלה נקרא מ"י שהרי למעלה אין שם שאלה וזה הקצה השמים נקרא מ"י, עכ"ל. 31. ע"י בבהגר"א על ס"י ח ע"ב שכל היקיימא

כלל וכמ"ש ברע"מ פ' בא מב ע"ב דבכתר לית סוף לנביעו דנהורא, וכן אמר ג"כ בסוף תיקון ג"כ³⁵ שכתר איהו מקור דלית ליה סוף, כי הוא הראשון לקבלת אור א"ם וכנ"ל.

ובמקום אחר בארתי בענין הנזכר בדרושים, שנה"י דעליון מתלבש בהתחתון, היכן מצאנו דוגמתו בעולם הזה, ואמרת שעיקר הכוונה דנה"י דהעליון המתלבש בהתחתון הוא על פי מ"ש הרב בשער המוחין (פרק ס'³⁶), שאו"א נותנים חלק מהחומר וצורה שלהם עצמם בכל טיפת הזיווג, יעו"ש. וידוע הוא שטפה הזרעית הוה עיקרה מנה"י, כי הם השחקים ששוחקים מ"ן (מגינה יצ ע"ג), ומבחי' החומר והצורה דנה"י שלהם זהו מה שנותנים חלק בטפת הזווג, ומשתתף עם הביורוי דהולד עצמו כמ"ש הרב שם, ובוה הוא נמצא שמתלבש נה"י דהעליון בהתחתון. אמנם לפי שבאמת הוה הטפה כלולה מכל חגוף כולו, ותלת כלילן בתלת, לכן נזכר לפעמים בדרושים שהעליון מתלבש בהתחתון בכל הז' שלו³⁷, ואכמ"ל כוה. וזהו הענין ג"כ מה שמתלבש או"א על חג"ת דא"א וזו"ן מלבישים על נה"י דא"א, משום שאו"א נלקחו מחג"ת, וזו"ן נלקחו מנה"י, כמ"ש בכל שער הולדת או"א ובשער הנסירה. ונמצא שמבחי' החומר והצורה דחג"ת מתפשט באו"א, ומהחומר והצורה דנה"י מתפשט בהזו"ן, וזהו שאמר הגאון שהמתקלא המתחיל בחג"ת דא"א, הוא בהתלבשות או"א, ר"ל שבהחלק המתפשט ומשתתף מחג"ת דא"א לאו"א, שם נתגלה בחי' המתקלא אבל לא בא"א עצמו.

ומהתיבמה על כת"ר שאמר שחג"ת דא"א הם מונבלים, הלא בפירוש אמרו באדרא זוטא (רפ"ט ע"ב) דבעתיקא לא אתגליא אלא רישי' בלחודו. ואמר שם, אתתקן בגין לקיימא כולא ולא אתתקן בגין דלא שכיח. והאריך שם עוד הרבה בזה, ומשמע לודאי שכל מה שנוכר בדברי הרב מבחי' חג"ת ונה"י דא"א הוא רק להראות איך שאו"א וזו"ן מתפשטים מהם, אבל בו בעצמותו גופה אין להם גילוי כלל וכלל, והוא משום שחג"ת נה"י הם בחינת הקצוות המורים על ההגבלה, לכן לא שייך להזכירם בא"א כלל. וכן אני אומר עוד, שכאשר נדקדק בדרושי הרב, אנו רואין שלא הזכיר מבחינת חג"ת ונה"י דא"א אלא בכל הדרושים שמדבר מבנין עצמותם דאו"א וזו"ן, אבל בכל הדרושים שמדבר מהורדת השפע הנמשך מעילא לתתא, הנה בהד' פרצופי או"א וזו"ן, מבואר הוא

הערות

א' איהי אורייתא דאיהי אתייהיבת בתרין לוחין דאינון ו' ר' ואית כתרא דזעיר אנפין דאתמר ביה כתר לי זעיר ואחוי וכמה כתרין אינון כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות. 36. ז"ל: כי מתחלת הריון התחילו להצטייר כל הבחי' הנ"ל ביחד, אמנם ראשית כולם היו טפת או"א חומר וצורה, והיו ממשיכין שם ביורים מהכלים והנפש דז"א עצמו מעט מעט, בין מהכלים בין מהאור, באופן שבהשתלם זמן העיבור נשלמו ביחד כל הביורין של רמ"ח איברים בבחי' כלים ובבחי' נפש שבהם. 37. עי' דע"ה ח"א מג ע"ג.

ספירות מיוחדים, ע"כ. לפי כל הנ"ל יתבאר בטוטו"ד עומק דברי הגר"א בס"י, שאין כוונתו לספירת דעת בפרט, אלא לכללות כל העד"א הבנוי מכתר דעת ת"ת ויסוד כאחד. 35. לא מצאתי שם אלא בסוף תיקון ע' דף קנט ע"א ז"ל: ותרין עשר שמהן אינון אחצצביההירו"ן (ס"א יואחצצבירו"ן) (ס"א אהצצבירו"ן) (נ"א אהה נצב הדירו"ן) כל חד מתרין עשר אתון ואינון ממנן על תרין עשר צנורין דנפקין ממקור עלאה דלית ליה סוף ואינון מסטרא דאריך אנפין דאיהו וא"ו ואינון ה"א ה"א יו"ד איהו כ' כתר ברישא דא' (נ"א דא) דאיהו ארך אפים דאיהו וא"ו

לשם שבו

מכתב ג'

ואחלמה

יג

ברוב הדרושים שקבלתם זה מזה, הוא ע"י נה"י דהעליון. אבל בקבלתם מא"א לא נמשך ההשפעה ע"י חג"ת נה"י דא"א, אלא רק מהרישא דא"א לבד, מהז' תיקוני דגלגלתא ומהי"ג תיקוני דיקנא דרך תרין מזלין לאו"א, כמ"ש בשער מ"ן ומ"ד דרוש י' ובכמה מקומות, ולא נמצא נזכר בקבלתם מחג"ת נה"י רק במה שנוגע לבנין פרצופיהם לבד, אבל לא בקבלת השפע להוליד אורות חדשים. והוא כמו שאמרנו, שלא נתגלה בחי' חג"ת ונה"י בא"א, רק במה שנמשך מהם לבנין או"א זו"ן, אבל עצמותם גופה אין להם גילוי כלל. ואפילו לעתיד כשיחזור התנהגה לא"א, הוא יהיה ג"כ רק ע"י הארת התרין מזלין, ודי בזה כעט, כי אי אפשר לי להאריך יותר, ובפרט בעניין שאין לי מקור מדברי הרב והגאון.

ואחר כל זה אני מבקש מכבודו במטו רבא מחילה וסליחה על הרחבתי לדבר לפניו בכל מה שדברתי, כי כת"ר הרשה לי לדבר לפניו כאשר ידבר איש אל רעהו, ואם כת"ר יראה כי שתעיתי ומעיתי בכל מה שדברתי, יוכיחני וילמדני ואקבל את דבריו בשמחה דברי אהובו בלב ונפש, ומברכו בכל מילי דמיטב,

שלמה בן לא"א מו"ר חיים חייקיל.

[בשולי המכתב:] מהביאורים כ"י של הגר"א על או"ח לא זכיתי לידע מהם מאומה, השי"ת ימציא להם למען זכות רבינו זלה"ה זיע"א.

גם אבקש מכת"ר שימחול לי על רוע כתיבת ידי, ואני גורם טרחה לכת"ר לקרוא את כתיבת ידי הקשה, כי אני אומן במלאכת הכתיבה, וקשה עלי הכתיבה עד מאד, ועבור זה אני מוכרח להשמיט איזה ענינים ממה שהיה ברצוני להציע לפני מעלתו מענין לענין שבאותו ענין, וכשאני כותב לעצמי מוכרח אני לכתוב על נייר בעגאל, ואני מתחרט על מה שלא כתבתי כן גם לכת"ר, ה' ירחם עלי גם בזה.

מכתב ג'

בעה"י

שוכמ"ס למר חביבי ידיד עליון הרב המאור הגולה מעומ"ג חכם חרשים ונבון לחשים כקש"ת מהור"ר נפתלי הירץ סג"ל נ"י ויוא"ו לעד.

גיה"ק הגיעני לנכון ה' וישב, וראיתי גודל נאמן רוחו וצדקתו, במה שלא נח ולא שקט ומייגע בכל האפשרי להעמידני על האמת, יהי משכורתו שלימה ושכר פעולתו נעימה מאת המשלם לאיש כמפעלו. אמנם הגם שכוונת כת"ר היא רצוייה מאד, אבל דיבורו בהתרעמו עלי אינם רצויים לי כלל, כי כת"ר חושד לי בחינם, וכמה שאין בי כלל וכלל ..... ותמיד עומד לפני

מאמר נפלא במדרש שוחר טוב מזמור י"ט, תורת ה' תמומה, אימתי היא תמימה בשעה שהיא יוצאה מפי תמים. ואימתי היא נאמנה, בשעה שהיא יוצאה מפי נאמן....

והנה מעיקר הענין אשר כת"ר תפס עלי, כמה שאמרתי שיש באצילות שורש לכל הענינים בפרטות ובפרטי פרטות אשר בכל העולמות כולם, הוא באמת דבר מוסכם בפשיטות לכל המקובלים הראשונים והאחרונים, עד שמעולם לא חשבתי שאצטרך לעשות עם כת"ר דיבור בזה, כי פשוט הוא לכל המתחילים בחכמה, כי כל ספרי המקובלים מלאים מזה. ובפירוש אמרו בס"ד (ט ע"א) שתא אלפי שנין תליין בשתא קדמאי. וכל הס"י הוא מלא מזה, ובפרט בביאור הגאון שם מבאר בפרטות ובפרטי פרטות מעומק רום עד עומק תחת, ופשוט הוא לכל מתחיל. ואם כת"ר תפס עלי כמה שכתבתי שם לשון מוגשם ועב בזה, גם בזה היה יכול כת"ר לדון אותי לזכות בניקל מאד, כי כבר מורגלים אנו במילות מוגשמים ועבים הרבה יותר ממה שדברתי, הנמצאים לרוב בכתבי הרב והגאון, והיעלה על הדעת שאני מדמה ח"ו שיש לכל הענינים המוזכר באצילות איזה דמיון ותואר או איזה מהות מושג באיזה בחי' השגה אשר מעולם הבריאה ולמטה, חלילה וחלילה לחשוד אותי בכך ח"ו³⁸.

הלא כת"ר ראה ששם בסמוך לאותן הדברים, כתבתי באריכות דברים שאי אפשר לנו לכנות לכל התגלותו ית"ש אשר באצילות רק בשם רצון ויכולת לעד. וגם בזה פשוט הוא שאינו לא כרצון שלנו, ככל היכולת שלנו, ולא ככל הרצון והיכולת שמעולם הבריאה ולמטה, ואין לנו השתוות לפי בחי' ההשגה אשר מבריאה ולמטה רק בקריאת השם לבד (ויעוין בנפש החיים ש"ב פ"ה בהגהה הב'), ופשוט הוא לכל מי אשר בשם ישראל יכונה.

אמנם מדברי כת"ר אשר במכתבו משמע שמתרעם עלי גם על עיקר הענין מה שאמרתי שיש באצילות שורש בעצם (ר"ל לא במראה הנבואה) לכל עניני המציאות הפרטיות, מהבריאה ולמטה יפרד והיה לארבעה ראשים (נלאשית ז' ע"ג)³⁹, קודש טהור טמא פסול, ובכל מה שיש להרע נגיעה בהם הרי הוא טמא ואסור, וכמ"ש הגאון בתיקונים מ"א סע"א⁴⁰ שזהו הטעם לכל הטומאות והאיסורין שבתורה, וכמ"ש (נלאשית ז' ע"ג) ויגע בכף יריכו ע"כ לא יאכלו בני ישראל. ובתיקון נ"ו

הערות

הנשה דאתנטיל מהון המן דנגע ההוא שרו של עשו, והוא טמא כמו כל דבר שבקדושה דאתנטיל ממנה, והוא טעם לכל הטומאות ואסורין שבתורה, והכל בחטא האדם כיון דהגיע לכף כו', דגא דאדם ותקע כו', בנגיעת ע"ה דהוא הוא בעצמו, והוא חטא הסלע בשביל ע"ר, דהן מעץ הדעת טוב ורע, והן רע דישראל, כי ברע הוא.

38. ע"י תיקון קיג ע"א: ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה וגו' ושם בסתר (דברים כו טו) מאי בסתר בסתר דעלמא, ועיי"ש בהגר"א ד"ה מאי בסתר, דזהו איסור על המחשבה. וע"י בהגר"א על ת"ז ז ע"ב ד"ה ואפילו מכל, שנכלל באיסור זה מי שמצייר דיוקנא דבי"ע באצילות.
39. ע"י שער מ"ד ומ"ן פרק ת. 40. ז"ל: וזהו טעם גיד

דף ק"ד ע"א לית לך לידמה ליוצרך דאנת הוית גרים כו'⁴¹. ואין קדוש אלא מה שקדשתו התורה ומשרה שכינתו שם, אבל זולת מה שקדשתו התורה, האומר על החול שהוא קודש, הוא מחרף ומגדף ועובר עבודה זרה רח"ל... אבל לא בייחס שרשי כל המציאות למעלה שזוהא האמת האמתי שאין בו שום ספק כלל...

והנה כת"ר האריך למעניתו והביא לי רוב דברים מדברי החסיד רמח"ל, במה שכל הענינים המוזכרים בדברי הזהר והרב הם הכל רק ראייה נבואית ודמיונות, ורק בהשגה שלהם נעשה הדמיון הזה אבל לא בספירות עצמם, כי הם פשוטים ואינם ניתנים לראות כפי עצמותן, כי מהות הספירות אי אפשר לדעת, וכל מה שיוודעים מהם אינם אלא שניתנים לראות כך ולא שהם כך כו' כו'.

ואח"כ כתב לי כת"ר ג"כ מה שהעלה בעומק חכמתו על המציאות דעולמות בי"ע, שאינם מציאות אמתי כלל וכלל, וכל מציאותם הוא הכל רק בהשגה שאנו משיגים את עצמינו, כאלו אנחנו בעולם, וכן אנו משיגים עד"ו את כל העולם. והוכיח זה ממה שהוא באמתו ית"ש ממלא כל עלמין, וכמ"ש כת"ר כי אי אפשר להיות מציאות אמת אחרי שהוא ממלא כל עלמין, ואמר שזהו כל עיקר הצמצום, שהוא ההשגה שיושג שיש חוץ ממנו, אבל באמת הוא רק בהשגה בעלמא, כי באמת אין שום צמצום כלל.

ואמר שם כת"ר עוד, כי אין אנו משיגים רק השגחתו ורצונו כו', והוא הגילוי מעט מעצמותו שהוא רצונו. וכן אמר שם עוד על קושייתי, במה שהוא ורצונו חד, אמר כי הרצון הוא אותו מעט מעצמותו שנתגלה לנו. (ואתמה הלא גם אנכי אמרתי זה, כי ע"ז היה עיקר דיבורי שם,

הערות

משום שאין צדיק אות הברית שם וסוד הדבר אין אדם צדיק בארץ שהוא אות הברית שם ובשבת שהוא היום השביעי שם קריבה והיחוד של שם יהו"ה וכל הספירות ולכן זווגם של תלמידי חכמים מלילי שבת ללילי שבת העריות הללו הם ודאי למטה אבל למעלה נאמר לא יגורך רע וצדיק שקרב לאשתו בימות החול אותו הכן שעושה נאמר עליו צדיק ורע לו שגורם שנעשה קדש חל שהוא היום השביעי ובאותו זמן הוא הסוד של צדיק ורע לו רשע וטוב לו אבל למעלה אין ערוה וקצוץ ופרוץ ומשום זה למעלה (אין לך לדמה ליוצרך שתאמר כך שלמעלה) יש יחוד באח ואחות ובכך ובכך באם עם בן אם כן אין לך לדמות ליוצרך שאתה היית גורם שלא תהיה בדמותו למעלה כמו שנאמר כי אם עונותיכם היו מבדלים בינכם לבין אלהיכם.

41. ז"ל: ואמאי אית פרודא בגין דלית צדיק אות ברית תמן ורוא דמלה אדם אין צדיק בארץ דאיהו אות ברית תמן ובשבת דאיהו יומא שביעאה תמן קריבו ויחודא דשמא דיהו"ה וכל ספירן ובגין דא תלמידי חכמים זווגייהו מלילי שבת ללילי שבת האי עריין אינון ודאי לתתא אבל לעילא [צ"ב] אתמר לא יגורך רע וצדיק דקריב לאתתיה ביומין דחולא ההוא בן דעביד עליה אתמר צדיק ורע לו דגרים דאתעביד קדש חול דאיהו יום השביעי ובההוא זמנא איהו רוא דצדיק ורע לו רשע וטוב לו אבל לעילא לית ערוה וקצוץ ופרוץ ופרוץ ובגין דא לעילא (לית לך לידמה ליוצרך דתימא הכי דלעילא) אית יחודא באח ואחות ובכך ובכך באם עם בן אם כן לית לך לידמה ליוצרך דאנת הוית גרים דלא תהא בדיוקנא דיליה לעילא כמה דאת אמר כי אם עונותיכם היו מבדילים בינכם לבין אלקיכם. תרגום: ולמה יש פרוד

להוכיח שמה שאמר הגאון שהצממום היה ברצונו, כוונתו הוא על אור עצמותו הנתגלה לנו במקצת מאמתתו ית"ש, ואותו האור הוא מכונה בשם רצון וכמ"ש).

והנה אניד לאדוני, כי האמת הוא שקשה לי מאד לעסוק בענין הלז, על איזה אופן שהיה ההתגלות מבחי' אמתתו הנעלמה שהוא ממלא כל עלמין, על איזה אופן שיצא ממלא לסובב, והוא ממש אצלי בכלל (מגיגה יא ע"ג) מה למעלה, ובכלל (שם יג ע"ב) במופלא ממך אל תדרוש. אך מאחר שכת"ר נכנס בזה, ודבריו הם לענ"ד תמוהים מאד, הוכרחתי לדבר בזה, כי נראין דברי כת"ר אצלי כסותרים זה את זה. כי מאחר שכת"ר מודה שהגילוי שנתגלה הוא מעט מעצמותו, איך אמר מקודם שכל גילויי הוא רק בהשגה בעלמא ואינם מציאות אמתי כלל ח"ו, הלא כל מה שהוא מעצמותו ית"ש, אין אמת גדול מזה, כי הוא לבד האמת ואין זולתו כלל. ומדברי כת"ר משמע בהדיא שכל התגלותו ית"ש בבחי' סובב כל עלמין, שהוא כל ענין הצמצום והקו, הוא הכל רק בהשגה בעלמא, ואינם ח"ו לפי האמת העיקרי, והוא תמוה ותמוה מאד מאד ולא תהא כזאת בישראל.

ואלן היה כת"ר אומר על דרך שיטת החסיד רמח"ל, שכל ענין הצמצום והקו הוא רק ע"ד מראה הנבואה לבד, שההסתרו אשר נסתתר לברוא את העולמות המוגשמים, והאור אשר מאיר בהתהוותם והנהגתם, הוא נדמה בדרך משל כעין צמצום וקו, אז לא הייתי מתמה כ"כ, אבל מאחר שכת"ר בנה את כל בנינו על הסוד שגילה מתחלה, במה שהמאציל יש בו כח לעשות הפכו, והוא ההשגה שלא יוכל להשיג אותו, ומוזה נמשך כל גילויי בבחי' סובב את הכל, כן נראה מדברי כת"ר שם, וא"כ יוצא לפי דבריו, שכל גילויי בעולם האצילות אינם גילויים מעיקר אמתתו ח"ו. יאמר לי כת"ר, היש דברים תמוהים יותר מאלה, הלא ידוע הוא שכל עצם האצילות הוא השם הוי"ה ב"ה, ולכך נקרא שם העצם⁴³, משום שהוא כולל כל עצמות פנימיות הספירות, והוא שמו של הא"ס ית"ש, שא"ס נתגלה בהשם הזה, וכמ"ש ברע"מ פ' בא מ"ד ע"ב, נחית תמן ואתקרי יקו"ק והוא ושמו כולו חד ממש. אלא שא"ס עצמו, משום שהוא בלתי גבול ובלתי תכלית, לא שייך להגבילו, אפי' בהגבלה מועטת בכל האפשרי, וכמו שאמרו שאין לו גילוי ותפיסה אפי' בקוצו של י'. ולכן אמרנו שכל גילויי אשר נתגלה, שהוא השם הוי"ה ב"ה, הוא רק אחר שנצטמצם, אבל אחר שנצטמצם נתגלה הוא עצמו באמתתו האמתית באור הרוחני של אלו הד' אותיות הוי"ה ב"ה, והוא כמו שנאמר, שגם זה השם אינו כולל בתוכו את הוראת אמתתו כולו (כביכול), אלא רק שהוא מורה על מקצת מאמתתו, וכמ"ש הפרדס כ"ז בשער שם בן ד' [שער יט] פרק א' בסופו (והוא

הערות

43. עיי' ספר הפליאה (עמוד רכא) : זכר יהו"ה פעם אחת הוא שם העצם כח הכחות עילת העילות כלל כל העשר, עליו אין להרהר. ועיי' פרדס רמונים, שער יט פרק א, ז"ל, כלם הסכימו פה אחד היות שם זה שם העצם ולא זולתו. ויחדוהו בין שאר

השמות הקדושים. ועיי' פירוש הגר"א על ספרא דצניעותא (כ ע"ב) : וכל השמות עד ז"א הם אינן שמות בעצמן רק על ז"א שיתגלה, שכאן רמז קצת על גילויי כמ"ש במאמר הנ"ל, ואינן שם העצם אלא בז"א ששם השם בעצמו מתגלה.

בדרך משל לאחד שיושב בבית ואינו רואה את אור השמש כולו רק מקצת מהאור הנכנס דרך החלון), אבל המקצת מאמתתו אשר זה השם כולל בתוכו, הוא אמתתו האמתית הודאי, אשר אין אמת ודאי זולתו כלל, והוא הוא העולם האצילות אשר שם נתגלה במקצת מאמתתו הנעלמה, והוא סובב את הכל, כי באותו האור האצילות המציא את כל המציאות דעולמות ב"ע, ורק לזה היה עיקר גילוייו אשר נתגלה בגילוי האצילות כדי להמציא את המציאות דבי"ע, כמ"ש הפרדס בשער עצמות וכלים פ"ו⁴⁴, שכל עצם האצילות אינו אלא לגלות אלקותו בבי"ע. וא"כ נמצא שכל עיקר גילוייו לא היה רק כמה שרצה בהתהוות המציאות בבי"ע, ולכך אנו מכנים את כל אור האצילות רק בשם אור רצונו לבד, משום ששם היה התגלות הרצון להמציאות דבי"ע, ואין לנו גילוי בו זולת כמה שרצה בהמציאות, אבל זולת זה שהוא חוץ ממה שרצה, והוא בחי' ממלא כל עלמין, אין לנו גילוי בו כלל וכלל, ואין שייך לדבר שם, כי מה שייך לדבר כמה שנעלם בתכלית ההעלם, ולכן אין אנו מדברים רק מרצונו לבד.

ואפי' בחי' א"ס שאנו מזכירים, הוא ג"כ הכוונה שא"ס לרצונו, וכל מה שאנו מזכירים בחי' א"ס, הוא כביכול כבחי' מדרגה השניה לבחי' ממלא כל עלמין, כי משם אין אנו מדברים כלל, וכידוע מדברי הגאון⁴⁵. וכל מה שאנו מדברים מענין הצמצום, אין אנו מדברים רק מבחי' הצמצום שבא"ס, ולא בבחי' ממלא כל עלמין אשר כתב כת"ר. וח"ו לדבר שם, [כי גם] ההרהור שם אסור, ולכן לא נמצא זכר בדברי הרב והגאון ובכל המקובלים רק המילה... [א"ס]. [ואיך] עלה כת"ר להבחין את בחי' הצמצום בממלא כל עלמין, אשר הגאון אמר בפירושו... [שאין מדברים ע"ז כלל, הוא] אסור אפי' ההרהור.

אמנם פשוט הדבר, שכל גילוייו אשר נתגלה בגילוי האצילות בבחי' הקו והצמצום, שהם ענין הב' שמות הוי"ה אדנ"י כמ"ש כת"ר, וכן כתבתי גם אני בכ"מ, הם גילויים אמתיים מעצמותו המאומת והודאית. ומאמתת אחדותו הפשוטה אשר לא נתפס בשום אות וקוצו של י', נתגלה לנו באותן הב' שמות שהם גילוייו העצמיים אמתיים וודאים, כי הוא והם כולו חד ממש, כי האור של אותן הב' שמות הם כביכול התגלות קצת מאמתתו הנעלמה, ובהזכירנו אותם, הכוונה הוא על אחדותו הפשוטה הנעלמה הנתגלה באותן הב' שמות, והם בחי' גילוייו בסובב את הכל הנמשך מא"ס, שהוא אור רצונו אשר הוא בלתי גבול ובעלת תכלית נצמטצם להיות רוצה בגבול ותכלית. ונמצא שהרצון הגבולי הוא חד ממש עם הרצון הבלתי גבולי. והגם שהוא ורצונו חד, וא"כ כשאנו מדברים מרצונו, הוי הדיבור ממש מעצמותו. אבל משום שאין אנו מדברים רק ממה שנוגע לנו ולא ממה שנוגע לו ית"ש, ומה שנוגע לנו הוא רק מה שראינו שרצה, ואין לנו תפיסה מגילוייו רק תפיסת והשגת רצון לבד, וכמו שאנו רואים בעינינו, שרצה לברוא אותנו ואין לנו השגה אחרת ממנו יתברך, רק מה שאנו רואים שרצה, ולכן אנו מכנים את האור האצילות אשר שם, הוא התגלותו ית"ש

להמציא את המציאות בשם אור רצונו, כי לא היה הגילוי רק במה שנוגע לנו, ומה שנוגע לנו לבד
 אנו קוראים בשם עצמות, ולכך אנו קוראים אותו [בשוליים: ר"ל את אור רצונו אשר למעלה
 מהצמצום] בשם א"ס, ולא אין ראשית, משום שכיוון שאין אנו מדברים רק במה שנוגע לנו, א"כ
 הרי יש לו ראשית, כי התגלותו להמציאות הוא גילוי מחדשת.

ואין כוונתי ח"ו שהעצם האור דאצילות הוא מחדש הלילה וחלילה, אלא רק ההתגלות הוא
 מחדש, כי ההתגלות הוא מה שנוגע לנו, אבל עצם האור הוא מאמתת אמתתו הנעלמה,
 אשר אין ראשית לראשיתו. וידוע הוא שמה שאצילנו הוא התגלות, הוה אצלו ית"ש בחי' הסתרות,
 כמו"ש הרב בשער א"א רפ"ג ובכ"מ. והנה התגלות כח ההסתרות, שיהיה מסתיר לאור א"ס, כדי
 להתגלות לנו באור גבול ותכלית כביכול, הוה ההסתרה הוה מחדש. וגם כאן, אין כוונתי ח"ו שעצם
 הכח הוא מחדש הלילה וחלילה, כי הוא ג"כ מעצם אמתתו הנעלמה, אשר אי אפשר לנו כלל
 וכלל להבחין, על איזה אופן שהיה עומד אותו הכח מתחלה בעצמותו האמתית הנעלמה. ולא עוד
 כי באמת הלילה וחלילה להזכיר באמתתו הנעלמה איזה הבחנת כח פרטי ח"ו. והכלל הוא כמו
 שאמרתי לעיל, כי באמתתו הנעלמה, אין אנו מדברים כלל, ואין אנו מדברים רק מההתגלות ולמטה,
 וכמו שגילה לנו האריז"ל, שמקודם לכל היה נתגלה בבחי' הצמצום, וע"ז אמרנו שם שבחי' הצמצום
 הוא כביכול בחי' כח אחד מאמתת אמתתו ממש (ולא כמו שנראה מדברי כת"ר), להסתיר ולהגדיל
 את אור א"ס. ובכח הלז היה ההתגלות להתגלות כביכול ברצון גבולי, כפי הצורך להמציאות דבי"ע,
 וע"י הואר הרצון הזה אשר נתגלה באצילות, ברא ויצר ועשה את כל העולמות דבי"ע במציאות
 גמורים ממש. ולא כמו שכתב כת"ר, שהם רק בבחי' השגה בעלמא, אלא שכל המציאות דבי"ע,
 אין מציאותם אמיתי מצד עצמם, אלא רק מצד רצונו הנתגלה באצילות, וכבר כתבתי מזה במ"א,
 כי הנה הגם שכל המציאות דבי"ע אינו מציאות אמתי, כי אין מציאותם מעצמם, אלא כל מציאותם
 הוא רק מרצונו ית"ש. אבל אחר שהמציאם ברצונו, והמשיך את אור רצונו בהתהוותם וקיומם, אז
 הם כולם מציאויות גמורים ממש, כי אור רצונו הנתגלה באצילות, שהוא המצוי האמתי מעצמותו
 הנעלמה, המשיך אח"כ את אור רצונו להמציא את כל העולמות דבי"ע במציאות גמור מצד אור
 רצונו המתפשט בכל התהוותם וקיומם.

ועוד אני אומר, כי כל עיקר שם ומילת מציאות, לא שייך רק בבחי' סובב את הכל, הן בעולם
 האצילות אשר שם הוא ההתגלות דמציאותו האמתי, אשר הוא ג"כ המצוי הוראי מעצמותו
 הנעלמה, והן בעולמות בי"ע אשר הם ג"כ מציאויות גמורים מצד רצונו. אבל בחי' ממלא כל עלמין,
 לא שייך לומר שם ומילת מציאות כלל, כי מלבד מ"ש הגאון, ששם אסורא לכנות אפי' חובת
 המציאות, הנה מלבד זה, נראה לי לומר כי מלת מציאות ענינו הוא התגלות, והוא נגזר מלשון יצא,
 שיצא מהעלמתו, וע"ז הצד שייך להבחין עליו ית"ש ולומר שהוא נמצא, מצד שיצא מהעלמתו
 ונתגלה בגילוי האצילות. ויעיין מר בדברי הרמב"ם ז"ל במורה ח"א פ' נ"ז, ובעיקרים מאמר שני
 פ"א, ויובן היטיב ע"פ דברינו זה ע"ש, ומשם נוכל להשכיל ולהבין לענינינו, איך שכל התואר שאנו

מתארים אותו ית"ש, שהוא הנמצא האמתי, הוא לא שייך אלא רק אחר ההתגלותו באצילות הנמשך מעלמא דאדם קדמאה, אשר הוא בחי' הרצון והמחשבה לאצילות כידוע. אז שייך לתארו בתואר הנמצא האמתי, כי שם נמצא ונתגלה. אבל למעלה מאצילות לא שייך לומר עליו ית"ש בחי' נמצא כלל⁴⁶, כי למעלה מאצילות הוא נעלם, ומכש"כ בבחי' ממלא כל עלמין אשר הוא נעלם בתכלית העולם.

וא"כ יצא לנו מזה ג"כ, שכל בחי' המציאות הוא רק מאצילות ולמטה, כי באצילות הוה שם מציאותו האמיתית הודאית, ובעולמות ב"ע הוה הם ג"כ מציאויות גמורים, אלא שאינם אמתיים מצד שמציאותם הוא אינם מעצמם ח"ו, אלא רק מהעמדת רצונו בהם כנ"ל.

ומה שהוכיח כת"ר, שהכל הוא בהשגה ולא במציאות אמיתי, כי א"א להיות מציאות אמיתי אחרי שהוא ממלא כל עלמין, עכ"ל.

ע"ז אני אומר, לודאי שהוא בכלל במופלא ממך אל תדרוש ובמוכסה ממך אל תחקור. ופשוט הדבר אצלי, כי מכיון שכל המציאות דכל העולמות הוה כל התהוותם ממש רק מאור רצונו לבד כמו שהארכתי בזה בכ"א, א"כ ע"כ הוא שאין דבר סותר לאחדותו הפשוטה כלל, וכמ"ש הרוקח הובא בנפש החיים ש"ג ספ"ד. והגם שקשה לי לדבר בזה, אך דברי מר חביבי הערוני לכנוס לפנים ממחיצתי, כי כשעלה ברצונו ית"ש להתגלות, גזרה רצונו להתגלות רק בבחי' כח אחד לבד (כביכול), ואותו הכח נוכל לקרוא באיזה שם שנרצה, אם רצון או אור או כח. והנה אותו הכח הוא ג"כ בבחי' א"ס, כי יכול להתפשט בלי גבול ותכלית, ולכן נצטמצם באותו הכח ג"כ, דהיינו שגלה ההסתתרות שבו, להסתיר ולהגביל אותו הכח ג"כ. וההסתתרות הוא ג"כ בחי' כח פרטי אשר בכח הראשון, כי כל כח הוא כלול מכולם. והנה הכח הראשון אשר הוא ג"כ בחי' א"ס, הוא בחי' המדרגה השניה לעצמותו הפשוטה הנעלם בתכלית העולם, אשר שם אי אפשר לדבר כלל.

והנה אותו הכח הראשון אשר גזרה רצונו להתגלות בו, הוא בבחי' פרט היוצא מן הכלל, ועכ"ז נשאר הכלל במדרגתו הראשונה שלא חסר לו כלום [וכמו שמפורש כ"ז בהמאמר שהבאתי למטה בתז"ח ל"ב ע"ד שם בסופו ואינו חסר כו'], וכמ"ש הרב בנסירה פ"ז שכל האורות המתפשטים מלמעלה למטה, נשאר עיקר האור במקומו, ורק הארתו לבד מתפשט למטה. וא"כ נמצא שהפרט שיצא, אינו משיג את הכלל, כי הוא למטה במדרגה הרבה מהכלל, אבל הכלל הוא משיג היטיב את הפרט תמיד, כי הוא כלול ממנו לעולם, ע"ד שכתב הרב בשער המלכים רפ"ג. וזהו הענין מ"ש הרב בכ"מ, שאין הבחי' התחתונה יודע מהעליונה, כמ"ש בשער א"א פ"ב, ובאוצרות חיים דף לה ע"א בהגהה, ובוהר הרקיע קי"ט ע"א מדפוס קארעין, משום שכל בחי' תחתונה הוא בבחי' פרט היוצא מן הכלל, אבל העליונה הוא לעולם כלול מכל התחתונים. וכן

נמצא ממילא ג"כ, שאין הבחי' התחתונה אפי' אחר שיצאה אינו חוצץ בפני העליונה כלום, כי העליונה היא כולל אותה תמיד בכל כחותיה, והיא ממלא אותה בכל מלואה ממש (יותר ויותר הרבה ממה שהגשמה ממלא את כל הגוף כולו ממש), כמו שהיה כלול בה קודם שיצא, כי אין יציאתה גורם שום מגרעת כלל להעליונה, כי כל התגלות התחתונה בכל כחותיה הוא הכל רק בערכה לבד, אבל העליונה הוא נשאר תמיד בבחינתה הראשונה, כי היא כלולה תמיד מהתחתונה לעולם.

ובל' הדברים הללו הם ברורים בעה"י, כי הם לקוחים מדברי הרב בשער העקודים ובשער מטי ולא מטי, והארכתו בזה הרבה מאד בעה"י, ואין שום דבר מכריחנו לומר שהצמצום הוא רק בהשגה בעלמא, כי באור הא' אשר הוא מכונה בשם א"ס, והוא מדרגה השניה לעצמותו הנעלמה הממלא כל עלמין, שם היה הצמצום באמת ובעצם (ר"ל לא במראה הנבואה), והוא התגלות בחי' ההסתרות, שהוא ג"כ בחי' כח פרטי אחד אשר באור הראשון, שהוא המכונה בשם א"ס. וההסתרות הוא העביות האמור בעקודים פ"ג, וכן היה בכל עולם ועולם. ואותה ההסתרות, הוא מציאות אמתי ממש, לא בבחי' השגה ח"ו. ואתמה מאד מאד על כת"ר (ואני מבקש לו שיבאר לי דבריו למענה), כי איך אמר שהצמצום אינו מציאות אמתי ח"ו, אחר ששם בדבריו אמר כת"ר בעצמו כי השכינה הוא כח המסתיר צמצום, וקוב"ה הוא הקו. ואתפלא על כל דבריו שם מאד מאד, כי מכל דבריו שם, משמע שאחר שהוא ממלא כל עלמין, הוה כל הבחי' רק בהשגה בעלמא, ואינם מאמתתו העקרית ח"ו, ולא תהא כזאת בישראל, כי ודאי וברור ופשוט באמונת כל ישראל, שכל גילוי אשר נתגלה בכל בחי' אלהות אשר בהצמצום והקו ובכל הכחות דאצילות, שהוא כל העולם האצילות כולו ממש, וכן כל בחי' האלהות אשר מתפשט בעולמות ב"ע בבחי' נשמה לנשמה, הם כולם מציאות האמתי מאמתתו הנעלמה, כי הוא לבד הנמצא האמתי, אשר אין אמת זולתו כלל. ועיינתי בדברי כת"ר ואיני יודע ליישבם. וודאי הוא שאיני מבין את דבריו, ולכן אבקש ממעלתו שיבאר לי את דבריו.

והנה לבקש מכת"ר שאל יהא לו תרעומות עלי במה שאני מתמה כ"כ על דבריו, בודאי למותר הוא, כי בודאי ניחא ליה לכת"ר שאקשה לו כל מה שיש לי להקשות בדבריו, ובפרט שאני אומר שאיני מבין. אך על זאת בקשתי, שאל ירצה כת"ר להעמיד דעתו בדוקא, כי פן ואולי האמת אתי, וכבר ראיתי דבריו היוצאים משלהבת אש אהבתו ויראתו, כמה שכתב בסיום אגרתו שזה כל עמלו בעולם, שלא יכשל הוא ולא יכשלו אחרים, וא"כ ראוי לחוש לו לדעתי ג"כ, כי לכל א' יש חלק בתוה"ק. ויאמין לי ידיד עליון, שיש לי צער הרבה, כי זה הפעם השלישי שאנו עוסקים ביחד במרוצת דברינו מזה לזה, ונתגלגל הדברים שכת"ר תופס.....

מכתב ד'

[קטע מומכתב אחר חסר התחלה]

א"א וז"א אינם הפכיים ח"ו, רק א"א הוא התגלות בחי' א"ס, וכידוע מדברי הגאון ששם א"ס הוא מסטרא דכתר, וכמ"ש ברע"מ בפנים⁴⁷ ובסוף תיקון כ"ב (עו ע"צ⁴⁸) שא"ס וכתר הם בבחי' פנימי וחיצוני, ונקרא הפנימי ע"ש החיצוני בכ"מ, כידוע שהחיצוניות הוא ההתגלות והשם דהפנימיות. וההנהגה דא"א הוא הנהגת א"ס אשר אין תפיסה ושום השגה בהנהגה הזאת. ונקרא

הערות

בכל סטרא שולטנותיה אוף הכי לית לה לנשמתא שם ידיע ולא אתר ידיע בכל גופא אלא בכל סטר שולטנותה ולית אבר פנוי מנה ובג"ד לית לרשמא לה בחד אתר דאי לאו הא חסר שולטנותא בשאר אברים ולא לאתקרי לה בשמא חד או בתרין או בג' למימר דאיהי חכמה מבינה ואית לה דעת ולא יתיר דאי עביד הכי הא חסר לה משאר דרגין כ"ש למארי עלמא דלית לרשמא ליה באתר ידיע או לאתקרי ליה בשמהן או לשנאה ליה בהון או (ס"א לשלשא) לשלטאה ליה כגון דרגא דמרכבתא דאתמר בה קדושה לך ישלשו דכל דרגין דכל מרכבת דיליה אינון משלשים כגון האבות הן הן המרכבה דאינון דמות אריה שור נשר דאינון מרכבה לאדם דאתמר עליה ודמות פניהם פני אדם ומסטרא דנוקבא אינון שלטין על אדם ונוקבא איהי מרכבה לגבייהו ובג"ד אתמר עלה קדושה לך ישלשו. תרגום: מצוה שלש עשרה [היא] קריאת שמע, ויש לדעת שהוא נקרא חכם בכל מיני חכמות ומבין בכל מיני תבונות וחסיד בכל מיני חסידים וגבור בכל מיני גבורות ויועץ בכל מיני עצות וצדיק בכל מיני צדקות ומלך בכל מיני מלכות עד אין סוף עד (כתר) אין חקר, ובכל אלו הדרגות, באחת נקרא רחמן, ובאחת נקרא דיין, וכך בכמה דרגות עד אין סוף. אם כך, יש שינוי בין רחמן לדיין. אלא קודם שברא העולם נקרא הוא בכל אלו הדרגות על שם בריות שהיו עתידות להבראות, שאם לא בריות העולם, מדוע נקרא רחום דיין, אלא על שם הבריות העתידות. ומפני זה כל השמות הם כנויים שלו, על שם המעשים שלו, כדוגמא זה ברא הנשמה בדמות שלו שנקראת על שם פעולות שלה, בכל אבר ואבר של הגוף שנקרא עולם קטן. כדוגמא שאדון העולם נוהג בכל הבריות ובכל דור כפי מעשיו, כך

47. נדצ"ל פנחס והוא רנו ע"ב: פקודא תליסר ק"ש ואית למנדע דאיהו אתקרי חכם בכל מיני חכמות ומבין בכל מיני תבונות וחסיד בכל מיני חסידים וגבור בכל מיני גבורות ויועץ בכל מיני עצות וצדיק בכל מיני צדקות ומלך בכל מיני מלכות עד אין סוף עד (ס"א כתר - מנטובא) [אין כתר - דרך אמת] ובכל אלין דרגין בחד אקרי רחמן ובחד אקרי דיין והכי בכמה דרגין עד אין סוף אי הכי שנוי אית בין רחמן לדיין אלא קודם דברא עלמא אתקרי הוא בכל אלין דרגין על שם בריין דהו עתידין להבראות דאי לאו בריין דעלמא אמאי אתקרי רחום דיין אלא על שם בריין דעתידין ובג"ד כל שמהן אינון כנויין דיליה על שם עובדין דיליה כגוונא דא ברא נשמתא בדיוקנא דיליה דאתקריאת על שם פעולות דילה בכל אבר ואבר דגופא דאתקרי עלמא זעירא כגוונא דמארי עלמא אתנהיג בכל בריין ובכל דרא כפום עובדיו דכל אבר ואבר ההוא אבר דעביד ביה פקודא אתקרי נשמתא לגבי חמלה וחסדא חנא ורחמי ובההוא אבר דעביד ביה עבירה אתקרי נשמתא לגבי דינא וחיימה וכעס אבל לבר מן גופא למאן תהא חמלה או אכזריות אוף הכי מארי עלמא קדם דברא עלמא וברא בריין דיליה למאן אתקרי רחום וחנון או דיין אלא כל שמהן דיליה אינון כנויין ולא אתקרי בהון אלא על שם בריין דעלמא ובג"ד כד מארי דרא אינון טבין איהו אתקרי לגבייהו יהו"ה במדת רחמים וכד מארי דרא אינון חייבין אתקרי אדנ"י במדת הדין לכל דרא ולכל ב"נ כפום מדה דיליה אבל לאו דאית ליה מדה ולא שם ידיע כגוונא דספיראן דכל ספירה אית לה שם ידיע ומדה וגבול ותחום ובאלין שמהן מארי עלמא איהו אתפשט ואמליך בהון ואתקרי בהון ואתכסי בהון ודר בהון כנשמתא לגבי אברים דגופא ומה רבון עלמין לית ליה שם ידיע ולא אתר ידיע אלא

א"א ג"כ בשם עולמות דא"ס⁴⁹, וז"א הוא התגלות הנחגת דבחי' גבולי, אבל שניהם הם חסדים בעצמם בכל מדותיהם, אלא שבזה הם בלתי גבולי, ובוה הם גבולי.

ובן הוא ג"כ הוראת שמותיהם, זה אריך וזה זעיר, אבל שניהם נקראים בשם אנפין, כי שניהם הם בחי' פנים, וכל פרצופי אצילות עד סוף האצילות ממש, מהעליון שבעליונים עד היותר תחתון, אין ביניהם הפכים כלל, רק ירדתם זה מזה הוא רק מבלתי גבול לגבול. וכידוע שכל עליון הוא בבחי' א"ס לגבי התחתון (מנו"ש יג ע"ד). ואם נמצא בדברי הרב והגאון שמזכירים בדבריהם איזה בחי' הפכיי בהם, הוא הכל רק לפי ענין הנושא שמדברים, וכדי להסביר הענין הותרו להשתמש באותו הלשון, אבל כאשר שאנו עולים בהשגת גילוייהם על איזה אופן שנתגלו, ומדברים בענינם העצמותית, אז לא נמצא בהם שום הפכיות כלל, רק התפשטות מבלי גבול לגבול (ר"ל לבחי' גילוי גבולי לפי גילוי האצילות, אבל לא בבחי' גילוי בי"ע ח"ו). ואם באנו לדון בבחי' ההכדל מבלתי גבול לגבול, ולומר שבזה הם הפכיים, ובפרט לפי מה שידוע מדברי הרב שענין הצמצום, אשר הוא שורש התגלות מציאת הגבול, כידוע הוא בחי' דין, וכל מה שהוא יותר מצומצם הוא יותר דין, א"כ הוא הפכיי לכל מה שהוא יותר בלתי גבול שהוא חסד גמור לפי"ו.

אך העיקר הוא, שגם בזה אינם הפכיים ח"ו, כי הגבול מבלתי גבול הוא רק התפשטות מהעלם לגילוי לבד, אשר פשוט הוא שההעלם והגילוי אינם הפכיים, אלא רק כשהם בנושא אחד (כמו יחוד א"ס באצילות שהוא נעלם מהשגה), אבל הגילוי שנתגלה במקומו, אשר נתפשט מההעלם, אשר הוא נעלם תמיד בבחינתו הקדומה, הם אינם הפכיים אף בבחי' השגה, דכי בשביל שנעלם מאתנו הוא הפכו ח"ו.

הערות

לנשמה כפי מעשיו של כל אבר ואבר. אותו האבר שעושה בו מצוה נקראת הנשמה לגבי חמלה וחסד ורחמים. ובאותו אבר שעושה בו עבירה נקראת הנשמה לגבי דין וחמה וכעס. אבל לחוץ מן הגוף, למי תהיה חמלה או אכזריות. כמו כן כאן, אדון העולם, קדם שברא את העולם וברא בריותיו, למי נקרא רחום וחנון או דיין, אלא כל השמות שלו הם כנויים, ולא נקרא בהם אלא על שם בריות העולם, ומפני זה כאשר בעלי הדור הם טובים, הוא נקרא אצלם יהו"ה במדת הרחמים, וכאשר בעלי הדור הם רשעים נקרא אדנ"י במדת הדין, לכל דור ולכל אדם כפי מדתו. אבל אין לו מדה ולא שם ידוע. כדוגמת הספירות, שכל ספירה יש לה שם ידוע ומדה וגבול ותחום, ובאלו השמות אדון העולם הוא מתפשט ומולך בהם ונקרא בהם ונתכסה בהם, וגר בהם כנשמה אצל אברי הגוף. ומה רבון העולמים אין לו שם ידוע ולא מקום ידוע, אלא בכל צד שלטונו, כמו כן כאן אין לה

לנשמה שם ידוע ולא מקום ידוע בכל הגוף, אלא בכל צד שלטונו, ואין אבר פנוי ממנה. ומפני זה אין לצייר/לציין אותה במקום אחד, שאם לא, הרי חסר השלטון בשאר האברים. ואין לקרא לה בשם אחד או בשנים או בשלשה לומר שהיא חכמה מבינה ויש לה דעת ולא יותר, שאם עושה כך הרי חסר לה משאר דרגות. כל שכן לאדון העולם, שאין לצייר אותו במקום ידוע או לקרא לו בשמות או לשנות/להכפיל לו בהם או (לשלש) להשליט לו, כמו דרגת המרכבה, שנאמר בה "קדושה לך ישלשו", שכל הדרגות של כל המרכבות שלו הן משולשות, כמו האבות הן הן המרכבה, שהם דמות אריה שור נשר, שהם מרכבה לאדם שנאמר עליו "ודמות פניהם פני אדם". ומצד הנקבה הם שולטים על אדם, והנקבה היא מרכבה לגביהם, ומפני זה נאמר עליה "קדושה לך ישלשו". 48. ז"ל: אין סוף אתקרי מלגאו כתר עלאה מלבר. 49. עי' לקמן הערה 46.

והעניין הוא, כי ענין הצמצום המוזכר בדברי הרב זל"ה, ענינו הוא הבחנת התגלות כח פרטי אחד מעצמותו הנעלמה ית"ש, והוא כח מסתתר, ר"ל כח אחד המסתיר להאור, וכל כמה שנתפשט הכח המסתיר הלז, הוא נקרא בשם חלל, כי ניתן לראות בכאן כמי שסילק את האור ואינו, והוא ג"כ התגלות הראשון לבחי' מקום כידוע⁵⁰. והוא ג"כ בחי' כלי, כי האור שירד בו אח"כ, הנה הצמצום שהוא כח המסתיר ומגביל להאור, הוא מלבישו ומסכבו מסכיב להסתירו ולהגבילו, כהגוף המסתיר ומגביל להנשמה. והצמצום גופה הוא עצמו סוד כל הכלים, כי קודם התגלות כל פרצוף, היה קודם לו בחי' הצמצום באור דהפרצוף שעליו, אשר הוא בחי' א"ס נגד התחתון, וגילה ממנו כח פרטי אחד שהוא כח מסתתר בערכו, והוא המקום והכלים להפרצוף התחתון, והארכנו בזה במ"א הרכה.

והנה כל צמצום הוא באמת בחי' דין, כי הוא נותן גבול להאור לאמר עד פה תבוא. ונמשך מזה להיות גומל ומשלם לכל א' כמפעלו, אבל האור מצד עצמו אלולא שהצמצום מגבילו, היה מתפשט לכולם בשוה, וכל בחי' הגבול המתגלים בהאורות, הוא רק ע"י הצמצום כמו שיבואר. אבל האור מצד עצמו הוא חסד גמור, ושוה ופשוט בכל האצילות כולו. והענין הוא, כי הנה הגאון כתב בהיכלות פקודי (היכל ו' בד"ה זריק ל ע"א) וכן כ"ע בתיקון ו' מ"א תיקונים האחרונים (קסו ע"ב) בד"ה בחושבן חסד, כי החסד הוא דרכו להתחבר והגבול להתפרד.

ודבריו הקדושים הללו העירונו לעמוד על ענין עמוק מאד, ע"ד ומבשרי אחזה בו' כידוע. דהנה אנו רואין דכל עניני פעולות הנמשך מכל פועל הוא בא ע"י התעוררות הכחות דהפועל, וכן הוא ג"כ בכל עניני הרצונית והמחשבת, שהוא בא ע"י התעוררות חלקי השכל וכחות המחשבה, וכל התעוררות הוא מבחי' תנועה והעתקה, כי כאשר מתנועעים הכחות הם נעתקו זה מזה, ומתפשט כל כח בפנ"ע להוציא כחו לפעלו. והנה אין אנו יכולים להבחין כל ענין ההתעוררות והתנועה רק בבחי' גבורות לבד, כי הגבורות שמבעם הוא להתפרד, הנה בהם יש אפשרות לתנועה והעתקה, אבל החסדים שמבעם הוא להתחבר, לא נמצא בהם שום ענין העתקה ותנועה, ואין בהם שום בחי' התעוררות כלל, והם תמיד שלמים ושקטים ומתאחדים בכל כחותיהם ביחוד האפשרי. וא"כ נמצא שאין אנו יכולים להבחין שום בחי' פעולה מאור דחסדים, רק מאור דגבורות לבד, וכמ"ש פועל גבורות (מפילט יזר), וכמ"ש ג"כ שכל התהוות המציאות הוא רק ע"י ל"ב אלקים⁵¹, שהם גבורות, והוא מ"ש הגאון בתיקונים בדפי הנדפס מזו ע"א⁵², שכל התעוררות והשמחה ושכר העוה"ב וכל טובה, הכל באור הגבורה דאצילות, כי הם שלהובין דרחימו, כי אור דגבורות הוא לא נח ולא שקט, אלא הולך ומאיר ומתגלה ופועל באין הפסק כלל. אבל מצד אור החסד הגמור, אין

הערות

50. ע"י לעיל הערה 15. 51. דמעשה בראשית, ע"י תיקון ז' ושכר העוה"ב וכל טובה הכל שם, וכמ"ש מה רב טובך אשר צפנת, בצפון, תערוך שלחן לפני כו', והוא יין המשומר בענביו, המשמח כו' עין לא ראתה כו' (ישעיה סד ג).
 52. ז"ל: ושני דינים הן, א' דינא דקודשא, יראת ה', והוא שלהובא דרחימותא, וכל התעוררות והשמחה

אנו יכולים להבחין שום פעולה כלל, כי היא תמיד פשוטה בעצמותה. אמנם גם אור דגבורות, כשהם לבדם, אי אפשר גם מהם לצאת שום פעולה מיוחדת ומסודרת, והוא משום שכל כח פרטי שבו הוא כלול מכל הכחות כולם, עד שאין ניצוץ קטן שלא יהיה כלול מכל הכחות כידוע, וכל כח פרטי רוצה להוציא כחו לפעלו. לכן אי אפשר שיצא גם מהם שום פעולה מיוחדת, כי נפרדו ונתפזרו לאין קץ, עד שנעשו לניצוצין שאין בהם ממש, וכמו שידוע בסוד שבירת הכלים, שהיו זיקין ניצוצין, ואינן זיקין דנפקין נפקין להיטין ונהירין ודעכין לאלתר (ד"ז נג ע"ג וע"ס שער המלכים פרק 6). וכ"ז היה מחמת שהיו אור דגבורות לבד כידוע, ולא היה בכח הכלים לעמוד נגדם להסתירם ולהגבילם, כי היו הכלים חלושים עדיין (והדברים ארוכים ועתיקין), ולכן גרמו האורות שבירה גם להכלים, והאורות נתפזרו והכלים נשברו. עד דנחית חסד עלאה, ונתחבר עם אור הגבורות ונתבסמו הגבורות, ר"ל דנמתקו ונייחו מרתיחתם, כי ע"י אור החסד שדרכו להתחבר נתחברו כחות הגבורות בכל אפשרי, ויצאו ע"י שניהם פעולות מסודרים ומקוימים.

ונחזור להענין ונאמר, כי הנייחות והתעוררות שאנו מבחינים באורות דחו"ג, הם עצמם בחי' ההעלם והגילוי, כי אור דגבורות, מכיון שהוא בהתעוררות תמיד, להוציא כל כחותיו לפעלם, הנה עי"ז הוא נתגלה תמיד, כי כל עצמותו הוא להיות הולך ומאיר. אבל אור החסד שבחינתו הוא להיות שקט ונייח ומתאחד בעצמותו, הנה משולל ממנו שום בחי' גילוי כלל, כי ידוע הוא שכל דבר הוא ניכר ע"י פעולתו, או ע"י הפכו והעדרו, שהוא חוץ ממנו. כי מי שהוא עומד מחוץ להמציאות במקום העדרו, הוא יכול להסתכל בהמציאות (וזהו הטעם מה שאסור לחשוב בא"ס ית"ש, כי מילת א"ס ענינו הוא שהוא בלתי גבול ובלתי תכלית ואין חוץ ממנו כלל, וא"כ אי אפשר לחשוב בו, כי המחשב הוא מראה בעצמו כאילו שהוא חוץ ממנו ח"ו, ובא"ס אין שום חוץ ממנו כלל⁵³, והוא עתה כמו קודם כמו"ש רבינו הקדוש בנפש החיים (שער ג פרק ג)).

ואחרי שאמרנו שמצד החסד הגמור לא נבחן שום פעולה כלל, א"כ יהיה נמצא שכל פעולת המציאות וכן פעולת המקום להמציאות, שהוא הצמצום כנ"ל, אין אנו יכולים להבחין רק מצד אור הגבורות לבד, וכמ"ש הרב באמת שהצמצום הוא בחי' דין, א"כ יהיה נמצא שבחי' החסד כשהוא בעצמותו בלא גבורות כלל, אין להבחין בו שום חוץ ממנו, כי התגלות החוץ הוא ג"כ רק בחי' פעולה אחת מפעולתו ית', שהוא הצמצום כנ"ל. אבל עצמות החסד שאין גילוי לפעולתו, א"כ

הערות

53. עי' ביאורים ח"א א ע"ב: הוא עצמות אמיתתו הנעלמה ית"ש, אשר בהיות הכל הוא בכל, וכמו קודם הבריאה, וכלול עצמותו בכל מיני שלימות ובכל מיני שבח ומעלה, הכל באחדות פשוט, ולכן משולל מלתאר עליו שום שבח ומעלה, כי הכל עצמותית בו, ואין דבר בו נוסף על עצמות אחדותו הפשוטה השלימה בתכלית השלימות, ואין שום דיבור ומלה

במה לדבר בו, ואין שום רעיון ושכל לתפוס אותו. וכמו שהעמיק בזה הרמב"ם ז"ל במורה (ח"א פ' נא נב נג) וכתב הגר"א ז"ל בליקוטיו (בספר"צ לח ע"ב) שגם ההרהור אסור בו (כי הוא כנותן מקום לחוץ ממנו, ר"ל מקום ריקני ופנוי ממנו, אשר עי"ז מתבונן עליו, והאמת הוא כי לאמתתו הנעלמה אין חוץ ממנו ח"ו), ואין להסתכל בזה רק בדרך

אין ח"ו⁵⁴ ממנו, אלא הוא נשאר עומד על בחי' קדמותו הנעלמה שאין לו שום גילוי כלל וכלל, והוא נעלם בתכלית ההעלם בבחי' א"ס ממש ית"ש לעד.

הרי נתבאר שההעלם והגילוי שהוא הבלתי גבול וגבול, הוא עצמו בחי' חסד והגבורה. ונאמר עוד, כי כל התגלות בחי' הגבורות הם בהאור, שיהיה מתעורר ופועל הוא בא ג"כ רק ע"י הצמצום שהוא הכלי, כי ע"י שהצמצום מגבילו ומגלה בו בחי' חוץ ממנו, הנה מחמת שהוא נגד מבוע, ע"ז מתעורר האור לגלות בכחותיו, כי ע"י שדוחקים זאת, זה מוליד התעוררות בהאור לעמוד נגדו. כי האור דוחק לצאת חוץ והכלי אינו מניחו, ומתערכים זה עם זה בכל האפשרי, ונתפזר האור לכחות רבות לפי חלקי הכלי, וכל חלק מהאור רוצה להתחבר עם חבירו, ומאיר דרך חלקי הכלי, והוא תולדות האור ופעולותיו, כי כל אור שמאיר דרך הכלי, אינו האור עצמו אלא תולדתו, כמ"ש הרב בכ"מ. ונמצא שע"י הצמצום שהוא הכלי, גרם בחי' התעוררות להאור להיות הולך ומתגבר בכחותיו, ולהאיר ולגלות את פעולותיו. הרי נמצא שהצמצום הוא גורם להאור שיתגלה בבחי' גבורות, והוא מ"ש שכל הגבורות המתגלים בהאורות, הוא רק ע"י הצמצום, שהוא עיקר הגבורה. אמנם הגבורות הכלים, הוא היפך מהגבורות דהאורות, כי גבורות הכלים הוא להסתיר ולהגביל, וכל מה שהוא יותר גבורה הוא יותר מסתיר, כי עביתה הוא יותר גדול. אבל הגבורות דהאורות, פועלים בגבורתם לפעול ולהאיר, וכל מה שהם יותר גבורות, הם מאירים ומתגלים ביותר. אבל האור מצד עצמו הוא חסד גמור פשוט, ושוה בכל מקום, אלא שהתעוררות והתגלות הוא בא רק ע"י הצמצום, וכל פרצוף שהוא יותר תחתון הוא יותר מצומצם, ונתגלה כחותיו בפרטיות יותר, כי כל מה שהצמצום הוא יותר גדול, הוא גורם התעוררות ביותר להאור, ומתגלה האור ביותר פרטיות. ובוהו הו פעולותיו יותר גבולי, וכן נמשך מצמצום לצמצום ומפרצוף לפרצוף, עד שהבחי' היותר תחתונה המתפשט בהתהוות והנהגת העוה"ז, הוא נצטמצם כ"כ להתחלק בפרטיות ובגבול, עד שהוציא את העוה"ז, אשר כל מדתה הוא רק כמלא פסת יד ולא עוד, אלא שהיא עולם עובר (בהוה) ממש, כי נתחלף כל מציאותה בכל רגע ורגע, וכמ"ש הגאון בתיקו"ז בדפי הנדפס קט"ז ע"א, שאין יום דומה לחבירו כו' דכל יום אית ליה עולם אחר כו' שאין שעה דומה לחבירו מעולם, עכ"ל⁵⁵. וכמו שנודע ג"כ מהתגלגלות התת"ף צירופי הוי"ה המתגלגלים בכל שעה⁵⁶, עד שכל נשימה ונשימה ממש הוא מאור צירוף אחר, וכמ"ש הראשית חכמה בשער היראה פרק י' ובספ"ר ובכמה ספרים. וכבר הסכימו על התחלפות המציאות בכל רגע גם חכמי הטבעים, כמ"ש באוצר נחמד בביאור על הכוזרי מאמר שני סי' ל"ח, והארכנו בזה במ"א בביאור ענין דאור ישר ואור חוזר.

הערות

הנקודות כן הוא שינוי השמות באותיות. וכו' וכל אדם כלול כל י"ב צרופים וכן בזמן ובכל דבר, ולכן זהו שינוי המערכות שאין שעה דומה לחבירו מעולם, והכל משם הוי"ה שבו נתהווה כל הוי"ה, והוא אחד. 56. עי' ס"י כג ע"ד.

רצוא ושוב. 54. נדצ"ל חוץ. 55. ז"ל בשלימות: מי"ב מזלות כלילין כל עניני שבעולם, דכל העניינים הכל כפי הגוונין, אלא שאין יום דומה לחבירו, דכל יום הי"ב שעות הוא בעולם אחר, דכל יום אית ליה עולם אחר, והשינוי הוא בנקודות, והוא בעולם בנקודות, ובשנה בשמות, וכפי שינוי

אבל כל אור שהוא יותר עליון, הוה הצמצום שבו יותר קטן, והוה האור יותר חסר, ויותר ניח ורחוק יותר מגבול, כי לא נתחלק כ"כ לפרטיות, ולכן הוא עולם עומד, שעומד תמיד על גילוי הראשונה, והוא יותר פשוט ונעלם מחמת שהוא קרוב למדרגת א"ס ביותר.

הרי נתבאר שכל חלוקי הבחנות בין החסדים והגבורות, ובין פרצוף עליון לתחתון, הוא רק ההעלם והגלוי, שהוא הנייחות וההתעוררות, ובוה הצד אפשר והותר לכנות ולייחס בחי' ההפכיי בהם שהוא מצד פעולתם ע"ד הנ"ל, וע"ז הנה סובב והולך כל דברי כת"ר בכל דבריו הקדושים שדיבר אלי, ועיקר הדברים הללו הם עתיקים למאד והשי"ת יראינו נפלאות מתורתו אמון.

מכתב ה'

ליקוט

ובדברי תורה אשר העיר כבודו שליט"א איזה הערות: ראשונה, בענין המלכין קדמאין שהם יסוד הכל, ואיך רמזה תורה כ"ז בהח' מלכי אדום שהיו כולם ערלים וטמאים. ועל הז' מלכים הראשונים לא קשה כ"כ, כי הרי מהם יצא באמת כל עולם התוהו. אבל המלך הדר, אשר הוא מרמז על אור התיקון, הרי איך נהפך הוא לסורי הגפן נכריה להיות ממלכי אדום ממש. ועוד יותר פלא, כי נמצא בסתרי סודות להרמב"ן, הובא בליקוט ראובני פ' וישלח, כי המלך השמיני הוא סוד שורש הס"מ הצורר השר המקטרג יעו"ש. והרי הוא כמעט נגד והיפוך כל המפורסם בו מדברי זוה"ק והאר"י ז"ל.

אמנם ידידי הנה בספר הדע"ה אשר חנני ד' (והוא יחנני להוציא לאור בקרוב) הנה קבעתי שם ח"ב דרוש א' ענף ז' דרוש ארוך בזה, ולהעתיקו לכבודו כעת אין באפשרי לי, אך עכ"ז הנה אכתוב לכבודו איזה מילין משם, וכדי לרוות צמאונו מעט ותן לחכם ויחכם. הנה נודע הוא בדברי הזוה"ק משפטים קג ע"א, אל אחר אסתרם ולית ליה תיאובתא לעלמין ולא אפיש ולא עביד פירין. והקשו המפרשים בזה כי א"כ מאן ומאין הוא הפריה ורביה לאו"ה⁵⁷, ועי' מאמרי רשב"י שם י"ט ע"ב מדפוה"ת, ובספר זוהר הרקיע צ' ע"א, אך באמת הנה לא קשה כלל, כי הרי כתב הרב בשער הפסוקים דף קמ"ז רע"ג (וכן הוא בספר הגלגולים פ"א) כי אלולא החמא לא היו יוצאים או"ה כלל, ולא היו רק ישראל לבד, וכן הוא בזוה"ק פ' נח ס"א ע"א ופ' בלק קפ"ט ע"א ע"ש. ובתיקונים תיקון כ"ד (עו ע"ה) ס"מ איהו כללא דע' אומין בו, ע"ש⁵⁸. ועכ"פ הוא כי אלולא החמא

הערות

57. כגונא דא צריך בר נש נטירו דשבת דלא לאפקא מרשות היחיד ויעול ברשות הרבים רשות היחיד איהי שכינתא רחבו ד' ואינון יהו"ה וגבהו עשרה יו"ד ה"א וא"ו ה"א רשות

57. עי' דע"ה שם אות ג' שמאריך בזה. 58. ז"ל: בראשית יר"א שב"ת (ובה) שבתותי תהא דחיל יר"א תורה יר"א ברי"ת כמה דצריך נטירו דברית דלא יעול ליה ברשו נוכראה

לא היו או"ה כלל, כי נודע הוא כי כל הזווגים הוא מסוד הדעת עלאה, מאור התיקון דשם מ"ה הנמשך מרזא דאור א"ס, ע' דרושי מ"ן ומ"ד דרוש ז' ושם דרוש י'. ולכן אל אחר אסתרים ולא עביד פירין, כי לא ניתן לו מאור התיקון מאומה. אמנם ע"י החטא דעץ הדעת אשר מבואר הוא במיעוט הירח פ' ב' ג' ובשער הקליפות פ"ג שכל הט"ר דהנוק' דו"א (שהם כולם מאור התיקון) ירדו ונתלבשו בקליפה רח"ל, הרי נתקן הס"מ הצורך בהאררת אור הדעת ג"כ, והוא הוא המלך הדר ממלכי אדום ממש, שהיה רשע ערל וטמא, והוא סוד שורש הס"מ (כנ"ל בשם הרמב"ן) אשר נבנה ונתקן ע"י החטא דעץ הדעת, וכן אח"כ ע"י החטא דכל הדורות דשני אלפים תוהו, בהארה דאור הדעת ג"כ, והוא מ"ש בזוה"ק משפטים ק"ג ע"א הנ"ל, ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, נהר דא לא שכיך לעלמין מלאפשא ולמסגי ולמעבד פירין (כי הוא מאור הדעת עלאה הנמשך מרזא דאור א"ס דלא פסק לעלמין) ואל אחר אסתרים ולא עביד פירין וכו' (כי לא ניתן לו מאור הדעת עלאה ח"ו מאומה, ובלתי דעת הרי אין זווג ואין פריה ורבייה) ובגין כך בר נש דגרים לההוא סטר דיפוש בעלמא אקרי רע ולא חמי אפי שכינתא כו' ע"ש⁵⁹. הרי מפורש בזוה"ק גופה, כי הגם שהוא אסתרים ולא עביד פירין, אך ע"י החטא הוא נתקן ועביד פירין, והוא כמו שאמרנו, כי החטא גורם שנמשך בו הארת אור התיקון רח"ל וכנ"ל.

כלל הדברים הוא, שהתוה"ק הנה הן הפשט שבה והן הסוד שבה, שניהם הם אמת לאמיתו, אלא שלפעמים נהפך צורת הפשט שבה מצורת הסוד שבה מהיפך אל היפך, והוא מסיבת החטא והפגם אשר למטה. והוא ע"ד הדר' חיות הקודש, שהם: אריה שור נשר אדם, אשר למעלה הם כולם קודש קדשים, ולמטה הרי הוה אריה נשר ממינים הטמאים, כי בהתפשטותם למטה יש להרע נגיעה ואחיזה בהם, ונטמאו על ידי כן, הוא עד"ז ג"כ בענינינו, כי ע"י החטא והפגם אשר ניתן לחזו"ן דקליפה שהם הס"מ והנחש מהאררת אור התיקון, ונתקנו ונבנו על ידו, כמ"ש בשער מיעוט הירח ובשער הקליפות פ"ג, הנה יצא ונעשה מהם המלך הדר ואשתו מהיטבאל דקליפה אשר

הערות

לעלמין מלאפשא ולמסגי ולמעבד פירין ואל אחר אסתרים ולית ליה תיאובתא לעלמין ולא אפיש ולא עביד פירין דאלמלי עביד פירין יטשטש לכל עלמא. ובגין כך בר נש דגרים לההוא סטר דיפוש בעלמא אקרי רע ולא חמי אפי שכינתא לעלמין דכתיב (תהלים ה ה) לא יגורך רע האי בר נש דמתגלגלא בגלגולא אי איהו עבר ואתדבק בההוא אל אחר דלא עביד פירין ולא אפיש בעלמא בגין כך אקרי אחר ושמא גרים ליה איהו הוא ואחר אקרי אחר ודאי. תרגום: בא וראה כתוב ונהר יצא מעדן להשקות את הגן נהר זה לא שוכך לעולמים מלרבות ומלגדל ולעשות פרות ואל אחר הסתרים ואין לו תשוקה לעולמים ולא מרבה ולא עושה פרות שאלמלא עשה פרות יבלבל את כל העולם. ולכן אדם שגורם לאותו הצד לגדל בעולם נקרא רע ולא וראה פני שכינה לעולמים שכתוב לא יגרך

הרבים נחש אשת זנונים סם דאל אחר דאיהו סמא"ל ואיהו כללא דשבעין אומין ואיהי חללה זונה ובעלה חלול שבת איהו ובגין דא מאן דאפיק מרשות היחיד לרשות הרבים חייב סקילה. תרגום: בראשית יר"א שב"ת (ובה) שבתותי תהיה ירא יר"א תור"ה יר"א ברי"ת כמו שצריך שמירת הברית שלא יכניסנה לרשות זרה כמו כן צריך אדם שמירת שבת שלא להוציא מרשות היחיד ויכניס לרשות הרבים רשות היחיד היא השכינה רחבו ד' והם יהו"ה וגבהו עשרה יו"ד ה"א וא"ו ה"א רשות הרבים נחש אשת זנונים סם של אל אחר שהוא סמא"ל והוא הכלל של שבעים אמות והיא חללה זונה ובעלה הוא חלול שבת ומשום זה מי שמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים חייב סקילה. 59. ז"ל בשלימות: תא חזי כתיב (שם ב ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן נהר דא לא שכיך

ממלכי אדום ממש, ולא כתיב בו מיתה, כי הוא עדיין קיים רח"ל, עד שאַתָּא הקב"ה ושחט למלאך המות כמ"ש בסוכה ג"ב ע"א ובמכות י"ב ע"א וברע"מ ר"פ שופטים רע"ד ע"ב. וכ"ו הוא במלך הדר דקליפה, אשר שָׁרְשׁוּ הוא מתיקון הס"מ שנתקן בהארט אור הדעת ע"י החטא, והוא המלך הדר אשר בפשט הכתוב, אמנם בחלק הסוד דתוה"ק שהוא אורייתא דאצילות⁶⁰, וכן גם באורייתא דבריאה אשר שם הוא הרע ממועט, הנה הוה המלך הדר ומהיטבאל על האור המ"ה והט"ר דב"ן דהתיקון החו"ג דהדעת עלאה רוא דמתקלא אשר מרזא דאור א"ס, סוד דוד מלך ישראל חי וקיים (ר"ס כה ע"ב), כמ"ש בזוה"ק והאר"י ז"ל. וכן הוא כמה דברים בתוה"ק אשר למעלה הם קודש קדשים, ובהתפשטות ענפיהם למטה, נתהפכו ע"י החטא והפגם וכנ"ל מהד' חיות הקודש, ודי לחכם כמוהו.

ע"ד מה שהעיר כבודו עוד בדברי הגר"א בספר צ"פ פ"א דף יא ע"א שאמר ושני עינים הם דרגא דתרין ביעין וחוטמא יסוד והוא שלא כדברי האר"י ל שאמר בא"א פ"ו שהעינים הם התרין ירכין שתחת היסוד (וכן באר שם הגר"א גופה ג"כ כי היסוד הוא עולה למעלה מן העינים), והנה הסתירה בזה, הנה הוא רק כי האר"י ל מחלק את הנו"ה דרדל"א ל' בחינות, תרין ביעין, והם להאודנין ותרין ירכין והם להעינין, אלא הגר"א אינו מחלקם ל' בחי' כלל, אלא שאמר שהעינין הם נו"ה ע"ש דף י סע"ב וע"ג וכן דף ט' רע"ד בהליקוט. ולכן אמר הגר"א בלשונו הנ"ל, וב' עינים הם דרגא דתרין ביעין, ור"ל כי הם כוללים ביעין, וכ"ו הוא משום כי הגר"א אינו מחלק כאן את הנו"ה לשני בחי' כלל, ואין נותן הגר"א שום בחי' להאזניים מאומה, משום שהאזניים דא"א היו נעלמים מאד. וכן אמר באמת האר"י ל עצמו שם גופה ג"כ, ואמר לא נזכר אזניים כלל, לא באד"ר

הערות

מלבושהא והאי איהו עונשא דאדם וכל מאן דמקיס פקודי דאורייתא כאלו הוא לביש לשכינתא במלבושהא ובגין דא אוקמוה בכסויא דציצית (שמות כב) כי היא כסותה לבדה היא שמלתו לעורו במה ישכב בגלותא והא אוקמוה. תרגום: אמר החברים מעיקר הדין היה לברא אותה בגלל התורה בגללה נבראה, שנאמר בה שזכר לצדיקים וענוש לרשעים (ואל היה שזכר לצדיקים וענוש לרשעים) אלא בגלל אדם דבריאה, לא תהו בראה לשבת יצרה, אמרו ודאי עתה שמענו מה שלא שמענו עד עתה, שודאי לא ברא הקב"ה דבר שלא לצורך, ולא עוד אלא תורה דבריאה היא לבוש השכינה אם אדם לא היה עתיד לברא היה השכינה ללא כיסוי כדוגמת עני ולכן כל מי שחוטא כאילו מפשיט לשכינה מלבושה וזהו עונשו של אדם וכל מי שמקיים מצות התורה כאילו הוא לבוש לשכינה במלבושיו ולכן בארנו בכסוי הציצית כי היא כסותה לבדה היא שמלתו לעורו במה ישכב בגלות והרי בארנו. ע' בהגר"א בתו"ח מ"ט ע"ב ז"ל, ואורייתא טפילה כו' שאורייתא הוא בבריאה שלכן בה שזכר וענוש

רע האיש הזה שמתגלגל בגלגול אם עבר ונדבק באותו אל אחר שלא עושה פרות ולא מתרבה בעולם לכן נקרא אחר והשם גורם לו הוא הוא ואחר נקרא אחר ודאי. 60. ע"י תיקו"ז ה ע"ב שיש תורה דבריאה ותורה דאצילות. ע' פת"ש נתיב אבי"ע כ"ו ז"ל: אנכי הוא תחלת גילוי של השם שתחלה בבריאה, וכל התורה שנתנה לישראל נקראת אורייתא דבריאה, והטעם כי שם התורה והמצות פועלים בעצם, משא"כ אצילות שם נאמר (מלאכי ג' ו) אני ה' לא שנית (איוב לה ז) אם צדקת מה תתן לו וגו'. וע' תו"ח מא ע"ג ז"ל: אמר חבריא מן הדין הוה למברי לה בגין דאורייתא בגינה אתבריאת דכתיב בה אגרא לצדיקיא וענושא לרשעים (ולא הוה אגרא לצדיקיא וענוש לרשיעיא) אלא בגין אדם דבריאה לא תהו בראה לשבת יצרה אמרו ודאי כען שמענא מה דלא שמענא עד השתא דודאי לא ברא קודשא בריך הוא מלתא דלאו הוא צריך ולא עוד אלא אורייתא דבריאה איהו לבושא דשכינתא אם אדם לא הוה עתיד למברי הוה שכינתא בלא כסויא כגונא דעני ובגין דא כל מאן דחב כאלו בפשיט לשכינתא

ולא באד"ז כ"י⁶¹. והרי לנו, כי גם כוונת הארז"ל, הנה הוא ג"כ רק כפי מה שהוא בהעלם גדול לבד, כי בזה הנה נפרטו הנו"ה דרדל"א לשני בחי'. ובחי' אחר הוא לאזניים ובחי' אחר להעניינים, ובוה הצד ג"כ הנה מסיק הארז"ל אח"כ ואומר, כי עמר נקי סוד אודנין, אבל הגר"א ז"ל הנה הוא לא נחית לזה כלל, ואינו נותן מקום להאזניים מאומה, משום שהאזניים דא"א הם נעלמים מאד כנו'. ולכן כולל את העניינים בכל כללות הנו"ה, ואינו מחלק כאן את הנו"ה לבחי' שונות כלל, ולכן אמר כי העניינים הם דרגא דתריין ביעין. ור"ל שעולין העניינים דא"א וכוללים גם את התריין ביעין דרדל"א, שהוא כללות הנו"ה כולן. וכל מה שמזכיר הגר"א כאן תריין ביעין, הוא ג"כ רק משום שרוצה לבאר את שייכות היסוד, שהוא תריין נוקבין דפרדשקא תיקון ו' ז', לתיקון ה' שהוא אשגחא פקחא. אבל באמת הוה כוונת הגר"א, כי העיינין הם כללות כל הנצח הוד כולן, וכמ"ש לעיל דף י סע"ב וכנ"ל. אמנם הוא הנה בעיקר הדברים גם אם אינו מפרש הגר"א ז"ל כדברי הארז"ל, אין לתמוה כלל, כי רב גובריה דהגר"א לפרש בדרך אחר, וכפי ראות עיני קדשו. ולא חדש הוא כלל, כי מצינו בספר"צ בכ"מ שכותב ע"ד אחר מהארז"ל, ודבריו הם מאירים כשמש בצהרים. ולפעמים מצינו עוד כך בהשמנה שערים (אשר הגר"א לא ראה אותן כלל^{61*}) חוזר הארז"ל ממו"ש בע"ח ואומר כהגר"א ז"ל.

א-

כי בווה"ק באד"ז רפ"ח סע"א רישא דכל רישא, מפרש הארז"ל בשער א"א פרק ג' כי הוא קאי על רדל"א, וכן אמר ג"כ במבו"ש שם הרי. אבל הגר"א בספר"צ פ"א דף ה ע"א מפרש דהוא קאי על רישא תנינא רישא חוורא, ובאד"ז שם ע"ב שורה ז' יח (מדפוס וילנא תשמ"ד) מפורש כהגר"א (כי הרדל"א הוא לא נקרא רישא דכל רישא אלא רישא דלאו רישא) ואולי היה לו להארז"ל איזה גירסא אחרת קצת שם ע"ב.

ב-

בעיינין הו' תיקוני גלגלתא מפרש הארז"ל כי הגלגלתא וטלא דבדולחא הם ב' תיקונים גלגלתא ומו"ם והגר"א שם דף ח ע"א וע"ב לא פי' כן כנודע.

ג-

הארז"ל שער א"א ספ"ה אמר כי הדיקנא הוא יותר קשים מהנימון, והגר"א ז"ל שם ט ע"א אמר להיפך.

הערות

זללה"ה את דברי הארז"ל בזה כי בימיו עדיין לא נדפסו והיו כולם בכתובים ועיקרן היו בארץ ישראל וכמו שכתב הרב הקדוש בעל השל"ה כי אחר הסתלקות הרח"ו ז"ל היה חרם מחכמי ארץ ישראל שלא להוציא הכתבים לחוץ עד מאה שנה, עכ"ל.

ע"ה טו"ר כמש"ל ונשמה מאצילות וכו', עכ"ל. ע' בהגר"א בסד"צ כט ע"א וז"ל ובבריאה ע"ה טו"ר וכו' ולכן כל החטאים בנפש וכו' שבאצילות לא יגורך רע (תהלים ה'). 61. נדצ"ל כו'. *61. ע' דברי רבינו בספר הכללים ח"א עא ע"א וז"ל, ואולי לא ראה הגר"א

ד-ד-

בענין הג' מיני י"ג שהם: י"ג חוורתא, י"ג נימין, י"ג תיקוני דיקנא, אמר האריז"ל במבו"ש פרק י' וי"א כי הי"ג נימין הם מאוירא והי"ג ת"ד הם מהמו"ם, והגר"א ז"ל דף ט ע"ד שורה כ"ח וכ"ט אמר כי הנימין היו מהמו"ם והי"ג אמר שם ע"ג שורה ו' ז' כי הם מאוירא. אמנם כוונתו הוא באמת רק על שרשם הנעלם, כי שורש הנעלם דהחוורתא הוא מהגלגלתא, ושורש הנעלם דהנימין הוא מהמו"ם, ושורש הנעלם דהת"ד הם מאוירא. כי הג' רישין הם חב"ד, ומהם הוא החוורתא ממוח החכמה, הנימין ממוח הבינה, הת"ד ממוח הדעת. וכ"ז הוא על שרשם הנעלם, אבל גילויים ועיקרם, הם כולם מהמו"ם, מהג' מוחין הכלולים בו, כמו"ש הגר"א כל זה דף ה' ע"ד ונפקין ממ"ם מפ' וכו' ע"ש.

הנה"ה על אות ד'-

מה שהאריז"ל אמר במבו"ש שער א"א פרק י וי"א דף כו ע"ג ודף כו סע"א, כי הנימין הם מהאוירא, רישא תנינא, והדיקנא הוא מהמו"ם, רישא תליתאה. והגר"א ז"ל אמר להיפך כי הנימין הם מהמו"ם, והדיקנא הוא מאוירא. הנה הולכים בזה כ"א לשימתו אשר כתבתי לעיל אות ג', כי האריז"ל אמר בשער א"א ספ"ה, שהנימין הם יותר רחמים והדיקנא הוא יותר קשים, לכן אמר האריז"ל שהנימין הם מהאוירא והדיקנא הוא מהמו"ם. אבל הגר"א ז"ל, אשר אמר שהדיקנא הוא יותר רחמים הרבה מהנימין, וכמו"ש בספד"צ דף ט ע"א וכנ"ל אות ג', לכן אמר הגר"א ז"ל כי הדיקנא שורשו הוא מהאוירא והנימין הם מהמו"ם.

ה-ה-

האריז"ל שער א"א פרק יג מפרש מ"ש דיקנא דכהנא רבא בתמניא תיקונין אתתקן, כי כהנא רבא הוא תיקון ו' ורב חסד ותמניא תיקונין הם ה"ח תיקונים אחרונים. והגר"א ז"ל בדף כט ע"ד מפרש כהנא רבא הוא אבא (וכן אמר שם עוד ריש עמוד ג' וכן דף יג ע"ג שורה ח' ט') ותמניא תיקונים הוא ה"ח תיקונים הראשונים.

ו-ו-

האריז"ל בנקודות פרק ג' אמר שהפרסא הוא אינו בשביל אצילות אלא רק בשביל הבריאה, והגר"א ז"ל דף מב ע"א ד"ה וענין הפרסה כו', אמר שם שהפרסא הוא בשביל ז"א ע"ש, וכן אמר עוד שם דף נג ע"ד.

ז-ז-

בענין הט' תיקונים דז"א אשר בפ' שלה, אמר האריז"ל במאמרי רשב"י דפוס החדש מב ע"ד (בדפוס הקודם הוא ל"ד ע"א) שהסדר הוא: ארך א', אפים ב', ורב חסד ג' כו', ונקח ו', פוקד כו' ז', על שלשים ח', ועל רבעים ט'. והגר"א ז"ל בדף מא ע"א אמר כי הם: ארך א', אפים

ב', ורב ג', חסד ד' כו', ונקה ז', לא ינקה ח', פוקד כו' עד סוף פסוק מ'. וכן יש עוד איזה ענינים בספר צ אשר הגר"א ז"ל נטה מפ' האריז"ל ונלאתי לכותבם, אך עכ"פ הוא כי לא חדש הוא, ואין תמוה על זה, כי רב גובריה ורב חיליה דהגר"א ז"ל לפרש בדרך אחר כפי ראות עיני נפשו. וודאי כי שניהם דברי א"ח אמת, כי כמה פנים יש בכל ענין וענין וכמה בחי' יש כנודע.

ובענין מה שמתמה כבודו עלי, על מה שאני מביא את הספר עמק המלך מאחר שנמצא מערערים עליו על זה⁶², הנה אומר, כי הרי לא הבאתי דבריו אלא רק בשער הפונה קדים לבר, והרי כתבתי שם בהקדמה, שעיקר כל הדברים שם הוא רק מקבלת ר"י סרוק אשר קיבל ממנו הרמ"ע מפאנו ז"ל, והרי לא ערבתי אותם עם דברי מהר"ח ז"ל כלל, אלא שעשיתי להם שער מיוחד בפנ"ע, מאחר שאין לנו בזה מדברי הרח"ו ז"ל מאומה. ובפרט כי עיקר כל אותן הדברים אינם מעמק המלך אלא מהרמ"ע מפאנו ז"ל, אשר לא נמצא עליו שום ערעור ח"ו וח"ו. והר"א שערם אשר הבאתי שם מעמק המלך, הרי הם רק צירופי אותיות בעלמא, שאפשר לכל א' לצרף אותם. והנה כ"ו הוא גם לשיטת המערערים על עמק המלך. אמנם הוא, הנה כל המערער עליו הוא מהר"ח כהן זללה"ה, וכאשר אנו רואין ספרי מהר"ח כהן ז"ל וספר עמק המלך, לא ידענו מי שהיה יותר גדול, ולא ידענו אם כדאי הוא לבטל את העמק המלך מפני זה. והגאון החסיד בעל מלא הרועים בספרו הגדול קהלת יעקב, מביא את העמק המלך למאות ולא לפנים. וזה ערך מ' שנה הייתי בעיר ראסיין, ושמעתי שם ממופלג נכבד אחד, כמדומה לי לודאי שאמר לי בשם ר' שמואל חסיד (אשר עד היום יש בעיר ראסיין ביהמ"ד נקרא על שמו, ביהמ"ד של ר' שמואל חסיד) ור' שמואל חסיד היה יוצא ונכנס אצל הגר"א מוויילנא, ואמר בשם הגר"א⁶³ כי העמק המלך הוא ספר חשוב למאוד. ועכ"ז הנה בכל מקום שיש לנו קבלת הרח"ו ז"ל, הלא פשוט וברור הוא שחלילה לנו להשתמש בדברי זולתו. אך אני לא הבאתי את העמק המלך, רק באותו הדרוש אשר אין לנו בו מקבלת הרח"ו ז"ל מאומה, וגם עיקר כל הדברים הרי הם מהרמ"ע מפאנו ז"ל וכנ"ל.

ומה שכתב כבודו בענין מה שכתבתי בהספר דף מ"ג, שלא לכוון רק בהשמות, וכתב כבודו שליט"א כי א"כ למה לא הוזהיר האר"י ז"ל על זה. הנני אומר לידידי, וכי בשביל שגילה לנו האריז"ל סוד הפרצופים, היה כוונתו לכוון בהם בתפילה ח"ו. הלא ראינו שכל שער רוח הקודש, הנה עיקרו הוא רק על יחודי השמות, והמעייין ומעמיק בכל דרושי האריז"ל אשר גם בע"ח ושער הכוונות, הנה ימצא כי רוב הדרושים אפשר לסדרם ביחודים. ומה גם, כי הרי נודע הוא שכל פרצוף יש לו שם כללי הכולל בתוכו כל השמות כולם, וכגון אבא הכללי שהוא שם ע"ב, הרי הוא כולל

הערות

ספרינו זה, אל תשית לבך בקבע אליו, כי שום א' מהשומעים את דברי קדשו לא ירדו לעומק דבריו וכוונתו, ולא הבינום בלי שום ספק. 63. עי' נפה"ח שער ד פרק י ופרק כו, שמביא ענין של סוד מלבוש העליון שהוא מהעמק המלך.

62. עי' הקדמת הרח"ו לשעה"ק: דע, מן היום אשר מורי זלה"ה החל לגלות זאת החכמה, לא זזה ידי מתוך ידו אפילו רגע אחד, וכל אשר תמצא כתוב באיזה קונטרסים על שמו ז"ל, ויהיה מנגד מה שכתבתי בספר הזה, טעות גמור הוא כי לא הבינו דבריו. ואם יש בהם איזה תוס' שאינו חולק עם

או"א עלאין שהם הוי"ה אהיה, וכלול כל א' מכמה פרטי שמות, כמו"ש באו"א פ"ה ופ"ו. וכן עד"ז בישסו"ת שהם ס"ג ואהי"ה, כמבואר שם ואח"פ פ"ג. א"כ הרי במקום שנצרך לכוון איזה כוונה הנוגע לפרצוף אבא, אפשר בנקל לכוון יותר היטב בהוי"ה דיודי"ן, ר"ל שישמיט מכוונתו מלת ולשון פרצוף אבא, ויכוון בהוי"ה דיודי"ן במקום מילת ולשון פרצוף אבא, כי הרי הוא הוא, וכל הכוונות הדיחודי שמות הפרטים המבואר בדברי האר"י ז"ל באותה הכוונה אשר בפרצוף אבא, הרי אפשר כן להשתמש כ"ז במלת הוי"ה דיודי"ן, כי הרי הוי"ה דיודי"ן כולל ג"כ כל השמות כולם וכל הכוונות כולם הנוגע לפרצוף אבא כי הרי הוא הוא. אלא שבפרצוף אסור לכוון בשום תפילה ח"ו, ובשמות מותר ומצוה וחיוב לכוון, ולכן כתבתי שם בהספר מה שנראה לע"ד.

מכתב ו'

פ' בא

בעה"י שוכמ"ס למור חביבי יד"ע האהוב נפשי ה"ה הרב המאוה"ג מעומ"ג חכם חרשים ונבון לחשים כקש"ת מהור"ר נפתלי הירץ סג"ל נ"י ויזרח אור לע'.

גיה"ק הגיעני לנכון ת"ל בא' וארא, וכבוד תורתו בעומק חכמתו העלה מילין חכימין ורעיונות נעימין להסיר ולסלק כל תפיסה המדומות ומחשבות מוגשמות מקדושות האצילות עם כל הדרושים הנאמרים בה. וכל מה שטרח כת"ר לא טרח אלא בשבילי, משום שאינו עומד על דעתו, איך שאני תופס את כל הענינים הללו, ולזאת מחוייב גם אנכי לבאר ולפרש את כוונתי באר היטיב. הנה ענין האצילות הוא מה שידענו ממנו ית"ש, שרצה ופעל את העולמות בי"ע, ואותו הרצון והכח אשר רצה ופעל, את כל זה הוא הוא ענין האצילות בפנימיותיה ובחיצונותיה. והנה במהות אותו הרצון והכח, אין אנו יכולים לדבר כלל, כי אין שום השגה שיכולים להשיג בהם, דאפי' השרפים שבבריאה אומרים איה מקום כבודו, ולא באה חכמת הקבלה על השכלת מהותם כלל. אך כל חכמת הקבלה, הוא רק על סדר מציאות אותו הרצון והכח, כמה בחי' שנוכל להבחין בהם, וסדר תהלוכות כל הבחי' על איזה סדר שהולכים, ר"ל כל המאורעות וכל המעשים שיעשה בכל בחי' ובחי', ואופני המשכת כל בחי' תחתונה מהעליונה שעליה, ואיך שמקבלים זה מזה, ואיך שמתייחדים או שמתפרדים, ואיך שעולים או יורדים, וכל תוצאות הפעולה שיוצאת מכל החלוקי הבחנות ההם. כי בעת שמתייחדים, יוצא מהם פעולה אחרת מבעת שמתפרדים, ועל כ"ז הוא באה חכמת הקבלה. והנה הגם שכל אלו הענינים שחשבנו הם כולם מורים על ריבוי וכוחות נפשיות, אשר הוא ית"ש משולל מכ"ז בכל האפשרי, כמו שפשוט הוא זה בכל אמונת ישראל, עכ"ז ניתן רשות להבחין כל הבחי' הנ"ל באותו הרצון והכח אשר ראינו שרצה ופעל את העולמות בי"ע, כי

אחרי שאמרנו שמהותם העצמותית הוא נעלה ומרומם מכל תפיסה והשגה, א"כ ע"כ הוא שכל הבחי' הנ"ל שאנו מבחינים בהם, אין לנו השגה בהם ג"כ, רק בפעולתם לבר. כגון באמרנו שהרצון הוא מסודר בעשר בחי', לא הוה השגתינו רק בעשר בחי' אשר הרצון הוציא אותם, וממה שראינו שהרצון הוציא עשר בחי', מזה ידענו שהרצון הוא על עשר, וכן כל המאורעות שאנו רואין בהפעולה, מזה אנו יודעין שהרצון הוא על אותן המאורעות. אבל באופני העיניים הנ"ל, איך שהם בהרצון עצמו, אין לנו שום השגה בהם, כי הוא משולל מכל ריבוי ותואר, ומכל מקרה ושינוי.

וכתב ה"ר ר' עזריאל רבו של הרמב"ן ז"ל בספר דרך אמונה סי' ג', כי היות שא"ס הוא שלם בלי חסרון, וא"ת שיש לו כח בלי גבול ואין לו כח בגבול, אתה מחסר שלימותו, ולכן בהכרח יש לנו לומר שיש לו כח בגבול מבלי גבול, והם הספירות, שהם הכח להמציא מציאות גבוליים. ושם בסי' ז' אמר, ואע"פ שאין גבול למעלה, אך הם הכח הגבול של מטה, כי משום שא"ס הוא נעלה ומרומם מלהתחבר עם הגבול ולפעול פעולות חסרים, לכן האציל ממנו את הספי', שהם הרצון והכח להגבול, להוציא באמצעותם את הגבול והגשמות, ולכך ניתן רשות להבחין בהם את כל העיניים שאנו מוצאים בהמציאות, משום שהם כחות לכל אלו העיניים. ושם בסי' ח' אמר שאין האצילות חידוש בו, אלא החידוש הוא רק מבריאה ולמטה, אבל האצילות הוא רק מה שנתגלה ממנו להוציא את הבריאה, והיה נמשך הגילוי לפי הסדר של הבריאה, שגילוי הרצון להבריאה הוא קודם לכל, והוא ספי' כתר, והשכלת סדר הבריאה הוא גילוי דספי' חכמה, שמה שהשכיל סדר הבריאה הוא נקרא גילוי ספי' חכמה, והרגש הפעולה הנרגש בכל פועל אשר מרגיש בעצמו את הכחות הנצרכים לו, להטביע באותה הפעולה, הוא הגילוי דספי' בינה, וכוחותיו המוטבעים הם הגילוי דו"ת, כי הם הכחות של כל ההתהוות וההנהגת של המציאות כולו.

ובזה נמצא שבאמרנו גילוי האצילות אינו מתייחס החידוש על האצילות, אלא החידוש הוא רק על הבריאה לבר, כי אין אנו יודעים מאצילות, רק במה שנתגלה, ר"ל מה שרצה ופעל את הבריאה. אבל ההסתכלות על כל אלו הגלויים, איך שהם למעלה מהבריאה, זהו נשאר לנו נעלם כבתחילה, ובוה הצד אנו מדברים באצילות כדיבורינו ובהשגתינו, ובכל תפיסת המדומות שאנו מדמים מצד שנמשכו ונתחדשו כל אלו המדומות והעיניים מבריאה ולמטה, ולכן ניתן רשות לדבר בהרצון אשר להם, ובכח הפעולות אשר להם. כי ישנם כל העיניים דא"ק ואבי"ע בכל העולמות כולם כידוע, אבל אי אפשר להעלות על הדעת לדבר באצילות זולת הבריאה, כי הוא ממש כמו שנאמר, שנדבר בלא דיבור ונחשב בלא מחשבה, ונדמה בלא דמיון, כי כל אלו הדיבור והמחשבה והדמיון שאנו מדברים וחושבים ומדמים, הם כולם נבראים, ואיך אפשר להשתמש בהם במה שהוא למעלה מהמחשבה, ובמה שהוא למעלה מהדמיון.

וע"ז הדרך הוא ג"כ מ"ש הגאון בליקוטיו (ספד"ז לו ע"ד) שכל מה שאנו מדברים בא"ק ואבי"ע, הכל בעולמות התחתונים מאד, שבכל עולם יש כל הבחי', אלא שהם אחוריים דאחוריים בו, וכוונתו הוא לענ"ד על הדרך שאמרנו, כי הגם שאנו מדברים אותן הדיבורים עצמם אשר דיברו

הנביאים ורשב"י, אך משום שאין מחשבותינו כמחשבותם ואין השגותינו כהשגותם, א"כ ממילא נמשך שכל דמיונינו הוא למטה מאד, כי אין בכח האדם לדמות ולתפוס השגת איזה ענין מה שהוא למעלה מכה המדומה שלו ומכח השגתו, ולכן הוא שהגם שאנו אומרים בפירוש שדיבורינו באצילות הוא על הרצון והכח לכל אלו הענייני המדומות, אך תפיסתינו בבחי' רצון וכה, הוא ג"כ רק ברצון נברא ובכח נברא, אשר הוא ג"כ מדומה. וא"כ נמצא שכל דיבורינו והשגותינו, הוא רק באחוריים דאחוריים, שהוא ע"י התלבשות בלבושין והמסכות הרבה. וכן עד"ז נתחלק כל איש ואיש האחד מחבירו, שאין האחד מדבר במה שמדבר חבירו, כי אין פיו כפיו ואין מחשבתו כמחשבתו, הגם שמדברים שניהם מענין אחד. אבל משה רבינו ע"ה אשר הסתכל באספקלריא המאירה, הוא הבין את כל העניינים הללו איך שהם מסולקים מכל ציור וכח נפשיי. והגם שמהותם לא השיג אף הוא, כי לא השיג אלא בהיכל הרצון כמו"ש הרמ"ק בשער ההיכלות פ"ב, אמנם משום שהיכל הרצון, בו הדעת שהוא נשמת פנימיות הגוף (שהם העולמות ב"ע), א"כ הרי היה השגתו למעלה מכל כוחות המדומות, ולכן ידע והבין שפיר, איך שכל האצילות, הגם שהוא הרצון והכח לכל ריבוי ודמות ותואר ומקרה ושינוי אשר מבריאה ולמטה, עכ"ז הם מסולקים מכל תפיסת המדומות ומכל ריבוי וגבול. אבל זולת משה רבינו ע"ה, הנה ודאי הוא שהוא מכלל העניינים אשר אין הפה יכול לדבר ואין הלב לחשב, איך שאפשר שהרצון על הריבוי יהיה הוא משולל מכל ריבוי, והרצון על הגבול יהיה הוא משולל מגבול, ואיך שהוא מסולק מכל תפיסת המדומות, הגם שהוא שורש לכולם וכמו שכתבתי באגרת הקודמת שהוא נעלם מאד.

והנה באותו הרצון והכח שהוא האצילות אשר הוא הרצון לכל והכח לכל, שם אנו מדברים בכל דרושי הזהר והרב, ופשוט הוא לנו באמונת כל ישראל, שעומדים שם כל העניינים כלי ריבוי ובלי דמות ח"ו, כי הריבוי והדמות שאנו מדמים, ר"ל מה שנדמה לנו שא"א לשלול הריבוי והדמות וכל כוחות הנפשיות מאלו העניינים, הוא רק מצד שאנו אין אנו משיגים אלא רק בפעולות היוצא מהם לבד, אבל בהרצון והכח להבחנת הריבוי והדמות, שהוא ע"כ למעלה מהריבוי ולמעלה מהדמות, בזה אין אנו משיגים כלל, ועכ"ז מותר ומצוה לדבר בהם ולהתעסק שם. הגם שהדיבור והעסק הוא הולך מאתנו בכל ציורי הגשמות, משום שהם שורש לכולם, ועומדים שם כל העניינים בבחי' שורש למעלה מהריבוי והדמות. ונמצא מזה שהריבוי והמדומות אשר ישנם בכל הדרושים, הם רק מבריאה ולמטה, אבל השורש שהוא החותם ודפוס של כל אותם העניינים, הם באצילות בלא ריבוי ובלא תואר ודמות כלל. וכמו שאמרנו, כי מאחר שמשם יצא הריבוי והדמות למטה בנבראים, וזהו עיקר גדר הנברא, להיות בגבול ותואר, א"כ ע"כ הוא שמה שאינו נברא אלא שהוא רק שורשו, אינו בריבוי ואינו בגבול ותואר.

והנה הדברים הללו למדתי מדברי הר"מ בן גבאי ז"ל אשר בספרו עבודת הקודש וספר דרך אמונה, ויש שם בספר דרך אמונה עוד כמה מושכלות בעניינים הללו, וכבר העמיקו כמה ספרים לדבר בזה, ויעויין בספר שומר אמונים שהאריך בזה הרבה ג"כ בדברים פשוטים ומוכרחים,

אשר כל דרושי הרב זללה"ה מורים על אמתתם. ומעת שראיתי הספרים הנ"ל, לא העמקתי בזה לחפש דרכים אחרים יותר עמוקים אשר לא משמע לי כן מפשטות מאמרי הזהר והרב, אלא כל עסקי הוא רק בפשטות דברי הרב לבד, אשר הם צריכים לדעתי נגר ובר נגר להולמם, וה' ית' יעזורני לזה. אבל בפנימית הדברים, לא זכיתי עדיין להשכיל בהם כלל, ולא הערני הקב"ה להיות חפצי לעסוק בזה כלל. ומה שנוגע לאמונה, הריני בזה באמונה הפשוטה של כלל ישראל כפי המסורה לנו מתוה"ק, הן שבכתב והן שבע"פ, ואני סומך על כל הספרים אשר הנני אותם אלקים אשר הם מסירים ומסלקים כל הוראת ריבוי וגשמות מפשטות חכמת אלקים, שהוא חכמת האמת.

ומחמת כל זה, הנה הגם שעיינתי בדברי מר חביבי אשר כתב לי, עיינתי בהם הרבה, ועכ"ז לא רציתי ליקח לי הזמן לפלפל בהם במה שנראה לי אם לקרב אם לרחק, משום שלא זכיתי להיות לי חלק קצת (אף לדעתי העניה) בהשכלת הפנימיות כלל, וא"כ למה אמריח הפעם לכנוס לפנים ממחיצתי. ומה גם שראיתי שכל יסודן של דברי מר הוא הולך על מה שכתב לי בהאגרת הג', שכל גילויי ית"ש הם רק בהשגה בעלמא. וכבר כתבתי לאדוני איך שאני רחוק מדעת זה מכל וכל. וכבר ראיתי מתחילה שדברי אדוני בזה לקוחים מנפה"ח שער ג', אמנם אני בעניי איני תופס כן את דברי הנפש החיים שם עד"ז כלל. ואומר לאדוני, הגם שבעיקר הזה איני מודה לו כלל, אבל כל מה שנוגע להשכלת הפנימית, בזה אני מכבול דעתי לגמרי נגד דעתו הגדולה, ומכש"כ במה ששואב מדברי הקדוש רמח"ל, כי יודע אני בעצמי שגם בפשטות דברי הרב זללה"ה, אשר אני מייגע זה כמה זמנים, ועדיין אני עומד על השער, ואיך אוכל להרהיב בנפשי להרהר אחריו במה שאינו חלקי עתה כלל.

ומ"ש אדוני עלי על מה שאמרתי שהחיצוניות הם אורות דקים, ופנימיות הם רצוניות, א"כ למה הוצרך הגר"א לומר שהחיצוניות הם יכולת, עכ"ל⁶⁴. הנה דעתי הוא, שמה שכתב הגר"א שהרצון והיכולת הם הפנימיות והחיצוניות דאצילות, לא בא בזה רק לאפוקי מהמובן הפשוט, שהעולם האצילות הוא עולם בפנ"ע, ועומד תחת א"ם כמו עולם הבריאה תחת אצילות, ויצירה תחת בריאה, ועשייה תחת יצירה, וכמ"ש הרב בשער דרושי אבי"ע פ' י"ד, שהם כדמיון ד' בתים זו למעלה מזו כו'. אלא שא"ם מתפשט להתייחד באצילות כהנשמה הנכנס בתוך הגוף, ע"ז בא הגר"א זללה"ה ללמדינו, שח"ו לדמות כן, אלא שכל האצילות הוא רק הרצון והכח דא"ם ית"ש, אשר רצה ופעל את העולמות בי"ע. והגם שבא"ם ית"ש לא שייך לומר רצון וכח, כי כל זאת הם תכונות נפשיות מנפש המורכב, אך משום שבא"ם ית"ש לא יפלא ממנו שום דבר, וכמ"ש לעיל מדברי ה"ר ר' עזריאל, לכן נצטמצם לגלות בבחי' רוצה ופועל ככל הצורך להעולמות, ואין האצילות

הערות

64. ז"ל הגר"א בסוף הספד"צ בליקוט על הצמצום: וד' אותיות הוי"ה הן כללות (ההנהגה) [ההשגת] חד"ר, והמקבל והכלים והפנימיות הן היכולת [נ"א היכולת] (והרצון). והרצון אין משתתף התיבות שבסוגריים המרובעים הינן השלמה מהכת"י שלא היה ביד רבינו.

שום דבר אחר רק גילוי רצונו וגילוי יכולתו, ובוהה הרווחנו לשלול מאצ'י שום ריבוי ושום תואר. כי גם הרצון והכח אשר בנו, אין בהם ריבוי ותואר, והם עצמיים פשוטים, ואין שייך לומר עליהם אלא רק שרוצה בריבוי וכח על הריבוי. אבל עכ"ז פשוט הוא שאין שייך לשלול שם מציאות מהם, כי ע"כ הוא שיש להרצון מציאות והוא מציאות הרצון. וכן מציאות הכח, ואותן מציאות הרצון והכח אשר נתגלה מא"ס ית"ש, הוא אשר קראנו אותם בשם אורות דקים, והם מיוחדים בו ית"ש כהרצון אשר בנו, שהוא מיוחד עם הנפש, אלא מהנפש נובע הרצון מכח הרכבתו, והוא נובע מאליו בהכרח, והוא כח מכחות הנפש עצמו, אלא שיוצא לפועל, ר"ל להיות רוצה. אבל בא"ס ית"ש, ח"ז לדמות כן, אלא אדרבה הוא, שבו עצמו לא שייך לכנות בו מלת רצון כלל, ואין אנו יודעים איך שאפשר לייחס בו בחי' הרצון כלל, אלא כל מה שאנו יודעים ומדברים הוא הכל בהרצון עצמו, איך שנצטמצם מהרצון הבלתי גבול להרצון הגבולי. אבל איך שנבחן הרצון ממנו, בזה אין אנו מדברים.

כלל הדברים הוא, שאין אנו מדברים רק בהמציאות אור רצונו אשר רצה בהעולמות, וכן במציאות היכולת שהוא הכח ממנו ית"ש, אשר פעל בהם את העולמות. וזהו מה שמלמדינו הגר"א זללה"ה, שבו בעצמו אין אנו רשאים לדבר, ואילולא דברי הגר"א זללה"ה, לא היינו יודעים זה. וא"כ לא קשה קושיית כת"ר, למה הוצרך הגר"א כו', כי בודאי הוצרך ללמדינו, שבו עצמו ית"ש אין אנו רשאים לדבר כלום.

ואיני מבין דעת כת"ר, מ"ש והרצוניות האלו הם כו' גילויים אבל אינם אורות דקים בלתי נתפסים, רק שהם רצונות לבר, עכ"ל. כי לדעתי נראה פשוט שעצם הרצון, הגם שהוא רוחני מאד, עכ"ז ודאי הוא שהוא מציאות, וכן עצם הכח ועצם השכל, וכן כל התכונות כולם, והם מציאותיות כמציאות הנפש והחיות, אלא שהם דקים בתכלית הדקות, ואינם תופסים מקום. וכן הוא מוכח ג"כ מדברי הגאון בסוף ביאורו לתז"ח דף נ' ע"א וע"ב ובכ"מ. וא"כ ע"כ הוא שהם אורות דקים בלתי נתפסים, או נקרא אותם באיזה שם אחר באיזה שם שנרצה. ובאצילות הם נקראים ספירות, והוא מ"ש הרב זללה"ה שהם אורות דקים בתכלית הרוחניות בלתי נתפסים כלל, וכמ"ש באגרת הקודם ודי בזה.

ויסלח לי אדוני על שלא באתי לפלפל בדבריו, כי ראיתי שימשכו בויכוחים הרבה, והזמן קצר והמלאכה מרובה, וא"א לי להעלות זמן בענין שאין אני עוסק בו, ושלוש למר ושלוש לתורתו, ויהי ה' עמו, ויעל כנפשו וכלבבו עם ה', וירחם ה' גם עלי כעתירת נפש הצמאה ושוקקה לדעת את ה' בידיעת שמו הגדול יתברך, למען שם כבודו יתברך, נפש שלמה בן לא"א מו"ר חיים חייקיל.

מכתב ז

בע"ה יום ד' כ"א תמוז תרס"ז שאוויל

כבוד ידי"ע ואהו"נ ה"ה הר' הגאון מקובל א' זוכה ומזכה את הרבים כו' כו' מוהר"ר מנחם מענדל שליט"א יאר נרו ויזרח אורו לעולמים.

מכתב י"ק מדבר שילוח הקונטרסים מהספר אוצ"ח ואש"ל עם הספר עו"ת הגיעני יום א' כ"ז סיון. אמנם השילוח גופה יום א' העבר, שהוא ח"י תמוז, ורוב תודה וברכה לכבודו על השילוח הזה, כי מאד תגל נפשי בקבלת ספר חדש מחכם אחד, ובפרט כי הרי יש בו כמה חידושים מאיזה קדושי עליון מכ". ולזאת, נא כבודו לשלחו לי בשלמות כאשר ייגמר בדפוס, ובעה"י אשלם להחכם המחבר שליט"א את מחירו, אחר שאקבלו בשלמות. ואשר כתב כבודו שאשלח הסכמה על הספר, הנה מסופק אני אם הוא לכבוד להמחבר החכם שליט"א. יען כי עד כה לא זכיתי להוציא לאור שום אחד מהחיבורים שחנני ה' ית' בהם. והרי לא יצא טבעי עדיין בעולם כלל, וא"כ מה כבוד הוא להחכם המחבר שליט"א לבוא בהסכמתי עליו. ועכ"ז, כדי שלא לעבור על דבריו, הנה לוטה פה הסכמתי מצורף להמכתב, ואם ישרו הדברים לפני כבודו, יראה אותם לפני חכם המחבר שליט"א, וכשויטבו בעיניו ידפיסם. אך אין אני רואה תועלת מזה.

ומה שכתב לי כבודו לבוא בדברים בדבר חיוב לימוד חכמת האמת, אשר נתמעטו עתה הלומדים בזה. הנה מהטעם הנז', אני מסופק אם יעשו דבריי עתה רושם בלב המתרשלים. ולמה לי לייגע ולהעלות זמן, אחרי שיש לפני עדיין מלאכה מרובה בעמקי פליאות חכמה עומדים לפני לסדרם ולהביאם לידי גמר, ולהעלות על הכתב כל אשר עם לבבי יעזרני השי"ת ע"ד כבוד שמו.

והנה לא אכחד מידידי מלהציע לפניו קצת את אשר עם לבבי. כי ראו ראיתי, שכל חכמי הספרדים מחזיקים את תורת הרב הקדוש מהר"ש שרעבי זצוקללה"ה וזיע"א לתורת האריז"ל על דרך תורה שבע"פ לתורה שבכתב. כי כמו שהוא איסור חמור לדרוש דרשה בתורה שבכתב בכל מה שנוגע להלכה מה שהוא נגד דרשות חז"ל בתורה שבע"פ, והוא מנוע ומשולל מכל מי אשר בשם ישראל יכונה, לדרוש איזה דרשה בתורה שבכתב בכל דרשות ההלכות מה שיהיה ח"ו לאיזה משמעות מדברי חז"ל, והרי אסור לזוז וזיז כל שהוא בכל שבכתב, רק ע"פ מה שפירשו בתורה שבע"פ, וכמ"ש (דנ"ס י' 6) לא תסור כו' ימין ושמאל. בן בדרך זה מחזיקים חכמי הספרדים את תורת מהר"ש שרעבי ז"ל לתורת האריז"ל. ועד"ז ראיתי ג"כ לכמה מקובלים מאשכנזים, שהם מחזיקים בדרך זה את ספרי החסיד רמ"ח לוצאטו ז"ל. והוסיפו עוד לומר על תורת רמח"ל ז"ל, כי רק הוא פנימיות ואמיתית הדברים בכל הקבלה, וזולת זה אין, ח"ו וח"ו.

אמנם אני ברעתי לא כן עמדתי, כי מה שנוגע בדברי מהר"ש שרעבי ז"ל, הנה אני אומר, כי הן אמת שאיזה דברים מדבריו הם יסודות ועיקריים בעומק תורת האריז"ל, אשר בלעדם אי אפשר לעמוד על האמת, אך דרכו בכלל, הנה הוא פן אחת בתורת האריז"ל, ואפשר להבינם היטיב ג"כ על פן אחרת, כי כמה פנים לתורה, ואין אני מהרהר ח"ו על דרכו בכלל, אלא אני אומר שהוא רק דרך פן אחד, ואפשר ללמוד ולהבין היטיב כל תורת האריז"ל גם בפן אחרת, ואין הכרח להבינם רק ע"פ דרכו ז"ל.

ומה גם הוא חריף ועמוק מאד, ולא כל מוחא סביל דא, ואפשר להבינם היטיב בדרך אחר ג"כ יותר פשוט ויותר נקל, וכמו שבחנתי וראיתי בכמה מקומות, ומבואר הם בהחיבורים שחנתי ה' בהם.

ומה שנוגע לדרכו של הרמח"ל זללה"ה, הנה דרכו הוא להפשיט את כל דברי האריז"ל בדרכי ההנהגה. אמנם, הנה הן אמת הוא שכולם יוצאים ומתפשטים בהנהגה, אבל לומר שזולת ההנהגה אין דבר, חלילה וחלילה להעלות זאת על הדעת, אלא העיקר והאמת הוא כי כל ההנהגה הוא רק בעולמות בי"ע, אבל הפועל המנהיג ית"ש הוא א"ס ע"י גילוי והתלכשו בכל האצילות כולו שהוא חד עמו. כי שם נתגלה באמיתתו הנעלמה ונתגלה בכל גילוי האצילות. והוא כל שמותיו ית"ש המסתעפים כולם מהשם הוי"ה ב"ה⁶⁵, שהוא כלל האצילות, ושם הוא כל עיקר כל דברי הזוה"ק והאריז"ל, והוא עיקר כל חכמת האמת, שהוא חכמת הקבלה, שהוא מדבר בסדרי גילוי דא"ס ית"ש שהם כלל האצילות. והרי הוה עיקר חכמת הקבלה בהפועל והמנהיג, לא בהנהגה, כי ההנהגה הנה הוא בעולמות בי"ע. ואין זה מעיקר חכמת הקבלה כלל⁶⁶. ומה שאמרו איזה מתחכמים שהוא פנימיות הקבלה, הוא טעות ושיבוש גדול, כי אינו לא פנימיות ולא חיצוניות, אלא רק תולדות, ותולדות מתולדות המשתלשלים מהאצילות בתהלוכות ההנהגה. הן אמת כי יש ויש פנימיות ופנימיות לפנימיות בכל דברי האריז"ל כולן, וכמ"ש הגר"א (הובא בסוף ספר מרגליות התורה על נ"ב) שיש בכל דברי האריז"ל פשט רמוז דרוש סוד, והסוד הוא מה שנקרא בשם רזין דרוזין⁶⁶ (ע"כ מהגר"א). אבל הן הפשט והן הסוד כולם משתמשים באותן המילות והלשונות ובאותן ענינים אשר בדברי הזוה"ק והאריז"ל, ואין להם מילות ולשונות אחרות מאומה. וכן הוא כי הן הפשט והן הסוד, הם כולם בלי מהות מושג⁶⁷, והם נעלמים מכל בריה. ובחנם טרחו ליתן הסברים בזה, כי על זה

הערות

65. עי' זהר פנחס רטו ע"ב: יהו"ה דאיהו חיי כל כנויין וכל שם וכנוי סהיד עליה, ועי' בהגר"א ס"י פ"א מ"א אופן ג', שכל השמות שורשם הוא בשם הוי"ה ב"ה. 66. ז"ל: כל א' וא' ניתן לדרוש בפרד"ס הן במקרא הן במשנה ותלמודו אופילו בזהר הקדוש וכתבי אריז"ל שמעתי מפי הרב מהר"ל זללה"ה ששמע מפי אביו הגאון הנ"ל שיש בהם פשט רמוז

דרוש סוד והיינו רזין דרוזין, ע"כ. לשון זו "רזין דרוזין" מקורה בזה"ק ולא מופיע בכתבי האריז"ל. ועי' ב"ע י ע"א שהוא כינוי ליסוד דא"ק שכן רזא היא בחי' היסוד, וממילא צ"ל דפי' רזא דרוזין הוא שהוא יסוד של היסודות דא"ק. 67. עי' ס"י פ"א מ"א שהספירות נקראו בלי מה, ועי' גר"א שם ו ע"ב שפירושו בלי מהות.

נאמר (איוז כמ יג) לא ידע אנוש ערכה (סס כא) ונעלמה מעיני כל חי. וכל ההסברים שנותנים בזה, הם כולם אינם, וכמו שנאמר (שמות לג ט) כי לא יראני האדם וחי.

והארכתני בכ"ז באיזה מקומות⁶⁸, שנתגלגל לי הדיבור בזה בהחיבורים שחנני ה', ובארתי שם באר היטיב איך שכל עניני אצילות הוא רחוק ומשולל מכל השגת ותפיסת אנושי. והנה כ"ז ראיתי להציע לפניו זה דרך אגב, ואחשבה כי אולי לא למותר יהיה בעיניו דיבורי בזה.

ומעתה אחזור לעניני המכתב. הנה הגיעני נכון הספר עולת תמיד לשמחת לבבי מאשר שלח לי הר' הג' מהרז"ו אשכנזי שליט"א (ויקבל לוטה פה ג' רו"כ מחירו), וראיתי לכתוב כי המאמר הראשון אשר דף א' ע"א המתחיל האצילות כו' עד אות בצבא שלו, וכן שרשם עמוד ב' עשר ספי' כו'. עוד שם סע"ב בהפרש כו', והנה כל אלו הג' מאמרים נמצאים ג"כ בספר פע"ח בסוף ההקדמה, וכתוב שם הוא מלשון הארז"ל, וכן ראיתי באיזה מפרשים שטרחו בזה להעמיד ולפרש הדברים ע"פ דרכי הארז"ל. הנני להודיע בזה, כי מה שייחסו אותן להארז"ל, לא היו דברים מעולם⁶⁹, כי הם כולן להרמ"ק ז"ל מלשונו ממש, אלא שהוא ליקוט וקיצור לשון משם. כי מ"ש האצילות כו', הנה הוא בספר הפרדס שער ט"ז שהוא שער אבי"ע שם פ"ב, והדיבור המתחיל עשר ספי' כו' הוא שם פ"א. והדיבור המתחיל בהפרש כו', הוא שם פ"ה, יעויין שם כ"ז וימצא. אלא שבעו"ת ובפע"ח הוא קיצור וליקוט משם, אבל הם כולן להרמ"ק ז"ל. ומ"ש בעו"ת דף ב' ע"א בהגהות וחידושים אות ג' בשם ש"ש, כעת לא ידעתי פירושו, יעויין בפרדס שם, כי אמר ב' תירוצים, ואמר אח"כ על התירוץ השני, שהוא נראה בעיניו לרוחק ע"ש, וזהו שאמר כאן בעו"ת וזה דהוק. וכן מ"ש בהגהות וחידושים אות ד', דיש סוד נעלם בזה יעו"ש, והוא נודע ומבואר בספר היכלות, ואין כאן סוד כלל.

ומעתה הנני אומר דו"ש וברכה לכבודו יאריך ה' ימיו ושנותיו על אדמת הקדש, עד ביאת גוא"צ, בחיים טובים ונעימים בקדושת התורה ועבודה כנפשו הטהור וכנפש ידיו עוז,

שלמה עליאשאו

מכתב ח'

יום ב' י"א מנחם אב תרפ"ד ירושלים עיה"ק ת"ו

שפעת שלומים ממרומים להרב הגדול מעוז ומגדול כו' כו' יושב על כסא הרבנות להורות לעם ה' חוקי א-ם ותורותיו ירום כסא מעלה מעלה לפני שמש ינון שמו מהור"ר יצחק אייזיק הלוי הערצוג שליט"א ויאיר נרו לעולמים!

מכתבו הטהור מכ"ה תמוז הגיעני נכון בעש"ק העבר ראשונה אשלם חובת לרומ"על שליט"א על טרחתו והשתדלותו להיטיב לי, בדבר היתר הכניסה לארץ הקדושה, אשר טרח בזה רום כבודו עבורי, רוב תודה וברכה לרום כבודו, ע"ז ישא ברכה מאת ה' להתברך ממעין הברכות בכל אוות נפשו סלה. ומה שלא כתבתי את תודתי עד כה, הוא משום כי בסיבת הדרך קשה שהיה לי בנסיעתי, הייתי מוטל על ערש דוי כמה שבועות ל"ע, וזה איזה שבועות וקמתי ממטתי תהל"א ית"ש, ועדיין אני חלוש מאד ל"ע, וזהו הסיבה למניעת כתיבתי לרום כבודו שליט"א עד כעת.

ועתה אשמח להשיב לכבודו על דברי מכתבו, והנני אומר כי כל מה שרואה כבודו בדברי המקובלים הראשונים ואחרונים בחכמת הנסתר, הנה עיקרן הם כולן מזוהר הקדוש ותיקונים, כי שם הוא כל צרי וכל דבש וכל נופת צופים וכל נועם ועדן. ועתה אשר מתענג עין כל רואה, מצאתי המקובלים הנה עיקרן הם רק בזוה"ק, ומשם שאבו כולם, אלא באשר שדברי הזוה"ק הם סתומים וחתומים, לא השיגו האחרונים לשאנו⁷⁰ מזוה"ק עצמו, ולכן כל דבריהם הם רק על קבלת הראשונים שלא השיגו את הזוה"ק אלא רק מעט מן המעט, והוא בסיבת כי קצרה ידם מלהשיג את דברי הזוה"ק, וכל מה ששאבו הוא רק מקבלת הראשונים לבד. וקבלת הראשונים שאמרת, כוונתי הוא על⁷¹ קדוש ה' רמ"ק ז"ל בספרו הפרד"ס ושאר ספריו ועל⁷² מרן קודש הקדשים הארז"ל, כי עד הרמב"ן ז"ל ועד בכלל, היה כל חכמת הנסתר בהעלם מאד, וכל דבריהם הוא רק ברמז לבד, ולא התחילה התגלות החכמה אלא רק מספרו הר"מ גבאי ז"ל בספרו עבודת הקדוש (ו) בפרט אח"כ ע"י ספרי הרמ"ק ז"ל כנו'. אמנם כל דבריהם הוא רק בחצוניות הקבלה לבד, אבל פנימיות הקבלה, הנה הוא נתגלה רק ע"י מרן קודש הקדשים הארז"ל, כי אליו נפתחו שערי השמים, ונתגלה על ידו כל סתרו מרומים בכל ספרי אשר זכרנו להם. וכבר כתבתי בספר הקדמות ושערים דף נט ע"א, ורשמתי שם כל ספרי הארז"ל בפרטות, והנה הארכתני בזה לכבודו,

הערות

70. נדצ"ל לשאוב. 71. נדצ"ל עד. 72. נדצ"ל ועד.

הגם שכ"ז הנה אינו לתשובה על מכתבו כלל, עכ"ז לדעתי אמנם לאת"ר ומצאת אותם לדברים ראויים, ואתו הסליחה.

אך מה שנוגע לתשובה על מכתבו, הנה מן הראוי היה לרום כבודו שליט"א להודיעני באיזה ספרים מחכמת האמת שכבודו ראה אותם והסתכל בהם, וכאשר שלא הודיעני בזה, מוכרח אני לכתוב לו, כי מתחילה הנה ראוי לכבודו ללמוד [מעל לכל הפחות] בספרי הרמ"ק ז"ל, וגם ספר הפרד"ם הוא ספר ארוך וגדול בכמותו תוסף על איכותו, הנה ראוי לכבודו להשתדל להשיג את ספר עסיס רמונים, שהוא קיצור מספר הפרד"ם. ונחוץ מאד ללמוד אותו מתחילה, וישתדל כבודו להשיג את ספר עסיס רימונים הנדפס במונקאטש במהדורת עסטאר"ק ע"י הרב ישראל יהודא שפירא, כי הוא הניה אותו היטב. ואחרי שנלמוד אותו, ילמוד כבודו את ספר הקדמת ושערים, כי לדעתי הוא יפה מאד למתחילים, ויקבל ממנו תועלת גדול בעה"י לכנוס עי"ז לפנים ולפנים בספרי קודש הקדשים של מר"ן האריז"ל. אל יחשוד אותי כנוגע בדבר בזה, כי כן ידעתי מכמה מקובלים מפורסמים, שיעצו למתחילים ללמוד את ספרי הקדמות ושערים, ולא ראיתי שום ספר יפה למתחילים יותר ממנו, ואפשר לכבודו להשיג אותו בשאלה אצל אחי אשר בצדולין, ואם רום כבודו שליט"א רוצה בו להשיג אותו, כמדומה לי שבעיר שאוועל שהוא מקומי שהייתי שם קודם הגירוש, הנה נמצא שם עדיין איזה ספרים ממנו, ואכתוב שם שישלחו לכבודו אם רוצה בו.

ואחר שלימוד את ספר הקדמות ושערים, יתחיל ללמוד את ספר העין חיים אשר להאריז"ל, ומה עוד היה אם ישיג כבודו את ספר עין חיים אשר מדפוס ווארשא בשנת תרנ"ב, כי הוא הוא נדפס עם באורים קצרים המוכרח למתחילים, ואם לא ישיג את העין חיים מדפוס ווארשא, הנה כאשר שהוא קשה ללמוד למתחילים בלא ביאור, הנה יש עכ"פ עצה בזה, כי כל העין חיים כפי אשר הוא מסודר לפנינו, הנה הוא מסידור ר"מ פאפרוש ז"ל שחיבר אותו וקיבץ אותו מכמה ספרי האריז"ל, היינו מספר אדם ישר ומספר הדרושים ומספר אוצרות חיים ועוד מכמה ספרי כת"י אשר להרח"ו ז"ל. ורשום שם על כל פרק ופרק מ"ת שהוא ר"ת מהדורא תנינא, מ"ק ר"ת מהדורא קמא, מ"ב ר"ת מהדורא בתרא. וכל פרקי המ"ת הם רק הספר אוצרות חיים, והוא ספר נקל ללמוד גם למתחילים, וראוי לכל מתחיל ללמוד את פרקי המ"ת כנ"ל. והגם שבספר עין חיים הנה הם מפוזר ו(מ)פורד זה מזה, כי הר"מ פפרוש ז"ל סידר בינותם את פרקי המ"ק ופרקי המ"ב, וכן כמה דרושים מספר הדרושים, עכ"ז הנה פשוט המ"ת הם הולכים כסדר זא"ז מהתחלת עין חיים עד סופו. וכאשר ילמוד את כל פרקי המ"ת כולם, יהא אפשר לו לאח"כ להשיג גם את פרקי המ"ב וכן פרקי המ"ק וכל הדרושים האלו, ואז יופתח לפניו בע"ה שערי אורה בכל דברי האריז"ל ובכל ספרי המקובלים ראשונים ואחרונים.

כ"ז ראית לכתוב לרומע"ל שליט"א כעת לתשובה על מכתבו, ואם לא יספיק לו אותן הדברים אשר במכתב זה, אטיב נא כבודו לכתוב לי שנית, ואשיב לו בע"ה ובל"ג ככל חפצו כל מה

שיחנני השי"ת להפיק רצונו בכל מכל כל. המכתב הזה כתבתי ע"י אחד מבני ביתי, נכדי הילד⁷³, כאשר שכהו עיני ל"ע, ואין באפשרי לכתוב בעצמי. וכתבתי כ"ו ע"י הנו', אשר מפי יקרא אליו הצדיקים, ולא נודע מזה לזולתו מאומה.

הנה כעת אני עוסק בהדפס ספר אחד מספרי אשר חנני ה', והיא ג"כ ספר גדול בכמותו תוסף על איכותו, וכבר נדפס ממני איזה קונטרסים, ואשלח לו בקרוב הקונטרסים הראשונים הנדפס ממני, ואקוה שימצא בו צרכה וענוג ונחת, ובפרט הדרוש הראשון שבו, אשר העמדתי אותו במקום הקדמה להספר, הנה אקוה שהיה בע"ה לעונג לכל רואיו, ואשלח אותן בל"ג בקרוב לרום כבודו שליט"א, ובבקשה מאד שלא ישלח לי בעבור זה שום מחיר חלילה וחלילה, כי הוא נגד כבודו ורצונו. וגם על השאלות, הרי יש לי מהש"ו שכלונג אשר שלח לי רומ"ע"ל שליט"א, והוא יספיק לי על ההוצאה די והותר.

יהא ה' עם כבודו להאיר עמנו במאור תורתו גם בחלק הנסתר מתורתנו הקדושה, כי הוא ית"ש לא ימנע טוב מכל החפצים בו, וכן נאמר אני אוהבי אוהב ומשחרי ימצאוני כבוד ידידו המכבדו שיתמשך ממרן הקדושות בל"ג שלמה המכונה עליאשאו.

הערות

73. והוא מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל וכמ"ש רבינו בהקדמתו לספר הכללים.

הערות סופיות למכתבים

א. עי' דעה ח"א נו ע"ד:

והרי לנו עכ"פ מכ"ז כי עולם האצילות הוא עולם מלא מכל הפרטים כולם אשר בכל העולמות ב"ע, וע' עוד בדברי הרב בסוף הע"ח, כי יש גם באצילות כל בחי' הדצח"מ ע"ש. אמנם מציאותם ומהותם אין בזה שום תפיסה לשום בריה כנז', והוא ע"ד שנודע שכל תבנית ותואר כל אבר ואבר מגוף האדם הנה הוא מכח הנשמה שבו, כי כפי השורש כן יצא הענף (וכמ"ש הראשית חכמה בשער האהבה פ"ו), והגם שהנשמה בערך הגוף הנה הוא רק אור פשוט, ולית שום תפיסה בה בעוה"ז, עכ"ז בעצמותה גופה הנה יש בה כל הכחות כולם מתבנית וצורת כל אבר ואבר. וכן הוא כל עולם עליון בערך התחתון, וכן הוא באצילות בערך הבי"ע. ועכ"פ הוא כי כל מה שישנם בכל תחתון ישנם בכל עליון, כי העליון הוא השורש הכלול מכל הכחות כולם דכל פרטי פרטות הנמצאיים אשר בהתחתון בכמותם ואיכותם ותבניתם ומראיתם וגוונם, ובערך התחתון נחשב כ"ז אשר בהעליון רק לבחי' כחות ושרשיים לבד, אבל במציאות העליון עצמו, ומכש"כ בערך העליון אשר עליו, הו' גם שם מציאויות גמורים בכל האיכות והכמות ומראה ודמות ובכל הפרטי פרטים כולם כמו בהתחתון ממש, אלא שבכל א' הוא לפי ערכו. וכן הוא באצילות ג"כ, כי היא השורש של כל הבי"ע כולן. ומה שישנם בענף ופרי ישנם כ"ז בהשורש, והוא ענין כל השיעורי קומה ובחי' כל הפרצופים וכל ענייניהם כולם המוזכר באצילות, כי הם ממש ע"ד שהם בהבי"ע, אלא שבאצילות הוא לפי ערכם המתייחס שם, אשר אין שום השגה ותפיסה בזה לשום בריה. וע' בשל"ה בהקדמת תולדות אדם מ"ש שם בענין התוארים והיעודים, וע' עוד בנפש החיים (שער ב פ"ה בהגהה הב') מה שמוסיף שם הוא ז"ל על דברי השל"ה, ע' שם ושם ודבריהם הם דברי אלהים חיים.

ומה שנזכר באיזה מקומות כי כל העניינים הללו אשר באצילות הוא רק בדרך משל, הכוונה הוא לפי תפיסתנו בעניינים הללו. כי ודאי הוא שאין ערך ודמיון כלל למציאותם האמיתי אשר בהם להשגתנו ותפיסתנו אשר בזה, וכנ"ל מדוגמת הנשמה אשר בהגוף, הגם שהנשמה הרי היא

בתוכנו ממש, ועכ"ז אין אנו משיגים את מהותה כלל והיא לפי השגתנו רק אור פשוט לבד, ובאמת הרי יש בה כל הכחות כולם לכל הפרטי פרטים שבגוף, וא"כ הרי מכש"כ שאין שום השגה ותפיסה לכל הפרטיים אשר בעולם העליון שעלינו, שהוא עולם היצירה, ומכש"כ להבריאה אשר היא להיצירה כמו היצירה להעשיה, ומכש"כ דכש"כ להאצילות אשר היא נעלה ומרומם מהכל. וא"כ הרי פשוט הוא שכל בחי' הפרצופים וכל ענייניהם אשר אנו מדברים באצילות, הוה אצלנו (וכן להמלאכים שביצירה וכן גם להשרפים שבבריאה) רק בדרך משל לבד, כי כל האצילות הוא אצלנו בבחי' אפ"ס וא"ן, וכמ"ש הגר"א באדרת אליהו (פ' בראשית פסוק כא ויברא כו'), כי כל מה שהוא גבוה ב' מדרגות הוה בבחי' אי"ן ע"ש, [מלת אי"ן הוא דבר בלתי מושג וכמ"ש בפרדס (שער ה פ"ד) והראב"ד בספ' יצי' (פ"א מ"א) ובכ"מ בדברי הראשונים], אבל בערך האצילות גופה ובבחי' המציאות המתייחס לשם, הוה כל העניינים הללו במציאות גמור בכל ענייניהם ממש, כמו בהבריאה בערכה והיצירה בערכה והעשיה בערכה. כי מאחר הצמצום ולמטה, הנה גילה המאציל ית"ש כח מסתיר לאורו הפשוט והאציל את בחי' הגבול, וכן האציל שם את כל ה"ס בבחי' גבול ומדה בערכם, וכמ"ש ברע"מ (פנחס רנז ע"ב) דכל ספירה אית לה שם ידיע ומדה וגבול ותחום (והכל בערכם כנז'), והאציל אותם בבחי' פרצוף אדם ובבחי' דו"ן, וכנ"ל מזוה"ק (תרומה קמד ע"ב) ומדרגא לדרגא הכל ברזא דאדם. והוא ענין כל השיעור קומה ובחי' הפרצופים וענייניהם וכל פרקי המרכבה הנאמרים בכל דברי הזוה"ק ובפרקי המרכבה דר' ישמעאל כה"ג, ובכל דברי האריז"ל. והוא ג"כ כל התוארים דבחי' פרצוף הנאמרים בתורה ובשיר השירים ובדברי הנביאים והכתובים, ואין בכל אותן הדברים עצמן משל כלל, אלא שהם באמתתן ככל מה שנאמר, ונשנה בהם הכל ממש בלי שום מליצה ולשון אחרת, וכלי שום כוונה אחרת. אמנם אינם ידועים ואינם מושגים לא גבולם וריבויים, לא זמנם ולא מקומם, לא מהותם ואיכותם, ולא צורתם ותכונתם, ולא תוארם וגוונם ותבניתם, גם לא ייחס שמותיהם, וכן מציאותם מה שהוא אלא רק להמאציל ית"ש לו

לבד, וכנ"ל מדברי הגר"א שכל האצילות הוא אצלינו בבחי' אפ"ס ואי"ן. [וע' בדברינו עוד בזה בכללי התפשטות והסתלקות כלל ח ענף ו ע"ש] ובחנם טרחו איזה מחברים שבדורינו שהעמיקו בדברי הרמח"ל ז"ל הרבה יותר מדאי ומרבים בהסברים והשגות בעניינים הללו כי אין בהם השגה כלל לשום נברא כנז'.

[ח] והנני אומר כי הנה הגם שספרי הרמח"ל ז"ל הם יקרים למאד ויש בהם רוב פנינים וזהב מופז הרבה, וכל ספריו אשר בידינו עד היום (שהוא ר"ח אדר תרנ"ח) הם כמעט כולם נתחדשו וניתנו לדפוס על ידי השתדלותי וסיבתי. והגם שלא זכיתי ללמוד את ספריו ולא הסתכלתי בהם אלא מעט מן המעט, עכ"ז דלתי ממנו איזה יסודות הנוגע לעיקרי החכמה ויהא זכרו לברכה לחיי עולם בכלל כל קדושי עליון אשר עם ה' אלהים. עכ"ז הנני אומר שכל מה שהרכיב הרמח"ל ז"ל את דברי הזוה"ק והאריז"ל בחזון הנבואה, וע"ד שכתוב (הושע יב יא) וביד הנביאים אדמה, והעמיס עליהם מראות ודמיונות, הנה אין דעתי נוחה מזה כלל, כי לא השתמיט שום אחד מהראשונים והאחרונים לומר כזה, ואין דברי הזוה"ק והאריז"ל סובלים את דבריו בזה כלל. ועוד כי הרי אמר רשב"י באדרא קדישא (נשא קלב ע"ב) דאנא חמי השתא מה דלא חמי בר נש מיומא דסליק משה זמנא תניינא לטורא דסיני כו', ובמשה רבע"ה לא היה שום מראה ודמיון כלל כנודע. והרי לנו כי כל הגילויים שבאדרא שהם עצמן עיקר דברי האריז"ל אין בהם שום מראה ודמיון כלל. וכן אמרו בזוה"ק (אחרי מות סא ע"א) דכל דברי הרשב"י הם באתגלייא ולא אתכסיין, עליה כתיב (במדבר יב ח) פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות עכ"ל. ולך נא וראה את דברי האריז"ל (בשער הקדמות דף ה' ע"א) ונדפס בע"ח דפוס ווארשא תרנ"א בשער עגולים ויושר סוף ענף ד, ואמר מפורש שם שהם אורות דקים בתכלית הרוחניות בלתי נתפשים כלל ע"ש. והוא כדעת הרמ"ק ז"ל בפרדס ואילימה, וכן הוא מלא בכל דברי המקובלים הראשונים והאחרונים ובכל דברי הזוה"ק ורע"מ ותיקונים ותז"ח. ולא אמר שום אחד שהם רק במראה ודמיון וע"ד מראות הנביאים, אלא שהם מציאותיות גמורים אמיתיים מקויימים לעולמי עד, מעת שהאציל והמציא אותם המאציל ית"ש ומתלבש ומתייחד בהם כנ"ל, וחלילה לחשב בזה סברות אחרות ולומר הסברים והשגות במהותם (ר"ל מה שהם).

וביותר בחלה נפשי מדברי איזה מקובלים שבדורינו שהעמיקו בדבריו ז"ל יותר מדאי, וכל חפצם ותשוקתם לסבב את כל הלימוד ותורת קודש הקדשים הזה הכל רק ע"פ דרכי הרמח"ל ז"ל, והעמיקו בזה הרבה יותר ממה שכוון הוא, עד שלקחו סתרי עליונים קודש קדשים שברום גבוהים ומכנים אותם בסבובי תהלוכות ההנהגה שבהעוה"ז, וכאילו שאין למעלה ח"ו שום דבר, אלא רק מה שהשיגו הם בתהלוכות הנהגה שלפי דעתם. וחלילה חלילה להעלות זאת על הדעת לכל מי אשר בשם ישראל יכונה, והוא רק מדרך החוקרים המתפלספים אשר לא נגה עליהם אור הקבלה כלל, ולא ידעו מגילויי ית"ש אלא רק מבחי' א"ס שבו לבד ומעולם העשיה לבד. וכבר הוכיח קודש עליון הרמ"ק ז"ל בפרדס שער עשר ולא תשע פ"ט, כי עכשיו אשר נתגלה חכמת האמת ונתפרסם בכל חכמי ישראל אשר היא מורשה לקהלת יעקב ממרע"ה מפי הגבורה, הנה כל מי שממאן ומפקפק בזה הוא יקרא כופר, כי הרי הוא כופר בחלק אחד מתורה שבע"פ, ומוציא את עצמו מאמונת כלל ישראל. כי מעת שנתפרסמה בכלל ישראל שהוא מזמן הרמב"ן והלאה, לא נמצא שום חכם מחכמי ישראל גם בכל חכמי המחקר (וכנודע בהגאון החכם בעל העקדה כמה שהפליג להעריך את קדושת חכמת הקבלה בזכרו את הזוה"ק והר"י גיקטלייא ז"ל, וכמ"ש בספרו חזו"ק שער א' האלהי בספר האורה כו' ע"ש, וכן עד"ז מהר"י אברבנאל). אלא שקודם לזה היה גנוז וצפון רק אצל יחידי סגולה שבדור, וכנודע מתשובת הגאונים, אבל מעת הרמב"ן והלאה הנה נתפרסמה בכל ישראל, ולא פקפק עליה שום חכם מעולם מכל חכמי ישראל אשר מימיהם אנו שותים בפירושי התלמוד והפוסקים. ובפרט מי שזכה אליה הרי רואה שהדברים עד לעצמן, ודברי הזוה"ק הוא עד שהוא להרשב"י, ודברי האריז"ל הוא עד על גבורות האר"י. ולעולם הוא כי האמת עצמו הוא עד על אמתתו.

ונחזור לדברינו ונאמר כי ודאי הוא שאותן המרבים בהסברים ומלבישים את הכל בהנהגת עוה"ז, הנה כוונתם הוא רק להשכיל ולמצוא רמז למציאות אורות העליונים אשר למעלה בתהלוכות הנהגתו ית"ש אשר בהעוה"ז, וכוונתם העיקרי בזה הוא כדי להסיר ולהרחיק כל מחשבת פיגול מאיזה דמות ותמונה ומאיזה תכונת חומרי וגשמי, וכל יציר נוצר מקדושת האצילות אשר שם הוא אלהות גמור כנודע, ובאשר שכל חכמת

הקבלה מדבר באצילות ומכנה שם את כל עניני המציאויות והתכונות והפעולות וככל מה שנמצא בעוה"ז, לכן דחקו את עצמם ומחברים חיבורים ומרבים בדברים איך שכל המציאות דכל אורות העליונים שבאצילות הם הכל רק על עניני תהלוכות ההנהגה לבד, ומסבבים את כל מה שנאמר באצילות להלבישם בענייני ההנהגה שבעוה"ז. והנה הגם שכוונתם הוא רצויה, אבל מעשיהם בזה אינם רצויים כ"כ לדעתי. כי גם אם ניתן להם את אשר להם לומר שכווננו באיזה דברים כהלכתן, ויש קצת רמז באיזה תהלוכות ההנהגה לאותן הדברים שהם אומרים, והוא אחר השתלשלות אלפי אלפים רבוא רבואות מדרגות אשר מהאצילות עד סוף העשיה, עכ"ז הנה אין זה מעיקר לימוד חכמת הקבלה כלל, כי הנה עיקר קדושת וגודל מעלת לימוד הקבלה הוא לדבר למעלה ולא למטה, וכדי לתקן ולעורר באורותיהם למעלה. וע' בהקדמת זוהר בראשית (ב' ע"א) אמר ר' אלעזר שתיקא דילי בנא מקדשא כו' ע"ש. וכן בהקדמת תיקונים (ג' סע"ב) ונענה מלאך מגו אשא משמיא ואמר הן הן מעשה מרכבה, והוון מתקבצין מלאכי השרת כו'. והוא כי ע"י דרשת הרשב"י בעניינים הללו נעשו ונבנו אותן העניינים למעלה. וזהו כל עיקר תיקון לימוד הקבלה יותר מכל שאר חלקי התורה. כי שאר כל חלקי התורה הרי מלובש בנושאי העניינים אשר בעוה"ז, משא"כ לימוד הקבלה ובפרט דברי האריז"ל אשר הם בנויים על האדרות וספד"צ ועמקי סתרי הזוה"ק, הוון כל נושאי העניינים רק באצילות ובעולמות דאור א"ס, ולכן נקרא חכמת הקבלה בשם נסתר, משום שכל נושאי העניינים שאנו מדברים בהם הוא מעולמות העליונים אשר למעלה למעלה אשר אין השגה ותפיסה בזה לשום בריה, והרי הוא נעלם ונסתר מהכל. משא"כ כל חלקי הנגלה מתוה"ק הרי הוון כל נושאי העניינים שבהם גלויים לכל. וע' בזה בנפש החיים (שער ד' פ' כ"ח) ע"ש, ודבריו אינם מובנים לי כלל. כי הרי אמר שם בעצמו וכן הוא בשל"ה בהקדמת תולדות אדם, וע' בנפה"ח שם (שער ב' פ"ה בהגהה ב'), כי כל התורה כולה הוא בכל עולם ועולם על כל ענייניהם המתייחס בכל א' וכמו שהוא בעוה"ז על העניינים השייך כאן, וא"כ הרי מבואר בה מפורש באר היטיב כל מה שלמעלה ולמטה. ועוד כי לפי דבריו הרי שייך ג"כ לקרוא לכל תורה שבע"פ כולה בשם נסתר משום שנסתר ונטמן כל ענייניהם רק ברמז בתורה שבכתב. אך העיקר הוא כמו שכתבתי כי משום

שנושאי כל העניינים הללו הם נעלמים מעיני כל חי לכן נקרא בשם נסתר. [ועוד משום שאסור לדורשה בפומבי, ואין מלמדין אותה לכל אדם משא"כ חלק הנגלה הרי כל ישראל שוים בחיובה]. וידוע הוא כי בכל ענין שעוסק בו האדם, אשר הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, מתעורר ונעשה אותו הענין למעלה לפי שורש נשמתו שמגיע שם, ולכן כשעוסק בחכמת הקבלה, אשר גם כל נושא הענין שמדבר בו הוא כולו באצילות, ששם הוא רק אורו ית"ש לבד, הוא גורם תיקון גדול בגילוי אור קדושת שמו הרבה יותר מעסק שאר חלקי התורה אשר הם מלובשים בנושאי העניינים שבעוה"ז, ולכן תראה שכל דברי האריז"ל הוא הכל באצילות. וא"כ אותן המחברים אשר לוקחים כמה רזי עליונים ומלבישים אותם בסדרי תהלוכות ההנהגה אשר בעוה"ז, לא העלו בידם בחכמת הקבלה מאומה. ולא אכניס את עצמי אם דבריהם מכוונים או אינם מכוונים, אך עכ"פ הוא כי אין זה חכמת הקבלה כלל, וא"כ למה הוא לדחוק בזה ולומר השְׁעֵרוֹת בסדרי תהלוכות ההנהגה אשר היא ממוזג מכל המדות כולם, ומתחלפת בכל רגע ובכל אדם בפרט, ואינם גלויים סבתם וסדרם אלא רק להמנהיג עצמו ית"ש, וכמ"ש (שמואל א' ב ג) כי אל דעות ה', ולו נתכנו עלילות.

וגם באמת אין ראוי כ"כ להעמיק ולעסוק בב"ע, ויש קצת סכנה בזה משום מציאות הרע אשר שם וכדי שלא לעורר כחו ח"ו. ולכן תראה שכל העוסקים בחכמת עוה"ז כמו חכמת הטבע וכדומה, רובם הם רחוקים מיראת שמים, כי כח הרע אשר שם מתדבק בהם רח"ל. ואפי' בתוה"ק אנו רואים ג"כ שהעוסקים בחיצוניות התורה לבד, וכמו חכמת הדיקדוק שכל חכמתה הוא רק על המלות והלשון, וכן גם העוסקים בפשט התנ"כ לבד כשיש להם חכמה וכח לעסוק בגמרא ופוסקים, ראינו ג"כ כמה מהם שרחוקים הם מיראת שמים. והוא משום שהקליפה היא שוכנת תמיד סביב להחיצוניות דהקדושה לינק ממנה, ובסוד סביב רשעים יתהלכון (תהילים יב ט). ולכן כל אלו העוסקים בהחיצוניות לבד עלולים הם לחטא רח"ל. וזהו ג"כ סוד מאמרם ז"ל (בבא מציעא לג סע"א) העוסקים במקרא מידה ואינה מידה, כי פשט המקרא הוא רק בעשיה כנודע. וכ"ז הוא בתוה"ק שהיא כולה קודש קדשים, וא"כ הרי העוסקים בחכמת העוה"ז הם בודאי עלולים מאד

עוד ראיתי דברים זרים מאד בדברי איזה מקובלים שבדורנו המעמיקים בהסברים, שאמרו שכל המציאות כולו הוא רק ע"ד דמיון והשגה לבד, ואינה מציאות אמיתית כלל. והוא באשר שא"ס ית"ש לא נשתנה כלל מעצמותו ואמיתותו המחוייבת, והרי הוא עתה ג"כ כמו קודם הבריאה ממש, דלית אתר פנוי מיניה (תיקו"ז קה ע"ב) וכנודע (וע' בספר נפש החיים שער ג). ולכן אמרו כי באמת אין שום מציאות אחר כלל, כי כל העולמות הם רק בדמיון ובהשגה לבד, וע"ד הכתוב (הושע יב יא) וביד הנביאים אדמה. ואמרו (זה לשונו בכ"י) כי מציאות העולם והאדם באמת אין להם מציאות כלל וכלל, וכל מציאותם הם הכל רק בהשגה שאנו משיגים את עצמנו כאילו אנחנו בעולם, ואנו משיגים עצמנו בכל החושים שלנו, וכן אנו משיגים בחושינו את כל העולם כו'. ונמצא שכל מציאות האדם והעולם הכל בהשגה ולא במציאות אמיתי, כי א"א להיות מציאות אמיתי אחרי שהוא ממלא כל עלמין כו', כי א"א וז"א הם שניהם הנהגות זה בעוה"ז וזה בעוה"ב, כי כל מציאותם הוא רק בהשגתנו כו', כי באמת אין שום צמצום כלל ואין שום דבר בעולם כלל וכלל עכ"ל. וכמה זר ומר לומר דבר כזה, ורח"ל מהאי דעתא, ולא התבוננו ולא ראו כי הם נותנים פגם בזה באמתת כל התורה כולה רח"ל, כי הרי הם אומרים שאין שום מציאות כלל לא למעלה ולא למטה, אלא רק אור א"ס פשוט לבד, אבל זולתו הוא רק בהשגה ודמיון, ואינם באמת כלל, וא"כ אינה כל התורה כולה, אינה כל השמות הקדושים אשר כולם הם רק מאחר זמן המציאות ולהלאה. ואפ"י השם הויה ב"ה הרי נודע הוא כי הוא רק מאחר הצמצום ולמטה, והוא רק על גילוי ית"ש אשר בהמציאות, ונתחדש להקרא בשם זה רק בחידוש האצילות, וכמ"ש הרמ"ק ז"ל בשער עצמות וכלים פ"ח ובכ"מ, כי שם בן ד' הנה הוא מציאות הספי', והוא חדוש בחדוש הספי' עכ"ל הרמ"ק ז"ל, וע"ש עוד בשער אם הא"ס הוא הכתר פ"א, וכן הוא בכ"מ בדבריו וכנודע לבאי שעריו. וכן הוא ג"כ ברע"מ (פ' בא מב ע"ב) וכנ"ל אות ד' ה', כי רק אחר שהאציל את האצילות ונתלבש שם נקרא מאז המאציל עצמו בשם זה ע"י התלבשו באצילות, והוראת השם הויה הוא נמצא קיים, וכמ"ש הגר"א באורח חיים סי' ה'. והרי לנו כי כל הוראת נמצא אשר עליו ית"ש הוא נתגלה רק ע"י האצילות, וכן הוא כל לשון נמצא הוא ענין גילוי שיצא מהעלמתו ונתגלה. [וע'

להתדבקות הרע רח"ל. אבל חכמת הקבלה הנה עיקרה היא מדבר באצילות לבד בלי התלבשות כלל למטה, ולכן גדולה מעלתה לאין קץ, וכן כל דברי האריז"ל כל מלותיה וענייניה הוא הכל רק מאצילות, אלא שבאצילות גופה יש ג"כ פנימיות ופנימים לפנימיות כנודע. אמנם הזוה"ק הנה מדבר בעולמות ב"ע ג"כ, והוא בהיכלות אשר בפ' בראשית ופקודי (אמנם בהיכלות אשר ביצירה ועשייה הנה מקצר שם למאד, ע"ש בדף לח עד דף מא), וכן בפ' ויקהל ובפ' שלח ובכ"מ, אבל מעלת חכמת הקבלה העיקרי היא באצילות לבד, ועליה הוא רוב דברי זוה"ק ובפרט האדרות ועיקר הספד"צ וכל דברי האריז"ל וכו'.

והנה בדברינו תבין מה שהשתמשו המקובלים בדבריהם תמיד במילת 'סוד', ואין הכוונה בדווקא (בכל מקום) שכווננו בזה לאיזה ענין עמוק יותר ממה שכתבו, אלא הכוונה הוא משום שעיקר הדברים וכל נושא הענין במה שמדברים הוא נעלם מעין כל חי (וכנ"ל דלכך נקרא החכמה הזה בשם חכמת הנסתר), ולכן משתמשים תמיד במילת "סוד", ור"ל כאילו שלא שייך להאמר אלא רק בלחישו ובהעלם, כי הוא נסתר ונעלם איך שהוא ומה שהוא. וכן כתב הראב"ד ז"ל בספ' יצירה (פ"ג משנה ב'), שלש אמות אמש סוד גדול מופלא ומכוסה כו', וכתב שם הראב"ד, פירושו: כשנבוא לחקור איך נאצלו שני הפכים כמו אש ומים מכח פשוט, נמצא שהדעות נלאו מהשיג סבה זו, ולפיכך קראו סוד, פירושו דבר נעלם עכ"ל. וענין הזה הוא נידון בערכין, כי כל העניינים שאנו מדברים על בריאת שמים וארץ וכל מעשה בראשית, שהן רק דמיון וח"ו לומר בז"א הוה הם בבחי' סוד ונעלם בא"א, וכל העניינים שבא"א הוה בבחי' סוד ונעלם ברדל"א, ומכש"כ בעולם העקודים, ומכש"כ דכש"כ בא"ק עצמו. אמנם עיקר ענין סוד הוא רק בהגבורות והדינין ובכל ענייניהם, כי משום ששם הוא שורש כל החיצונים והקליפות, ולכן כשמדברים שם מקצרים בכל האפשרי כדי שלא לעורר כחם רח"ל, וכנודע מדברי האריז"ל מה שכתב בסוד קריעת ים סוף, כי בכל ענין שהאדם עוסק מתעורר למעלה כנ"ל, ובפרט בענין הנז', שהם אורבים על זה מאד לגזול ולחטוף איזה יניקה ח"ו כשנפתח איזה חלון, ופתח בשרשי הגבורות ע"י הת"ח העוסקים בזה, ונצרך על זה רחמים גדולים מהקב"ה שישמור אותנו ויפרוש עלינו סוכת שלום.

בספר העיקרים בריש מאמר שני בהמפרשים שם, ובדברי הרמ"ק ז"ל בפרדס שער הצחצחות פ"ג, ובאילמה דף נז ע"ב בפ' י"ו שם, ובד' קב ע"א בפ"ב שם עש"מ בכ"ז.

והרי לנו עכ"פ כי השם הויה ב"ה אשר הוא על המאציל עצמו, הנה נקרא בזה רק ע"י האצילות שהוא הנמצא האמיתי וקיים לעד. ואדרבה הוא, כי כל ענין המציאות ונמצא הוא דוקא רק באצילות, כי זולת האצילות לא שייך לומר נמצא, מאחר שהוא נעלם בתכלית ההעלם. וע' בזה ברמב"ם ז"ל במורה ח"א פ' נז, ובעיקרים מאמר שני פ"א עש"ה. וכל המציאות העיקרי והאמיתי הוא רק באצילות, ושם הוא חותמו של הקב"ה אמת, וכמ"ש בזוה"ק (שלח קסג ע"ב, ושם ח"ג שב ע"א, וכן בפ' יתרו פט ע"ב) אמת דא קב"ה וכן הוא בכ"מ, וכנודע שמדת אמת הוא בת"ת שהוא ז"א, תתן אמת ליעקב (מיכה ז כ). והרי לנו עכ"פ גודל האיסור לומר על כל המציאות כולו שהוא אינו מציאות אמיתי כלל, כי הוא כמכחש ח"ו את הכל, כי הרי לפי דבריהם איה אמיתת כל התורה כולה אשר היא רק מאחר הצמצום ולמטה, ואיה השם הויה ב"ה אשר גילוי הוא רק באצילות, והוראתו הוא בדוקא שהוא הנמצא האמיתי וקיים לעד. וכן כל העולמות ב"ע הם חותם האצילות, וכמ"ש בשער דרושי אבי"ע (פרק ב) ע"ש בארוכה. והם ג"כ חותם אמת, כי הם נחתמים מהשם הויה הכוללת כל העולמות כולם כנודע, והם כולם מציאותיות אמיתיים וגמורים, וכמו שיסודו (קידוש לבנה) פועל אמת שפעולתו אמת. וכן הוא ג"כ כי כל העולמות כולם הנה מציאותם ועצמותם העיקרי הם כולם נצחיים שלא יתבטלו מכל וכל לעולם, כי מ"ש (סנהדרין צז ע"א) וחד חרוב ויחזרו לשרשן, אין הכוונה שיתבטלו לגמרי וכמו קודם הבריאה, אלא רק שיעלה עצמותם העיקרי למעלה ע"ד רוח האדם העולה למעלה בעת השינה כדי לחזור ולהתחדש, כן יעלה העצמות העיקרי וכח הפנימי של כל המציאות כולה למעלה בשרשן וכדי לקבל שם תוספת אור ומוחין לחזור ולהתחדש בעילוי רב ועצום מבראשונה, וכמו שכתבנו עיקר הכוונה בזה לעיל סימן ג' אות ד' ע"ש ותמצא. ומה שיתבטל לגמרי הוא רק העכירות והזוהמא והחומריות. א"כ נמצא שמציאות כל העולמות כולם הוא מציאות האמיתי ומקוימת ועכ"ז הנה אינו סותר כלל לבחי' ממלא כל עלמין, כי הרי מבשרנו נחזה שהנשמה ממלא את כל הגוף ואין

הגוף חוצץ לה כלל, וכן אנו רואין שהכותל אינו סותר בעד הקול, וכמ"ש רבינו סעדיה גאון בזה בהאמונות והדעות מאמר שני פ' י"ג ע"ש. ולא עוד הרי אנו מוצאין שגם הארון לא החזיק מדה הגם שהיה גוף וגשם (יומא כא ע"א), וכן (אבות פ"ה מ"ה) עומדים צפופים ומשתחיים רוחים.

אך מכ"ז תראה עד כמה שהביא לאותן המעמקים בהסברים להעלות על דעתם דברים זרים שהם נגד התורה לגמרי רח"ל, וכ"ז הביאם מה שתקעו עצמם יותר מדאי לסבב את כל לימוד הקבלה הכל רק ע"פ דרך הרמח"ל ז"ל בענין המראה ודמיון, והוסיפו עוד על דבריו הרבה יותר ממה שכוון הוא ז"ל, עד שהיכחישו את עצמן וכל המציאות כולו, ורח"ל מהאי דעתא. ומה טוב לאדם לילך בדרכי הראשונים ובפרט בחכמת האמת, ואין לנו אלא להשתמש בהמלות והלשון שמדבר בו הזוה"ק והאריז"ל.

וכבר גיליתי דעתי בכללי התפשטות והסתלקות כלל ח' ענף ו' ובכ"מ מדברינו, שאיני חפץ בהסברים כלל, כי אי אפשר לשום נברא להשיג באצילות מאומה, ובפרט בכל אותם העניינים אשר בדברי הזוה"ק והאריז"ל איך שהם ומה שהם כלל וכלל, וכמ"ש (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי, ואין זה מסיבת שאין האדם כדי לזה, כי אילולי כן לא היה מונע הקב"ה ממש רבינו ע"ה, אלא הכוונה הוא שלא אפשר. והגם שממנו ית"ש לא יפלא כל דבר, אך באשר שאין זה מחוקי הבריאה כלל, ר"ל שלא אפשר לפי חוקי הבריאה ששיג הנברא את הבורא, ולזאת לא ביקש עוד משרבע"ה על זה כלל, כי לא היה בקשתו לשנות עליו סדרי בראשית. ומה שביקש מתחלה (שמות לג יח) הראני נא את כבודך, משום שהיה סבור שאין זה מהנמנעות, אבל אחר שגילה לו הקב"ה שזה משולל מחק הבריאה, לא ביקש עוד על זה כלל, כי ששיג הנברא את האצילות הרי הוא כבחי' מדרגת מטה ומעלה בנושא אחד, כי מי שהוא במדרגה למטה אי אפשר ונמנע הוא להשיג במה שלמעלה ממנו, והוא ממש כמו שנאמר שיהא הדומם חי בעת שהוא דומם, והוא שני הפכים בנושא אחד שהוא מהנמנעות.

אמנם אין כוונתי בנמנעות, כמחשבת המחקרים בזה חלילה וחלילה, כי כבר התרעמו על זה רבותינו קדושי עליון הרמ"ק בספר אילימה מעין א' תמר א' פ' י"ט (דף ז ע"ד), והרמ"ע מפאנו מאמר חיקור דין חלק ד' פ"ט ע"ש. אלא כוונתי הוא כי כל מה שחקק הקב"ה בהבריאה שיהא

ההשגה והתפיסה אשר הוא מכונה בשם ראייה כנז'. אמנם השיב לו הקב"ה, כי מה שאמרתי שמצאת חן בעיני ואדעך בשם, הנה הכוונה הוא רק על הידיעה אשר בדרך לימוד לבד, שהוא רק מבחוץ ולא על ההשגה והראיה שהוא מבפנים, אמנם הידיעה אשר הוא רק בדרך לימוד לא אמנע ממך, גם כל מה שהוא למעלה למעלה. ונודע הוא כי התועלת בזה הוא ג"כ גדול ורב ועצום מאד, כי בכל מה שהאדם יודע ולומד בחייו הוא נכנס ועולה בזה לאחר פטירתו ומתדבק שם בנועם הזיו והזוהר העליון לפי שורש נשמתו.

וכ"ז הוא כלול בתשובתו ית"ש אשר אמר לו אני אעביר (בדרך העברה מבחוץ) כל טובי. ור"ל גם מה שהוא למעלה למעלה, והוא יותר מבקשתו על ההשגה שהיה רק על השגת הכבוד שהוא המלכות דהאצילות הבחי' האחרונה. ומ"ש כל טובי ר"ל כל גילויי ית"ש אשר מאמתתו הנעלמה ולמטה שנתגלה בהם רק למען טובו להיטיב לבריותיו כנודע, כי הרי כל אותן הגילויים כולם הם עצמן תכלית כל הבריאה כולה והבן, וכמו שבארנו בכללי התפשטות והסתלקות כלל י"ז ע"ש.

ומ"ש על פניך, ר"ל שתשאר רושם עליך עכ"פ, והוא מה שקרן אור פניו, וכמאמרם ז"ל בשמות רבה (פ' מז ס"ו) ומהיכן נטל משה קרני ההוד, רבנן אמרי מן המערה שנאמר והיה בעבור כבודי וקראתי בשם הויה לפניך, שהוא רק בדרך קריאה ולימוד ומבחוץ כנז'.

ומ"ש בשם הויה, הנה בזה הודיע הקב"ה למשה רבינו ע"ה שכל טובו שהוא כל הגילויים כולם אשר מא"ס ולמטה, היינו גם א"ק והעקודים והרדל"א וא"א וכל האצילות כולו, הוא הכל כלול רק בשם הויה ב"ה. והגם שעיקר השם הויה ב"ה הנה עיקר גילוי הוא בז"א, עכ"ז הרי כולם כלולים בו, ונכללו כולם בשם הזה, וז"ש אני אעביר כל טובי כו' וקראתי בשם ה' כו'. ומ"ש (שמות לג יט) וחנותי את אשר אחון וריחמתי את אשר ארחם, הנה בכאן היה תשובה על בקשתו הראשונה הודיעני נא את דרכך ואדעך [במה שאתה מקיים כל היעודים והבטחות ואינו משתנה ע"י החטא], וראה כי עמך הגוי הזה [שהרי קראת אותם עמי וייחדת אותם לשמך], הנה על זה השיב לו כאן וחנותי כו', והודיע לו בזה שאל יפחד ואל ידאג עבור ישראל, כי יש במדת טובו ית"ש לחון ולרחם עד בלי די אע"פ שאינם כדי והגון לכך, והוא האוצר גדול של מתנת חנם, וכמ"ש בשמו"ר (שם

מבחי' הנמנעות, הנה דבר זר הוא ואינו ראוי כלל לבקש ממנו ית"ש לשנות איזה ענין מזה ולעשות הנמנע לאפשר, כי הרי מאחר שחתם התורה ואמר (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, וא"כ הרי לשנות ולעשות באיזה ענין ההיפך מזה הרי הוא אינו טוב, וכמ"ש בזו"ח (בראשית יג ע"ד יג ע"א) אמר ר' חייא וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב, להיותם עומדים תמיד באותו קיום ובאותו הדרך שעשהו, ושלא ישתנו מדרך זו לעולם ע"ש. והוא כמו שכתוב (קהלת ג יד) כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. ולכן מאחר שגילה לו הקב"ה למרבע"ה כי להשיג האדם באצילות הוא לא אפשר, ונמנע הוא בחק הבריאה, לא ביקש עוד מרבע"ה על זה כלל והבן כ"ז.

והעיקר בזה היא כי גם כל בקשת מרבע"ה מה שביקש מתחלה השגת כבודו יתב', הנה היה כ"ז ג"כ רק ע"י שכבר התחיל לטעום טעם עץ החיים בעת מתן תורה, ואילו שזכו ישראל להלוחות הראשונות, היו נתעלו ועולים כולם למדרגת אדה"ר קודם החטא, והיו משיגים אז היטיב באצילות ג"כ, וכמ"ש (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם, וכמו שיתבאר בארוכה ממדרגת אדה"ר קודם החטא לקמן בחלק שני בעה"ל. אמנם ע"י חטא העגל ונשתברו הלוחות, הנה ירדו כולם כמו אחר החטא דעץ הדעת, ונתמעט גם ממש רבינו ע"ה תתקצ"ט חלקים ונשאר באל"ף זעירא כנודע, ע' זוה"ק (ח"ב נח ע"א) ובמאמרי רשב"י (דף מד ע"ב מדפוה"ח). ולכן כאשר שמע משה שאמר לו הקב"ה (שמות לג יז) כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם, חשב כי הגיע עת רצון לחזור למדרגתו הראשונה, ולכן ביקש תיכף ואמר (שמות לג יח) הראני נא את כבודך, והשיב לו הקב"ה (שמות לג יט) אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם הויה לפניך כו', ויאמר לא תוכל לראות את פני כו'. וביאור הענין הוא כי ידוע הוא כי בחי' השגת כל דבר הוא עצם נקנה בכח המשיג, שקנוי אותו הכח בשכל המשיג ומתעצם ומתאחד מהות תכונת המושג בשכל המשיג ותופס אותו בשכלו, ומתעצם עמו כמו שתופס אדם איזה דבר בידו, ולכן מכונה ההשגה בשם ראייה, כי הוא כמו שרואה איזה דבר ומצייר אותו במוחו, ויש בו ציור אותו הדבר בתוכו ובפנימיותו. וכשביקש משרבע"ה הראני נא את כבודך, הנה לא היה כוונתו על הידיעה והלימוד לבד, אלא גם על

סוף פ' מה) וכ"ז היה תשובתו ית"ש למרבע"ה שהודיע לו כוונתו במה שאמר לו כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם.

ועתה אח"ז השיב לו על בקשתו שביקש הראני נא את כבדך, ואמר לו לא תוכל לראות את פני, כי לראות ולהשיג אי אפשר והוא מ"ש (שמות לג כ) כי לא יראני האדם. ואמר "האדם" בה' הידיעה ור"ל כי הרי לא נתקן עדיין החטא דעץ הדעת אשר מאדה"ר, כי ע"י העגל חזר הדבר לקלוקלו, וא"כ הרי משולל הוא בחק הבריאה שישגי שום נברא באצילות וכנ"ל. והגם שכל הבריאה כולה הנה היה בריאתה מקודם החטא, אמנם הוא כי כל זוהמת ועכירת העולם והאדם אשר ע"י החטא הנה היה מיוסד כ"ז בחק הבריאה מעת עולם התוהו שיורד ע"י החטא עשר מעלות אחורנית, וכמו שיתבאר בעה"י בארוכה לקמן חלק שני, ולכן משולל הוא משום נברא להשיג באצילות מאומה וכנז'.

ואמר "וחי", בזה הודיע לו כי אחר פטירתו ישיג הכל, וכמ"ש במד"ר (ס"פ נשא פי"ד סי' כא) וכן בזוה"ק (פ' נשא קמז ע"א ובכ"מ). וזהו התועלת העצום מידיעת כל טובו ית"ש אשר הודיע לו בדרך לימוד עכ"פ, כי ע"י הלימוד

והתבוננות בזה, הנה בונה האדם בשמים עליותיו, ואח"כ, שהוא אחר פטירתו, הנה עולה האדם ונכנס שם, במה שעסק בחייו, ובא בשכרו מה שהכין לעצמו ונהנה מזיו אורו ית"ש אשר האיר והזהיר ע"י עסקו ולמודו בעוה"ז, וזהו אשר רמז לו במלת וחי.

והרי נתבאר לנו עכ"פ כי אי אפשר להאדם מאומה להשיג באצילות כלל וכלל, כי זה היה בקשת מרבע"ה ולא ניתן לו משום שלא אפשר כנז', וא"כ הרי בחינם הוא לטרוח וליתן הסברים במהות הספיי' ופרצופי האצילות מה שהם. וכל ההסברים בזה הנה כולם אינם, ואין לנו בכל עסק חכמת האמת אלא לדבר באותן המלות והלשון שהשתמש בהם האריז"ל. וכן הרי משתמש ומדבר באותו הלשון ממש כל הזוה"ק, ובפרט בהאדרות וספרא דצניעותא. וגם שלמה המלך ע"ה בשיר השירים שהוא קודש קדשים, הרי משתמש ג"כ רק במלות הללו, ובאותו הלשון ממש. וא"כ הרי אין לנו לדאוג ולחוש על זה כלל, מאחר שכל עסקנו הוא רק באותו הלשון שהשתמשו בו כל אינון די רוח אלהין קדישין בהון, וכן קבל משה מפי הגבורה כי הוא כל התוארים שבתורה ודי בזה.

ב. עי' לעיל עמוד מב אות יג.